

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Morten Poulsen:
Den gamle Kaserne
og
dens Batailloner

KØBENHAVN
WOELS FORLAG (CAI M. WOEL)
1929

TILEGNET
SOLDATERFORENINGERNE
I DANMARK

DEN GAMLE KASERNE OG DENS BATAILLONER

SAMLET OG BEARBEJDET AF
MORTEN POULSEN

*Til Styrkelse af Minderne
og Sammenholdet iblandt os
er Bogen ment.*

KØBENHAVN
WOELS FORLAG (CAI M. WOEL)
1929

Det har været mig en meget stor Glæde at gennemlæse »DEN GAMLE KASERNE OG DENS BATAILLONER« lige fra den for os gamle Soldater saa naturlige og stemningsfulde »Optakt« og til Bogens Ende.

Den sammentrængte og dog saa fyldige Oversigt over de gamle Batailloners Historie, sammen med de mange smaa Noter om Menigmands Oplevelser under Krigene, gør Bogen saa let læselig og fornøjelig, at ingen af os gamle »Sølvbønder« vilde være narret, om man til Jul fandt den paa sit Gavebord.

Kjøbenhavn, Oktober 1929.

*Hermansen,
124/1884—23.—4.*

FORORD

Naar jeg har ment at burde fremkomme med dette lille Arbejde, da er det først og fremmest i Erkendelsen af, at det, som engang *har været*, og som mange ved Tilknytning har lært at ære og holde af, ogsaa fortjener at mindes. — er et Eftermæle værd. Det er jo nemlig en Kendsgerning, at der trindt om i Landet findes Tusinder af forhenværende Soldater, for hvem Ungdomsminderne fra den gamle *Sølvgadens Kaserne* og det raske Soldaterliv, man trods alt aldrig glemmer, er kære. Dette sés ikke mindst af det store Medlemsantal, som de to Soldaterforeninger, der repræsenterer de seks Batailloner fra vor gamle Kaserne, kan glæde sig ved — ikke alene i Hovedstaden, men ogsaa i betydeligt Antal ude over Landet, paa Land og i By

Disse beskedne Uddrag af de paagældende Afdelingers Historie har jeg efter bedste Evne bestræbt mig for at tilrettelægge og udforme saa kort og knapt som muligt, og samtidig søgt at faa alt det med, som jeg mente burde medtages, om der skulde gives et nogenlunde anskueligt Billede af de gamle Batailloners Deltagelse i Krigene i ældre og nyere Tid og af den Tid, i hvilken de fandt Sted. — Lad mig, forat undgaa enhver Misforstaaelse, straks bemærke, at jeg ingenlunde er »*Militarist*«^{*)} —

*) Et mærkeligt, misvisende Ord.

ligesaa lidt som noget andet fornuftigt Menneske i Danmark er det, det har her kun været min Hensigt, paa Baggrund af tidligere Tidens ikke altid ædle Motiver og disse svundne Tidens umenneskelige Tilstande, at mindes de herunder hørende af vore gamle Afdelinger, der i den nyere Tid i forrige Aarhundrede med uforligneligt Mod, Humør og Selvfornægtelse deltog i vore *Forsvarskrige* i enhver af Krigene mod overmægtige Angribere — og derved bidrog deres til at frelse og bevare vor gamle frie Nation den ældste i Europa. Navne som Kjøbenhavns Rhed, Sehested, Bov, Slesvig, Dybbøl, Fredericia, Isted og Mysunde er kendte viden om, og kun med Ære for os.

Ja, jeg veed saa inderlig vel, at der jo findes adskillige Medborgere, som tilsyneladende ikke forstaar alt dette; i denne Forbindelse maa man da mindes de kendte Linier af en af vore største Aander

»— og den har aldrig levet,
som klog paa det er blevet,
han først ej havde kær!« — —

Jeg tror, at mangfoldige Mennesker har baade læst og sunget disse Linier, uden nærmere at have tænkt over Ordene eller opfattet den dybe Mening, som de indeholder. — Der skal jo Kærlighed til for at *forstaa* et Menneske; man maa ogsaa holde af sit Land, om man rigtig skal faa Øjet og Hjertet opladt for dets smukke og egenartede Natur — og uden Kærlighed til sit Folk forstaar man ikke *Folkesjælen*, som den virkelig er — —

— — Nu, da vor gamle Kaserne har ophørt at eksistere som saadan, og dens Batailloner er splittede og spredte over Landet, staar da for os Minderne om en *Helhed* — noget bundsolidt og værdifuldt, som blev slaat i Stykker

— Og disse Minder vil vi have Lov at dyrke! —

For den lette Adgang, jeg har haft til mine Kilder, bringer jeg Garnisons-Bibliotheket og Hærens Arkiv min bedste Tak. En særlig Tak til Arkivaren, Hr Kaptajn K. C. R o c k s t r o n, R. af Dbg., hvis anerkendte, dygtige Pen Afsnittet om Kasernens Tilblivelse oprindeligt skyldes.

Kjøbenhavn i Oktober 1929.

M o r t e n P o u l s e n.

562/1891—13.—3.

DEN GAMLE KASERNE

OPTAKT!

Sølvgadens Kaserne! For Tusinder og atter Tusinder af Mennesker Landet over gemmer Navnet et Væld af Minder, mangeartede og brogede, fra Ungdommens Dage. Godt er det da, at den gamle, smukke Bygning, trods alt — i hvert Fald i det Ydre — er bleven bevaret i sin gamle, oprindelige Stil, som den har staaet der fra Slægt til Slægt, monumental og imponerende, virkende paa samme Tid kolossal og jævn — alvorlig og hyggelig med sin ægte danske Stemning. Tiden har givet den en Patina, som intet har formaaet at borttage.

Man sér det bedst, naar man betragter Bygningerne inde fra Forgaarden. Den store Gaard omsluttes af de to Hovedbygninger: »Sølvfløjen« og »Voldfløjen«, som i deres ejendommelige og enestaaende Arkitektur danner to, hinanden modstaaende latinske F'er — en Hyldest til Kong Frederik V. Stoute og urokkelige staar de *der*, de to gamle Fløje, tilsyneladende ganske uberørte af al indre og ydre Uro skuer de ned over Gaardpladsen, som for ikke saa længe siden laa som et ufremkommeligt Morads, hvor Murbrokker, Planker og Brædder flød overalt. Med en Smule Fantasi synes man at høre dem sige — »Ja, rod og modernisér I bare, saa meget I vil, giv os bare nye

Gulve, fyld os med Dampvarmeanlæg, rullende Elevatorer og andre moderne Velsignelser; vi bevarer dog vort gamle Præg i det Ydre og i Hovedsagen ogsaa i det Indre. Vore solide Mure lader I nok blive staaende!« —

Jeg gaar ind ad Døren i Voldfløjen, hvor en permanent rullende »Raadhuselevator« straks fanger Opmærksomheden. — Aa ja, det kunde jo have været særdeles behageligt, om man i gamle Dage, naar man træt, varm og udaset kom hjem fra Øvelsen paa Nørrefælled, kunde have sprunget ind i denne herlige Indretning og blidt og roligt ladet sig befordre op til sin Etage med Gevær, Oppakning og det Hele! —

Igennem en ny Glasdør begiver jeg mig op ad Trappen, som har faaet nye Trin, men ellers er den samme. Det gamle Jerngelænder er heldigvis bibeholdt. De lange Gange paa de respektive Etager er ogsaa til at kende igen, til Trods for nye Gulve og nye Døre ind til de forskellige Rum. — Ja, naar man staar i »Krydset« for Enden af Gangen, kunde man saamænd godt bilde sig ind, at man endnu stod paa sin ensomme Brandvagt og skuede ned paa Østervold, som ikke er mere.

Nu staar jeg udenfor en Dør paa 3. Etage: Døren ind til forhenværende »Stue 14«. Jeg banker paa, gaar ind og befinder mig i den Stue, i hvilken jeg for mange Aar siden sov Soldatens rolige, faste, drømmeløse Søvn. Nu er her Pulte og andet Kontorinventar, hvor før der var Senge, Tøjskabe, Støvler, Tornystre og Geværer; men jeg kender dog Stuen igen. Vinduerne er de samme som dengang, Væggene ogsaa, trods anden Farve. Døren er ny, men dens Plads er paa samme Sted som før.

Her stod min Seng. Naar vi Sommermorgen vækkedes Kl. 4 ved Reveillen af »Himmeltunderen« nede i Gaarden, da skinnede Solen tidt ind ad Vinduet der paa mine lyseblaa Bukser, blanke Knapper og øvrige mi-

litære Pragt, efterhaanden som jeg iførte mig den; fra dette Vindue kom Morgensolen til Stuen. Og i Sengen, som stod *der*, ligeoverfor min, boede Nr 55 .. det var 55, som aldrig kunde lære sin Lektie om »Felttjenesten«, og derfor altid maatte »læse om« paa den — — —

Ja, Minderne trænger paa; men Varmeapparatet, ved hvilket jeg staar, heder, og det minder mig om, at jeg nu staar i et Tip top moderne Statsbanekontor. Derfor tager jeg Afsked med den elskværdige Kontorassistent, som godt har forstaaet mit Ønske om at gensé min gamle Belægningsstue under de forandrede Forhold.

Ude paa Gangen kommer jeg forbi en anden Dør Her inde var Kompagniets »Mads-kabsstue«, her sad vi og nød vort Commisbrød. Paa Slappermentsdagene kunde det jo være skralt nok for een og anden at skaffe det øvrige — de 55 Øre om Dagen, som Lønningen udgjorde, rakte jo ikke saa langt, naar de desuden skulde strække til Vadsk, Støvlereparation, Pudsesager, Tobak samt, ikke at forglemme Middagsmad. Men det gik, og den mere velhavende havde jo som Regel altid noget tilovers til den, som var løben tør med Finanserne. —

Og *her* var Samlingsstuen, hvor der blev spillet Kort, skrevet Breve, stoppet Strømper og pudset. Men nu er Pudsestaalenes Knitren og de glade Sange afløst af Skrivemaskinernes Tikken. Jeg sér ind i et lille Køkken, hvor der kan laves Kaffe, koges Æg o. s. v. Her er Gas, varmt og koldt Vand, alt er saare behageligt og nemt, som det sømmer sig i den nye Tid, der nu har holdt sit Indtog her

Ja, den gamle Tid er nok uigenkaldelig forbi, det kan ikke nægtes. Og dog — det alt fortrængende Indtryk er det samme som før de lange Gange med de smaarudede Vinduer for Enderne er og bliver »Kaserne«. Minderne hviler i Krogene om svundne Tider, og det vil de vedblive at gøre.

Nede i Kældrene er alt faktisk uforandret. De solide, massive Loftshvælvinger er nykalkede; men det har de jo saa ofte været, ogsaa før De smaa rundbuede Døraabninger i de tykke Mure fører ind til de forskellige Rum. Et Sted sér jeg, at der nu er Arkiv; her var Markettenderiets Skænkestue vor kære »Tut«, hvor Fortæringen var baade god og billig. Morsomt og hyggeligt var det at sidde her nede om Aftenen ved de hvidskurede Borde under det blafrende Gasblus, i hvid Bajstrøje og med sin lange Pibe, (for dengang røg Soldaterne lang Pibe, og ikke Cigaretter) medens Passiaren gik, og Sangen lød Humør over hele Linien, Soldatens glade Liv i Renkultur! —

Omme i Baggaarden er der skét det, at Døren i Facaden paa Voldfløjen er tilmuret, og et Vindue anbragt i dens Sted. Ellers er Baggaarden uforandret. Dérovre paa »Gymnastikskoenes Plads« havde vi »Theori« Her stod vi med »Lærebog for Fodfolket« i Haanden og fik Forhold i Garnisonen, paa Kasernen, paa Vagt, i Kantonnement, i Felten, samt mange andre »Forhold« terpede ind i Hovedet. Og her, paa Tøjsnorene, bankede og børstede vi vort Tøj og tørrede vore Skjorter og Strømper — —

Og saa staar jeg igen i Forgaarden. Det er Tiden nu, da Damerne fra Kontorerne begynder at gaa hjem. Det virker ejendommeligt at se de mange unge Piger komme ud fra den gamle Dør under Uhret. Det skulde »Tyskeren« have sét — han, som ikke kunde lide at se »de Fruentimmer« indenfor Porten. »Tyskeren« var Portner og boede i den lille Pavillon til højre for Porten. Han var een af de forholdsvis faa holstenske Underofficerer vi endnu dengang havde tilbage.

— Ja, Gud glæde deres Sjæle, de gamle, brave Holstenerne, som i »48« og endnu mere i »64« standhaftigt vendte »Wühlerne« Ryggen og ofte paa Bekostning af Slægts-

og Familiebaand — valgte at tjene og forblive tro imod den Fane, som de nu engang havde svoret Troskab! De var ikke de daarligste Feltsoldater, Hæren har haft. —

Dér ude, midt i Gaarden stod vore veltjente, graahæredede Spillemand i deres prunkløse blaa Kirseisuniformer, med den ligesaa prunkløse Hirschfænger ved Siden, og forlystede os med Udtog af »Faust«, »Carmen«, »Aïda« og andre Operaer.

Ja, den gamle Kasernegaard har sét og rummet meget, baade triste og muntre Billeder har den været Skueplads for. Her stod Støvlettidens stramme Karle og exercerede efter tyske Kommandoord. Den var Vidne til Begejstringen og Løftelsen i 1848, da Soldaterne droge muntre og glade ud, og den saá dem komme jublende og bekransede tilbage. — Men der kom ogsaa kolde Vintermorgener femten Aar senere, da de samledes her i Mulm og Mørke, for endnu engang at drage over til det altid omstridte Land og for sidste Gang besætte Stillingen ved vor ældgamle Grænse — Aargang efter Aargang er Ungdommen støt rykket ind og ud, og om det altsammen har Kasernen dannet en smuk og harmonisk Ramme. Stormfulde Tider har den oplevet; men ogsaa sollyse og glade Dage. — Det gik, saa længe vi havde en Hær, i Ordets fulde Betydning. — —

— — —

Du gamle, prægtige Kaserne! Dine Mure skal nu ikke mere give Genlyd af Geværgrebens Smæld og Fodslagets faste Rythme. Aldrig mere skal Reveillens og Retraitens Toner gjalde over Din Gaard. Hæren har ikke mere Brug for Dig — men Du rigtignok heller ikke for *den*. Din Skønhed er skabt for Farver og Liv; Du vilde aldrig tage Dig ud som Ramme om Nutidens graa, skønhedsforladte Prosa. Den khakiklædte Fremtidssoldat med Staalhjelm

og Haandgranat, uden noget nationalt Præg, vilde ikke klæde Dig, og Du vilde ikke flattere *ham*.

Men Dine gamle Drenges mindes Dig med Pietét og Veneration, og Du vil vedblive at staa vore Hjærter nær Og naar det nu ikke kunde være andet, saa glæder vi os over, at den indre Omkalfatring dog er foretaget med saa kyn-dig og nænsom Haand, saa Du kan staa for os, som Du var, naar vi mindes den Ungdomstid bag Dine Mure, som dog ingen af os glemmer —

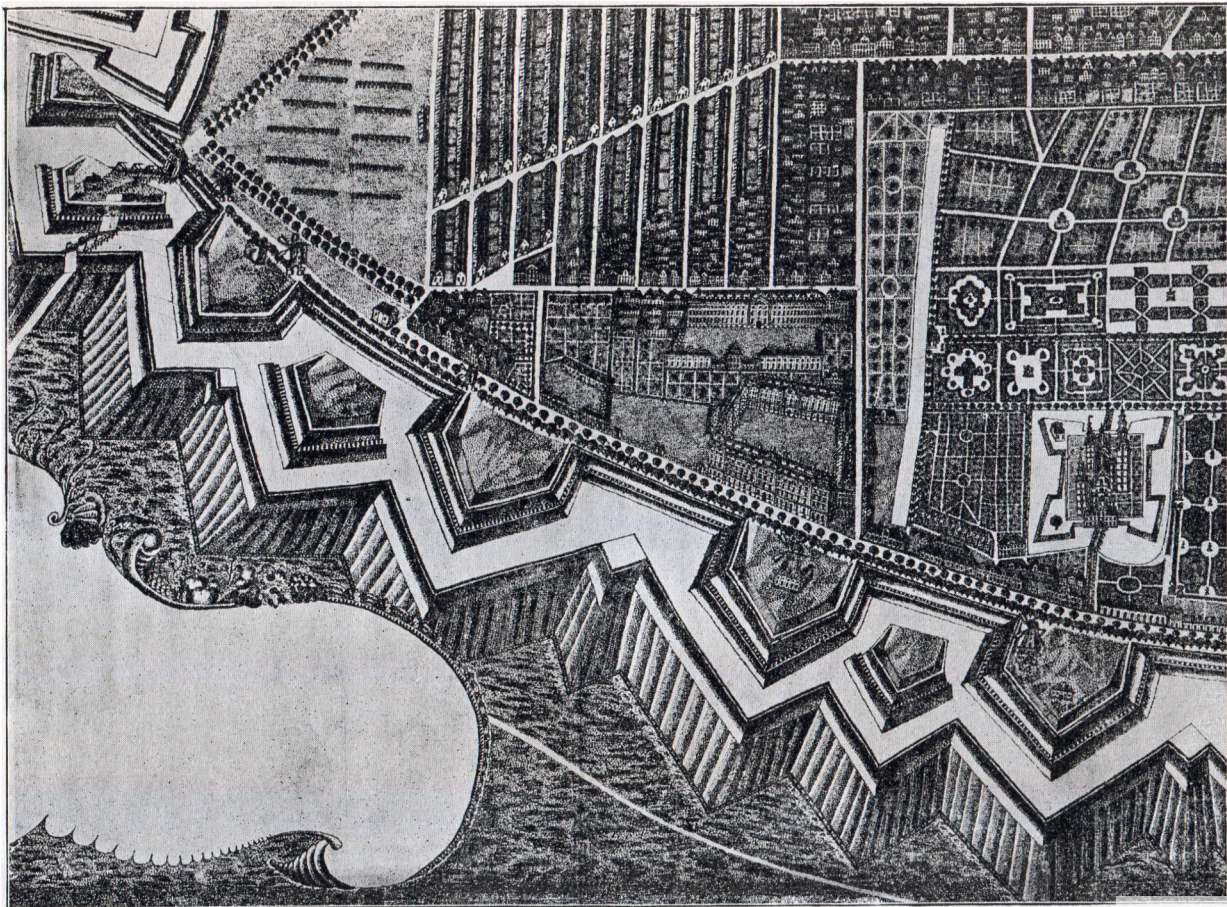
KASERNENS TILBLIVELSE

Den gamle »Sølvgadens Kaserne«, kan man sige, kom til Verden under store Fødselsveer

I Aaret 1764 — 100 Aar efter, at Citadellet »Frederikshavn« var fuldført, paabegyndtes Opførelsen af det næste store Soldaterhus i Kjøbenhavn *Sølvgadens Kaserne*.

Utilfredsheden med de hidtilværende Indkvarteringsforhold var vokset i Aarenes Løb, og da Regimenterne efter den 5—6 aarige Sikringsperiode i Holsten vendte tilbage til Garnisonerne i 1763 med forøgede Styrker, og da Hærens nye Øverstkommanderende, Feltmarskal *Saint-Germain*, krævede forbedrede Boligforhold for Hærens Personale, navnlig det hvervede, i mange Aar tjenende Mandskab, enedes Regeringen, den militære Styrelse og Kjøbenhavns Magistrat om foreløbig at opføre Barakker for i hvert Fald en Del af den store Garnison.

Efter en Række Forhandlinger, hvori ogsaa Overhofmarskal *Adam G. Moltke* tog Del, bestemtes det, at Kjøbenhavns Kommune paa egen Bekostning skulde begynde Opførelsen af Kaserner, foreløbig til eet eller to Infanteri-Regimenter og til Artillerikorpsset. Det sidste kom dog til at vente endnu en Række Aar; men til Infanteriet valgte man Pladsen *St. Anne Kirkegaard*, der tilhørte »Kongen«, altsaa Staten, og hvor Enkedronning *Sophie Magdalene* havde en Kostald m. m., medens en Del var tagen i Brug af Klædefabrikken »*Guldhuset*« Den

Sølgadens Kaserne og Exerцерpladsen „Grønland“.

kongelige Bygmester, Professor *Jardin*, fik Paalæg om at udfærdige Tegning og Prospekt til Bygningerne. Pladsen blev opmaalt, og et Stykke af »*Diderich Mørchs Hauge*« ved det sydøstlige Hjørne af Grunden blev købt til, saa man foreløbig fik en Rektangel paa 143×166 Alen.

Magistraten begyndte straks at indkøbe, og endnu i 1763 indleverede *Jardin* en Skitse, et Rids, til Bygningen, der godkendtes af Kongen. Men først i 1765 i Juni var man saa vidt, at Grunden kunde overdrages til Militæretaten, men det viste sig da, at Skitsen ikke svarede til Grundens Form, saa at en ny maatte udfærdiges.

I denne Mellemtid var der sket det, at Arbejdets Udførelse ved venskabelig Overenskomst mellem Magistraten og Militæretaten var bleven overdraget til denne sidste, der skulde have Byens Indkvarteringsafgift til Bestridelse af Byggeomkostningerne. *Generalkrigsdirektoriet* opstillede i den Anledning forskellige Vilkaar, bl. a., at »Bygningsmaterialier« maatte indkøbes i Ind- eller Udland, hvor man kunde handle fordelagtigst, og toldfrit indføres, at man uden videre kunde sætte Folk, der ikke tilstrækkelig godt udførte deres Hverv, fra Bestillingen:

»Thi hvorledes skulde ellers en saa anseelig Bygning, som endog skal tjene som Monumente for dette Aarhundrede, kunne opføres og forsynes med alt Tilbehør!«

»En stræng Calcule, et nøie Tilsyn og en skarp Udførelse« i alle Dele var nødvendig.

Efterat det var fastslaaet, at der skulde bygges til to Regimenter *Danske Livregiment* og *Norske Livregiment*, nedsattes der en »Byggecommision«, bestaaende af Major *Roepstorff* og Kaptajn *Muhl* af Danske, og Kaptajn *Dauw* og Kaptajnløjtnant *Suckow* af Norske, der skulde føre Tilsyn med Arbejdet, bestyre Pengemidlerne, gøre Indkøb, slutte Kontrakter o. s. v. Som ledende Arkitekt ansattes Ingeniør-Kaptajn *C. C. Pflueg*, der

benævntes »Konstitueret Medhjælper hos Jardin« og samtidig ledede andre store Byggeforetagender i Byen. Alt Murer-, Tømrer- og Snedkerarbejde, ligesom alt det øvrige Arbejde, skulde udføres — og blev udført — af de *faglærte, hvervede Soldater* i de 2 Regimenter, undtagelsesvis med Hjælp fra andre Afdelinger i Garnisonen. Den arbejdende Styrke vekslede med Aarstiden og Arbejdets Art og kunde til Tider naa op til 300 Mand. I den aarlige Exercéttid og en Uge i Forvejen standsede Arbejdet, og i den strængeste Vintertid arbejdedes der kun inde.

Til Hjælp for Kommissionen og Pflueg antoges Murermester *L a n g e*, Tømrermester *V a l l m e i s t e r*, Snedkermester *R e u s s* og Stenhuggermester *L e h m a n n*. Som særlig dygtige Haandværkere fremhæves Murpolererne (Mestersvende) *M o o r h a u e r*, *P f a f f e n d o r f* og *K r a u s e*, samt Tømrerpolerer *J æ g e r*. Flere af disse Mestersvende (Soldater) blev senere ansete Haandværksmestre i Kjøbenhavn.

Mursten og Tagsten leveredes af *C a l l e s e n* i Flensborg, Teglværksejer *B i r c h* ved Nivaa og Major *C a s t o n i e r* m. fl. Smedearbejdet leveredes af Mester *W i l c k e n* i Kjøbenhavn, Grundsten, »45 Pramme og 8 Læs«, fik man gennem Fiskere og Skippere. Kvadersten, 1032 Alen ialt, til Sokler m. m. købtes af Omegnens Bønder. Til Kældrene medgik 213 Kubikfavne Bornholmske »Brud« Sten vistnok Sandsten fra Nexø — disse anvendtes ogsaa ved Vindues- og Dørfatningerne. Alene pommersk, gullandsk og norsk Tømmer anvendtes.

Først i Slutningen af Juli 1765 kunde Udgravningen af Grunden begynde; men herefter skred Arbejdet saa godt frem, at midt i December var Kældrene i de to »*Corps de Logis*« — Hovedfløjene mod Volden og Sølvgade, — hver 136 Alen lange, 23 Alen dybe (brede), ført op i Højde med Jordoverfladen, og Grunden til Hoved-

skillerummene lagt. Dette Arbejde ansloges til mindst 400,000 Kubikfod Murværk.

Det sinkede stadig Arbejdet, at Jardin var optagen af mange andre Foretagender, saa at Pflueg kun efterhaanden og stykkevis, Etage for Etage, og efter megen Rend fik de nødvendige Rids og »Efterretninger« fravristet Jardin.

»Jeg har,« siger han 1766, »været Arkitekt, Ingeniør, Skriver og Advokat!« — Og senere siger han: »Hvis jeg vedblivende skal anvendes ved Arbejdet, gør jeg opmærksom paa, at jeg i Betragtning af min Charge og selv i Betragtning af min Viden og Kundskaber, ikke kan være saakaldt »aide« eller egentlig en *Galopin* for Hrr. Jardin, skal Jardin lave Byggeprojektet, saa giv mig tydelige, rene og detaillerede Rids; derefter forstaaer jeg at lede et Bygningsanlæg, og saaledes kan jeg indestaa for Udførelsen.« — —

I 1766 blev Saint-Germain fjernet fra Stillingen som Præses i Generalkrigsdirektoriet, og den indtrædende Reaktion mod hans Ledelse var medvirkende til, at Byggeriet hele det Aar laa stille. I 1767 kom han igen en kort Tid til Magten, og fra Foraaret dette Aar toges der igen med Kraft fat paa Arbejdet, og i de følgende Aar fortsattes jævnt indtil Afslutningen, da den indflydelsesrige General G æ h l e r, Saint-Germains Ven, stadig havde vist Interesse derfor og traf Afgørelse i de vigtigere Enkeltheder. Saaledes var det Gæhler, der bestemte, at Kældrene skulde være hvælvede: — (»Jo solidere man bygger, desto billigere vil Bygningen blive i Fremtiden.«) Endvidere, at Skillevæggene skulde være Mur, ikke Bindingsværk o. s. v

I dette Aar blev ikke alene Hovedfløjen mod Sølvgade bragt under Tag, men ogsaa Kældrene i Hovedfløjen mod Volden opførte.

I Vinteren 1767—68 arbejdedes der normalt kun af

Snedkermestre og Tømrermestre. De arbejdede paa Akkord, »men,« siger Pflueg, »jeg har lavet Akkorderne saaledes, at de skal være meget flittige forat faa en ordentlig Dagløn ud af det.« Ellers arbejdedes der altid paa Dagløn, hvortil i Førstningen de flittigste og dygtigste Svende fik et dagligt Tillæg af 2 Skilling, hvilket Tillæg dog efterhaanden udstraktes til samtlige Murere.

I Løbet af 1768 blev Kældrene udbyggede med »Kreuz- und Kufen-« (Kryds- og Tønde-) Hvælvinger, brolagte og afpudsede. I Sølvfløjen blev Skorstene og Ovnør, de tre Hovedtrapper, Gulvene i tre Etager m. m. færdiggjorte, og overalt blev der gibset og afpudset. Voldfløjen blev bragt under Tag, Grunden til en 3. Fløj, 75 Alen lang, lagt og ført op i Niveau med »Horizonten« (Jordoverfladen), samt Fundamentet lagt til Hovedindgangen.

Man haabede, at man i 1769 kunde faa de to korte Fløje under Tag og 1770 komme saa vidt, at Regimenterne til Efteraarsflyttedag kunde rykke ind. Men Pengeknaphed og Knaphed paa Arbejdere i 1769 gjorde imidlertid at Arbejdet ikke skred saa hurtigt frem som ventet.

Det voldte en Del Bryderi, før man fastslog, hvorledes Prydelserne over Hovedporten skulde være. Jardin, sammen med Sally — Mesteren for Frederik V.s Rytterstatue paa Amalienborg — havde lavet forskellige Udkast, blandt hvilke Gæhler valgte det, som nu ses over Porten. Det overdroges Billedhugger R a c h e t t e at udføre dette i gullandsk Sandsten. Senere foreslog de to nævnte »Artister« yderligere to »Hjørnetrofæer« og seks mindre Dekorationer i Form af Bomber, hvilende paa »*pieds-d'esteaux*«, hvilke, efter at være godkendte, ogsaa udførtes af Rchette.

I Løbet af 1770 indrettedes der i de fire Hovedetager 90, i Mansardetagen 7, Beboelsesværelser for Officerer o. l., medens der i Kældrene indrettedes Køkkener og Spisekamre til Kompagnicheferne — hver sit, medens

samtlige Løjtnanter i Regimentet maatte nøjes med to store Fælleskøkkener Regimentchefen fik 5 Værelser, Oberstløjtnanten 4, Premier-Majoren og Kompagnicheferne 3, hver Løjtnant fik 1 Værelse til deres »Tjenere« (?) Næsten samtlige Værelser var eefags.

Til Underofficerer og Menige, gifte og ugifte, var der i hver af de fire Etager indrettet til tre Kompagnier, der hver ensartet fik 17 Værelser med Plads for fra 6 til 16 Mand, og tilsvarende i Mansarden, hvis Rum dog var lidt mindre og var bestemt til kun to Kompagnier Ialt pr Regiment 802 Mand. Dette Tal angav dog Maximum af Regimentets Styrke af hvervede, der sædvanlig kun var tilstede i den 3—5 Ugers Exercéttid om Sommeren. Pladsen var regnet saa rigelig, at der uden Overfyldning kunde indlægges yderligere 200 Mand pr Regiment. De to ældste Underofficerer ved hver Kompagni var beregnede med særligt Værelse. Værelserne til Underofficerer og Menige var alle indrettede med aabne Kaminer og »Ildsted«, dels forat hvert Stuehold skulde kunne tilberede sin Mad i Stuen, dels af Hensyn til *Luftfornyselsen*; men desuden var der indrettet til Opstilling af en Ovn, hvori Resterne af »Ilden« (Brændet) kunde lægges til Opvarmning. Et vist Kvantum Brænde skulde leveres.

Da et saa stort Antal komplette Ovne jo kostede mange Penge til Brændsel, maatte Regimenterne føre en haard Kamp med Generalkommissariatet, for at faa et nogenlunde rimeligt Antal opvarmede Rum til Underofficerer og Menige. Ovnene leveredes fra norske Jernværker — det Laurvigske og det Løvenskjoldske.

En meget betydelig Sum gik med til Sengklæder til Underofficerer og Menige; Indkøbet besørgedes af Regimenterne i Løbet af Sommeren 1771, og til Efteraarsflyttedag dette Aar flyttede de 2 Regimenter ind, hver i sin Fløj, efter at Lodtrækning havde afgjort, hvilken de skulde have. *Danske Livregiment*, der var det fornemste

Danske Livregiments Fane.

i Rang, vilde ganske vist ikke trække Lod, men selv vælge; det blev dog afslaaet.

I nærmest følgende Tid opførtes der paa et yderligere tillagt Grundstykke, der strakte sig hen til Stokhuset, mindre Bygninger til Sygestuer, Stalde, Vognskure, Nødtørftsrum o. s. v., og i Kasernen indrettedes forskellige Bekvemmeligheder

Regimenterne udtalte umiddelbart før Indflytningen, at der ikke kunde være Tvivl om, at der for Underofficerer og Mandskab var sørget udmærket, og at disse vilde finde sig vel i Kasernen. Derimod følte Officererne, der hidindtil overalt havde haft møblerede Kvartéer, sig brøstholdne, da de nu selv skulde anskaffe Møbler o. s. v., hvad de fleste kun daarligt havde Raad til.

De to Livregimenter *Danske* og *Norske* — henholdsvis nuværende 1. og 2. Bataillon var altsaa de første Regi-

menter, som den 29. September 1771 tog den nye Kaserne i Besiddelse. Men kun kort varede Glæden. Til Trods for, at en kongelig Resolution samme Aar havde hjemlet i hvert Fald Danske Livregiment Ret til »stedse at blive liggende paa Kasernen«, rømmedes Kvartererne her dog allerede nøjagtig fire Aar efter Indflytningen Mikkelsdag den 29. September 1775.

Landets Finanser var i denne Tidsperiode i en meget daarlig Forfatning, saa noget maatte der jo gøres for atter at opbølge dem: Stemning skulde skabes for en udstrakt Handel paa vore nordlige Atlanterhavsøer Store Handelsforetagender sattes igang; Regeringen saa' allerede i Fantasien en Guldstrøm tilflyde Statskassen. Kjøbenhavn skulde blive en stor Stabelplads, hvor Skibsladningerne skulde opmagasineres og bearbejdes. Dertil skulde jo skaffes Lagerrum, og i dette Øjemed afstodes bl. a. Almindelig Hospital i Amaliegade og for at skaffe Plads til Lemmerne derfra, rømmedes Kasernen. Ja, man gik endog saa radikalt tilværks, at man bortsolgte hele det nyanskaffede og kostbare Inventar til Spotpriser

Det hjalp ikke, at Krigskollegiet satte sig imod denne Rømning og beklagede Soldaterne, som nu atter skulde flyttes fra deres lyse, rummelige og sunde Kvarterer paa den nye Kaserne og ud til de utætte Tagkamre og mørke, fugtige Kælderrum omkring i Byen, forgæves bad Kollegiet Kongen forskaane Mandskaberne for »denne slette og miserable Indkvartering« Svaret lød kort og godt: »Med Kasernen i Kjøbenhavn forbliver det ved vor Ordre af 9. hujus.«

I ti Aar varede disse sørgelige Indkvarteringsforhold. Først i Oktober 1785 kunde de to Livregimenter og dene Gang sammen med *Kongens Regiment* (nuværende 4. Bataillon) paany rykke ind i Kasernen.

Og siden har Kasernen da staaet gennem de skiftende

Tider, i gode og onde Aar, i Krig og Fred, og svaret til sin Bestemmelse: et godt og lunt Tilholdssted og Hjem for en Del af den danske Ungdom, som tilbragte sin Soldatertid i Kjøbenhavn. —

Men efter Hærreduktionen af 1922 mente man ikke længere at have Anvendelse for Sølvgadens Kaserne til militært Brug. Den væsentligste Grund herfor var vel nok den, at de nærliggende store Fællede, hvor tidligere de daglige Øvelser fandt Sted, ikke længere var til Raadighed til dette Formaal, inddragne, som de jo nu er, til andet Brug — bebyggede og beplantede. Mandskaberne blev da lagt ud i Lejrene i Byens Omegn, og dermed var Kasernens Tid som Soldaterhus definitivt forbi.

Den overdroges da til Trafikministeriet, til Brug for Statsbanerne, og dens Bygninger rummer nu — efter en langvarig og meget bekostelig indre Istandsættelse og delvis Fornyelse — Statsbanernes Kontorer, Administration m. m.

Hvad iøvrigt de første Regimenter, som tog Kasernen i Besiddelse, angaar, da har man ogsaa god Rede paa deres Ydre det var simpelthen »*pragtfuldt*«. Man befandt sig jo endnu i den saakaldte »Støvletid« Tidsrummet efter Freden med Sverige 1720 og til henimod Slutningen af Aarhundredet hvor Tjenesten mere og mere stivnede i Smaaligheder og unødvendige Smaating. Det laa i Tidens Smag at have mere Sans for Soldatens pudsede Ydre og vidtløftige Exercits end at uddanne ham praktisk. Uniformen var et snævert Hylster Den røde Kjøle var saa stram, at den ikke kunde knappes, endskønt den var oversaaet med en Masse blanke Knapper, Benene var snørede ind i Støvletter lange Gamacher, som naaede et godt Stykke over Knæet og saa snævre, at de maatte knappes med Jernhager Halsbindet var højt og af stift og tykt Læder Haaret var friseret, flettet i en Pisk i Nak-

ken og pudret med Hvedemel. Paa Statens Regning opførtes aarlig *50,000 Pund Hvedemel* som Pudder til Soldaternes Haar

Ved 1. Livregiment, som Danske Livregiment siden November 1819 kom til at hedde, hændte endda saa sent som i 1820, da dog de værste Urimeligheder forlængst var aflivede følgende Stykke Tragikomik:

Regimentets Tambour havde nu i umindelige Tider af Naturen været udstyret med en stor Knebelsbart med tilhørende Fipskjæg. Kort efter Oberst C. U S u n d t s Tiltrædelse som Chef fik Regimentet imidlertid en ny Tambour, som efter Oberstens Mening ikke fra Naturens Haand havde faaet disse Prydelser i tilstrækkeligt Maal. Oberst Sundt befalede da, at »da Regimentet har fundet det »militairanstandssvarende«, at Regiments-Tambouren havde til sin øvrige Paaklædning Knebelsbart og Fipskjæg, samt at Regimentets nuværende Tambour ikke har af Naturen sligt af Størrelse, som synes at stemme med Hensigten, anskaffede Regimentet paasættende Knebelsbart med tilhørende Fipskjæg, som det befalede Regiments-Tambouren at bruge Vagt-, Søn-, Hellig- og andre Tjenst- og Festdage og paasætte samme med Huusblas, opløst i Vand. — Men dog har Regiments-Tambouren idag tilladt sig, skjøndt det befaledes — at møde til Vagtparaden, uden at paasætte Skjæg, og saadant under Paaskud. at det daarlige Vejr ikke tillod Skjægget at sidde fast paa Huden, saa befaledes Regiments-Tambouren, at han møder *daglig*, indtil videre, lig de andre Sergeanten, ved Regimentsparolen og har det ham leverede Knebelsbart og Fipskjæg paasat, thi det tjener ham til Efterretning, at udebliver han, straffes han alvorligen, saa Regimentet ikke vil, at Qvaklerie og umilitair Tænkemaade skal indsnige sig.« —

Denne Befaling sendtes til Adjutanten, som i et medfølgende Brev fik tilkendegivet: »De ville behage strax

at dictere denne Tjenstordre og dermed tilkjendegive Regiments-Tambouren, at han skal bære Barterne, uanset Gadedrengenes Avind, da det er tjenstmæssig.« —

Befalingen er dateret 21 November 1820.*)

Det hele var mest tom Parade. Tyskland førte an, og vi efterabede, bl. å. den preussiske Mode med lange Soldater helst over 3 Alen høje samtidig med, at det tyske Sprog trængte mere og mere ind i Hæren og vandt Anerkendelse overalt som Tjeneste- og Kommandosprog. De daglige Øvelser bestod, som sagt, mest i indviklede Geværgreb, kunstige Formationer med lange, snorlige Opstillinger, Opmarcher og Svingninger Udrykning i Terrainet med virkelige Felttjenesteøvelser kendte man derimod ikke meget til, det fik gaa, som det kunde bedst.

Men det var dog altsammen nærmest kun forgyldt Elendighed. Den straalende Dragt og den stramme Exercits lokkede mange til at lade sig hverve, men det var dog ikke lutter Fryd at være Soldat i de Tider Lønningen var knap, og det var ganske almindeligt, at Folkene i deres Fritid søgte nogen Fortjeneste ude i Byen, de Faglærte som Haandværkere og de øvrige ved alskens Haandlanger- og Sjoeverarbejde, eller de falbød Varer paa Torvene. Og *Regeringen* havde ikke noget derimod, den anvendte jo selv i stor Udstrækning Soldater til mange Byggearbejder

Mange af det hvervede Mandskab — saavel Underofficerer som Menige — var jo gifte, og Livet som Soldaterkone var kummerligt. Hun var, ligesom Manden, underlagt den militære Straffelov altsaa ogsaa korporlig Straf. Det elendige Liv i Sult og Nød kunde undertiden føre hende ud i Forbrydelse og Usædelighed. Noget Familieliv i egentlig Forstand kendte hun ikke til. Mand, Kone og Børn maatte bo paa Stue sammen med andre af Mandskabet, og at hver »Husstand« kunde faa mere end een

*) I. Davidsen: „Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn“ 1880—81.

Seng, var der ikke Tale om; man maatte saa indrette sig, som man bedst kunde.*) Naar en Kone skulde føde, blev hun dog indlagt paa Kompagniets Brandstue, som i den Anledning blev vel opvarmet, og Kompagniets Mandskab henvistes da i den Tid til det nærmeste Kompagnis Brandstue.

Tilladelse til Ægteskab afgang af Regimentet, der naturligtvis som oftest afslog Anmodningen.

En ung Pige søgte i 1773 Danske Livregiment om Tilladelse til at gifte sig med Regiments-Tambouren, men hendes Ansøgning afsloges med den Begrundelse, at »de Gifte ere Regimentet i Kasernen en altfor stor Byrde, og Regiments-Tambouren boer paa een og samme Stue med Justits-Sergeanten, der ogsaa er gift og har Børn. Paa Stuen er ikke Plads for to Gifte, dels er han ogsaa ung, hans Gage er ikke saa stor, at man kan leve af den o. s. v.« —

Hvad Soldaterbørnene angik, da maatte Drengene, som Vederlag for »den daglige Skilling«, som Faderen oppebar, tjene i Regimentet fra deres fyldte femtende Aar Dog lykkedes det ofte Forældrene at »frikøbe« deres Dreng, saa de kunde gaa over i anden Livsstilling, til hvilken deres Lyst og Evner bedre passede.

At der, trods hin Tids strænge Mandstugt, dog ved Lejlighed kunde opstaa »Mudder i Geledet«, derom vidner følgende Tildragelse: Søndag d. 21 December 1771 udgik en Kabinetsordre fra Struensee, ifølge hvilken Garden blev ophævet, og dens fem Kompagnier fordeltes blandt de fem i Kjøbenhavn garnisonerede Regimenter

---

*) I hvert Kammer maatte der ligge mindst een Soldaterkone, som havde at sørge for Renligheden. Hver Dag skulde der „i godt, stille Vejr“ holdes et Vindue aabent i en halv Time, for at saa vel Dampen af Tobaksrøgen som af de „beisammenligenden“ Mennesker kunde trække ud, og frisk Luft komme ind.

Kollegiet studsede og tøvede ved dette Overgreb. Juleaftensdags Morgen Kl. 8 stillede et af Kompagnierne udenfor Garderchefens Bolig paa St. Annæplads, og Folkene »mudrede«

I mindre Troppe paabegyndtes Afmarchen til Sølvgade, men mange kastede paa Stedet Geværer og Sabler og forlangte at blive *arresterede*. De Gardere, som ankom til Sølvgadens Kaserne, lavede ogsaa her Tumult »Man skulde aldrig bringe dem til den *lave Handling*, som krævedes af dem,« raabte de. »*Lave Handling!*« Her sér man ret den dybe Kløft, som fandtes mellem den nationale Livgarde og de mindre anséte hvervede Folk i de andre Regimenter

Alt dette bevirkede dog, at Struensee endnu samme Dag ved en ny Ordre lod kundgøre, at enhver Garder, der ikke ønskede at indtræde i Infanteri-Regimenterne, kunde erholde sin Afsked. En Tilladelse, som baade Underofficerer og Menige i fuldt Maal benyttede sig af *

Tugten var ellers haard. Paa Rekrutskolerne spillede »Korporalstokken« en stor Rolle, og Prygl hørte til Dagens Orden. De mest anvendte *Straffe* bestod i Krumslutning, Træhest eller »Spidsrod« (først ophævet i 1836)

Det siger sig selv, at der maatte en stræng Mandstugt til overfor et Mandskab, som bestod af meget blandede Elementer, af hvilke mange havde ladet sig hverve i en Tid, da der ikke var megen Udsigt til Krig, og derfor formentlig ikke videre at risikere, de fandt det lettere og behageligere at være Soldat, fremfor at arbejde og slide i civil Virksomhed paa Landet. Andre var mislykkede Studenter, Soldatbrødre, bortløbne Haandværkssvende og allehaande havarerede Eksistenser. Mange havde tjent omkring i Europas Hære i over 20 Aar, og der var hvervede Soldater i Alderen 50—60 Aar.

Vi havde jo ganske vist ogsaa *Landmilitzen*. Det var

*) V Stilling: „Danske Livregiment 1. Bataillon“ (1913).

det 18. Aarhundredes store Opgave at føre Tanken om de ældre Tiders *Folkehære* ud i Livet, men den blev først til Virkelighed i det næste Aarhundrede. Herhjemme havde Oprettelsen af det nationale Værn mange Vanskeligheder at overvinde. Det lod sig ikke gøre at udskrive Folk af Adelen, Gejstligheden eller Borgerstanden. Man lod Værnepligten udelukkende paahvile Bønderne; men disse var jo for en stor Del knyttede til Godsejerne, som nødigt gav slip paa deres Arbejdere. Udskrivningen blev som Følge heraf ret vilkaarlig Herremændene og *Ridefogderne* kunde udlevere omtrent, hvem de lystede. Hæren betragtedes efterhaanden som en Straffeanstalt, hvortil man sendte de Folk, man var misfornøjet med. Ulydige og dovne Karle lod man »springe Soldat«, og de udskrevne Folk fik i Hæren som Helhed akkurat den samme Behandling som de hvervede.

Dog befalede *Kongen* da der engang *fra Befolkningens Side* var klaget over den Behandling, som Soldaterne fik at man overfor de *udskrevne* Soldater kun maatte anvende saadanne Officerer, »som selv ere menneskelige og vide at omgaaes med Mennesker «

Forresten søgte man paa mange Maader at raade Bod paa de uheldige Forhold, bl. a. ved Omordninger og Forandringer, uden dog at komme Onderne tillivs. Først i det 19. Aarhundrede blev den gamle Slendrian endelig besejret, og den almindelige Værnepligt kom lidt efter lidt til sin Ret.

EFTER HÆRORDNINGEN AF 1867

Ved Lov om Hærens Ordning af 6. Juli 1867 indførtes følgende Inddeling:

Fodfolket bestaar af fem Brigader og Livgarden. Hver Brigade inddeles i to Halvbrigader og bestaar af fire Linie-, to Reserve- og to Forstærknings-Batailloner. Hver Bataillon af fire Kompagnier. Chefen for en Liniebataillon er Oberst.

Denne Inddeling forandredes en Del ved Lov af 25. Juli 1880, efter hvilken hver Halvbrigade formeredes som Regiment, hvert bestaaende af tre Liniebatailloner samt en Forstærkningsbataillon. Hver Bataillon af fire Kompagnier, og med en Oberst som Regimentschef.

Ved denne Lov, som traadte i Kraft 1. November 1880, fik 2. *Sjællandske Brigade* (Sølvgadens Kaserne) følgende S sammensætning

III Regiment: bestaaende af 2., 13. og 23. Bataillon (Liniebatailloner) samt 33. Bataillon (Forstærkningsbataillon)

IV Regiment bestaaende af 4., 17 og 24. Bataillon (Liniebatailloner) samt 34. Bataillon (Forstærkningsbataillon) Ved Lov af 30. September 1909 forandrede Brigadeinddelingen til Inddelingen i Divisioner. Her ved blev 2. Sjællandske Brigade til 2. *Division*.

Denne Ordning stod nu ved Magt, indtil Hærreduktionen kom i 1922. Efter denne blev III. og IV Regiment Reserveregimenter Medens IV Regiments Stab forflyttedes til Kastelet, blev III. Regiment den 1. November 1923 forlagt til *Viborg* med Stab 13. og 23. Bataillon, medens 2. Bataillon stadig er Liniebataillon nu med Garnison i *Tønder*.

III. REGIMENT

2.—13.—23. BATAILLON

2 BATAILLON

Oprettet 30. April 1657

1657 Lübbes Regiment.	1842: 2. Linie-Infanteri-Bataillon.
1661 Ruses Regiment.	1849 2. lette Bataillon.
1673 Weyhers Regiment.	1852: 2. Linie-Infanteri-Bataillon.
1676: Kronprinsens Regiment.	1860 2. Infanteri-Bataillon.
1748: Kongens Regiment.	1863 2. Infanteri-Regiment.
1764: Norske Livregiment.	1865 2. Infanteri-Bataillon.
1818 2. Livregiment.	1867 2. Bataillon.

2. Bataillon har i sin lange Levetid mange Gange skiftet Navn. Den Mand, Oberst **Eckerich Johan Lübbes**, hvis Navn Bataillonens først bar, var i mange Aar Kommandant i Glückstadt og havde allerede i 1644 under Krigen med Sverige hvervet et Frikompagni, som han senere beholdt i Glückstadt, og dette Kompagni kan betragtes som den første Oprindelse til 2. Bataillon. Men først den 30. April 1657 blev Lübbes sat i Spidsen for et Regiment, som dannedes ved, at man tog Halvdelen af de i Glückstadt og Crempe garnisonerede Kompagnier og tilføjede fire andre Kompagnier, hvert paa 100 Mand. En vigtig Bestanddel i dette sammenskrabede Regiment dannede Lübbes eget gamle Kompagni. Ved Fredsbrudet i 1657 gik Hæren i Juni Maaned over Elben ind i Landskabet, *Bremen*, der dengang tilhørte Sverige.

Oberst Lübbes blev mærkelig nok ikke ved sit eget Regiment, men førte »Feltherrens Regiment« — nu 9. Ba-

taillon — for Marsken Anders Bilde, der selv havde Overkommandoen over Hæren, og Chefens Fraværelse fik ikke de heldigste Følger. Regimentet gjorde nemlig Mytteri, saa den ene af Krigskommissærerne i Holsten, Ahlefeldt, maatte tilkaldes. Det lykkedes ham da ogsaa nogenlunde at berolige Folkene ved som han skrev: — »en fornuftig Tiltale og ved at een af Urostifterne blev hængt for de andres Øjne. Grunden til Mytteriet var ikke saa meget det, at Folkene vare drukne, ej heller, at de ikke maatte faa deres Koner med sig til de nye Kantonementer; men meget mere, at Officererne, og navnlig Obersten, vare fraværende, saa at de ikke fik af Lønning og anden Forplejning, hvad de rettelig tilkom.«

Om Regimentets Skæbne under denne Krig veed man forøvrigt meget lidt, det blev indesluttet i Glückstadt, hvor det forblev indtil Freden i Roskilde.

I 1659 var Lübbes bleven Generalmajor, og Regimentet havde en Tid opholdt sig omkring Bremen, hvor det just ikke havde opført sig særlig mønsterværdigt, det gav sig nemlig af med at brandskatte og plyndre en Smule for egen Regning, og nogle af Kompagnicheferne, som antagelig ikke havde villet staa tilbage for Folkene, havde paa egen Haand frigivet svenske Fanger mod gode Løsepenge, som de selv beholdt.

Lübbes døde i 1661 i Kjøbenhavn, hvorhen Regimentet Aaret i Forvejen var blevet forlagt, og det fik nu til Chef den kendte Ingeniør, Oberst R ü s e, den senere General og Baron R ü s e n s t e e n, som det beholdt til 1673. *Rüses Regiment*, som det nu kaldtes, fulgte sin Chef overalt, hvor han sendtes hen for at bygge paa Fæstningerne; saaledes kom det ogsaa under Rüses Ledelse til at arbejde ved Anlægget og Bygningen af Citadellet »Frederikshavn« (Kastellet) i Kjøbenhavn, samt ved en Del af Christianshavns Befæstning: »*Ryssensteens Bastion*«

General Rösensteen aftraadte i 1673 Kommandoen til

General Weyher, og efter den skaanske Krigs Udbrud i 1675 deltog *Weyhers Regiment* i Belejringen af Fæstningen *Wismar*, hvor Kongen selv havde Overanførselen. Hovedstormen, som fandt Sted den 13. December 1675, førte omsider til Fæstningens Fald, og Regimentet forblev Vinteren over i *Wismar*, hvor Opholdet dog snart viste sig at være meget usundt, idet pestagtige Sygdomme bortrev mange Mennesker, saavel blandt Byens Beboere som blandt Besætningen.

Da Foraaret kom, overførtes Regimentet til Skaane, hvor det kom til at deltage i Belejringen af Landskrone og senere Christiansstad med det Resultat, at begge disse Fæstninger maatte overgive sig.

Men de pestlignende Sygdomme, som paa den Tid rasede, bortrev ogsaa mange af Regimentets Folk, blandt andre Chefen, Feltmarskalløjtnant Weyher, der, som Oberstløjtnant ved Regimentet, *Meldrum*, skrev den 15. Oktober »— til Morgen Kl. 3 ved en ellers rolig og salig Død er henfaren.« Og en høj militær Embedsmand skrev i samme Anledning »Den ædle Helt, Feltmarskalløjtnant Weyher's Død faldt helt ubekvem, og Sygdommen graserer mer og mer blandt de Geméne, hvilke som Støv henfalde.«

Efter Weyhers Død fik Regimentet Navnet: *Prins Frederiks Regiment* og førte nu i en lang Aarrække Kronprinsens Navn — altsaa skiftende fra Frederik til Christian og omvendt, og under dette Navn deltog det i det ulykkelige Slag ved Lund den 4. December 1676, hvor det til Slut efter en helt modig Kamp blev oprevet og omringet. Kun en forholdsvis ringe Del slog sig igennem og naaede til Landskrone. Alle Fanerne gik tabt.

Fra nu af svigtede Lykken fuldstændig vore Vaaben. Den forhastede og daarligt forberedte Storm paa Malmø i Juni Maaned det næste Aar endte med et stort Nederlag. Regimentets Chef, Generalmajor Bibow, faldt

selv, da han i Spidsen for sine Folk styrtede sig ind paa Modstanderne, som paa dette Sted var langt overlegne i Tal.

Hen paa Efteraaret lagdes Regimentet som Besætning i Landskrone Fæstning, og i September 1679 sluttedes Freden.

I Tiden 1679—1689 laa Prins Frederiks Regiment spredt i Garnison omkring i Landet. Det sidstnævnte Aar udlejede Kongen en Hær paa 10,000 Mand, Fodfolk og Rytteri, til den engelske Konge, som vilde bruge den mod Irland. Blandt disse udlejede Afdelinger var ogsaa en Bataillon paa 6 Kompagnier af Prins Frederiks Regiment. Om Efteraaret indskibedes de 10,000 Mand paa en Flaade, som skulde landsætte dem i Skotland snarest muligt. Det gik imidlertid ikke saa let, Flaaden adspittedes af Vind og Vejr, saa den største Del af Soldaterne kom i Land paa helt andre Steder end bestemt. Af Prins Frederiks Bataillon kom nogle til England, andre til Skotland, først tre Maaneder efter kunde Bataillonen samles igen, for sammen med de andre Afdelinger at overføres til Irland. Opholdet derovre, som strakte sig over et Par Aar gav ikke Bataillonen Lejlighed til at ligge paa den lade Side, og mange haarde Kampe deltog den i. Men Behandlingen var iøvrigt god; de Danske behandledes altid med stor Udmærkelse, navnlig fik de deres Lønning udbetalt i rette Tid, og det var jo ikke det mindst vigtige i de Tider.

I Aaret 1701 udlejede Frederik IV en stor Del af Hæren til Kong August II. af Sachsen og Polen, og en anden Del overlodes England og Holland til Brug imod Frankrig. Det var hin Tids Skik og vakte ingen Anstød. Og seet med Tidens Øjne maatte denne Trafik jo ogsaa siges at være meget praktisk. — Man slap jo for at underholde

Hæren i Fredstid og fik endda Penge oven i Købet, og derved kunde man bl. a. nedsætte de tyngende Skatter

I det 7,000 Mand stærke Korps, som gik til Sachsen, indlemmedes den ene Bataillon af *Prins Christians Regiment*, som det nu hed. I Sachsen blev Korpsset dog ikke længe, det afgik snart til Norditalien forat understøtte Østerrig imod Frankrig i Kampen om den spanske Arvefølge. Her kom Korpsset under Kommando af een af Verdens største Hærførere, Prins Eugen af Savoyen. En lille mager og pukkelrygget Mand var han, men almindelig elsket af Soldaterne, paa Grund af den store meneskelige Omhu, han viste alle sine Undergivne, som da ogsaa nærede en urokkelig Tillid til ham — en Tillid og Sympathi, som ogsaa snart deltes af de Danske, da de lærte ham at kende.

Om vore Soldater skal det ogsaa her siges, at ihvorvel der tidt og ofte kunde være meget at sige dem paa i Almindelighed, saa var deres Forhold under Kamp altid upaaklageligt, ja, mere end *det* de var altid Genstand for udelt Beundring for den Uforfærdethed og det raske Mod, de altid lagde for Dagen, naar det gjaldt. En gammel, bister østerrigsk General, som fra først af havde haft et Horn i Siden paa de Danske, skrev til Frederik IV, at »de Herrer Officerer, saavel som de Geméne have opført sig i den Grad fortrinlig, at jeg ikke kan undlade at underrette Deres Majestæt derom — — Fjenden maa selv indrømme, at han aldrig har seet noget mere standhaftigt end dette lille Detachment.« — Og General Haxthausen, som en Tid var Chef for Korpsset, skriver, at han »godt kunde have kysset dem allesammen.« General Haxthausen, som havde ligget syg af Feber, lod sig under Slaget ved *Luzzara* løfte op paa Hesten, for at kunne være blandt sine Soldater. Han skrev senere hjem »— med Prins Christians Bataillon red jeg alligevel med til det første Angreb paa Fjenden, da denne

paa højre Fløj to Gange, til Hest og til Fods, repousserede, har jeg med Bajonetten fermé og ubevægelig staaet, chargeret Fjenden og opholdt ham og igjen repousseret ham, hvorunder en Hest blev skudt under mig — —«

»— De see frygtelige ud i Tøjet,« skriver den danske Overgeneral F. A. Trampe i Tiden 1704—08, »men de slaaes bravt og vedligeholde den danske Reputation.«

Engang i August 1705 havde en lille Hær af Danske og Østerrigere bragt Forstærkning og Proviant til en Fæstning, som Ungarerne havde belejret i næsten et Aar. Paa Tilbagevejen blev man angreben af en tre Gange stærkere fjendtlig Afdeling, netop som man skulde passere en Flod. En dansk og en østerrigsk Bataillon, som dannede Fortropperne, fik Ordre til at tage en Mølle, for derved at sikre Overgangen. Saa snart de to Batailloner rykkede frem, modtoges de af en morderisk Artilleriild, og i store Masser brød det fjendtlige Fodfolk ind paa dem og tvang dem til at gaa tilbage. Den danske Bataillonschef — Barner hed han — greb da Fanen fra Fanebæreren og spurgte sine Folk, om de virkelig vilde forlade deres Fane og lade deres Oberst alene forsvare den. Nej, det vilde Soldaterne ikke, de gjorde Front paany og holdt sig, indtil der kom Forstærkning. Barner ramtes af to Kugler, som dog ikke gjorde ham videre Skade — den ene saarede ham ganske let i Foden, og den anden ramte ham paa Lommen, hvori hans Pengepung laa, og da samme Pung heldigvis var vel fyldt med *Guldstykker*, tog disse af for Slaget og reddede hans Liv — (Jeg har anført dette lille Eksempel, bl. a. forat man kan se, at det i Krig, saavel som i Freden, altid er godt, at Soldaten har Penge paa Lommen)

Men ellers var Penge paa den Tid ingenlunde nogen Godtkøbsvare, det fremgaar tilstrækkelig tydeligt af en anden Begivenhed, som tildrog sig noget senere, under den store Krig — Frederik IV havde af nogle tyske Fyr-

ster købt nogle fuldt færdige Batailloner og afsendt Befalingsmænd forat afhente dem, men Folkene løb rigtig nok bort paa Vejen herop — hele Flokke paa en tyve, tredive Stykker ad Gangen deserterede i al Gemytlighed. Og de tyske Bønder i de Egne, som Bataillonerne drog igennem, hjalp trolig Desertørerne de beholdt deres fine, kostbare Uniformer og gav dem i Bytte noget af deres eget gamle Tøj, hvori de kunde undkomme. Det kan derfor ikke undre i nogen Henseende, naar een af vore Oberster herom skriver — »Og spørger man de Teufelsleute, hvorfor de desertere, saa brøle de strax, at de ingen Lyst have til at komme til et Land, hvor de blive strabadserede, men ingen Penge faae — —«

Det danske Korps marcherede hjem i 1708 og deltog derefter i den store Krig fra 1709—20.

Siden de østlige Landsdeles Afstaaelse havde det stadig været Kongernes »Kongstanke«, kan man vel sige, at vinde dem tilbage. Baade Frederik III og Christian V havde jo forsøgt derpaa, omend med sørgelige Resultater, og da nu Svenskerne under Carl XII var engagerede andre Steder og havde tabt Slaget imod Russerne ved *Pultava* den 8. Juli 1709, mente Kong Frederik IV, at Tiden nu var belejlig til et nyt Forsøg.

Hæren blev da overført til Skaane om Efteraaret, og i den første Tid gik alt meget glat, Svenskerne trak sig stadig tilbage; men deres Øverstbefalende, den overordentlig dygtige General *Magnus Steenbock*, sørgede samtidig for at trække Reserver til fra hele Sverige, saa han i Foraaret 1710 følte sig stærk nok til at byde de Danske Spidsen, og den 10. Marts om Morgenen angreb han ved *Helsingborg*.

Prins Christians Regiment var her det første, som kom i Lag med Fjenden, det stod paa højre Fløj og fik Ordre til at følge Rytteriet i Angrebet; det vil sige i Løb, hvilket bevirkede at det kom i Uorden og ogsaa tabte Forbindel-

sen med det øvrige Fodfolk, og da vort Rytteri blev kastet tilbage af det langt stærkere svenske, maatte Regimentet gøre omkring og søge tilbage. Men nu angrebes det fra alle Sider af tredive svenske Eskadroner, og under det heltemodige Forsøg paa at slaa sig igennem led Regimentet mægtige Tab, bl. a. Chefen og adskillige Officerer. Kun meget smaa Dele af Kompagnierne reddede sig tilbage til Hovedstyrken. Betegnende er det, hvad een af Generalerne, *Ch r R o d s t e e n*, skrev i sin Rapport »— sendte jeg min General-Adjutant, at de to Batailloner af Prins Christian skulde avancere og chargere Fjenden udi Flanken, paa det at Fjenden kunde arreteres og vi faae Tid til at sætte os igjen, men fik jeg til Svar, at disse Batailloner vare ej at finde om de nu vare gaaede til det andet Infanterie for at lukke det store Hul som kom, da vi med Kavalleriet avancerede —«

Nej, Bataillonerne kunde ikke findes, Regimentet var paa dette Tidspunkt af Slaget allerede hugget sammen, og Resterne spredte for alle Vinde.

At Nederlaget ved Helsingborg blev saa stort, som Tilfældet var, maa bl. a. søges i den Omstændighed, at vor Øverstbefalende, *J o h a n R a n t z a u*, i sidste Øjeblik gav sig til at flytte om paa den een Gang indtagne Opstilling — vistnok af Frygt for, at højre Fløj skulde blive omgaaet, han skød da denne Fløj betydelig længere frem, men da Afdelingerne i Centrum, som ikke var bleven instruerede i Forvejen, opdagede denne Manøvre og søgte at følge efter, for ikke at tabe Forbindelsen, opstod der netop Huller i Fronten, fordi denne jo samtidig blev forlænget, saa vor Slagorden nærmest var opløst, før Slaget endnu var begyndt. Og denne Manøvre havde yderligere den Virkning, at vort Artilleri daarligt kunde komme til Skud fra sin oprindelige Stilling.

Det samme gentog sig forøvrigt i 1712 i det berømte Slag ved *Gadebusch* i Mecklenborg. Her blev der ogsaa

Norske Livregiments Fane.

kort før Slaget flyttet om paa Slagordenen, og Nederlaget blev ogsaa her uforholdsmæssigt stort.

Den store nordiske Krig varede endnu i nogle Aar, indtil 1720, men Prins Christians Regiment kom ikke mere til at deltage.

I 1748 fik Regimentet Navnet. *Kongens Regiment*, og i 1764 kom det til at hedde *Norske Livregiment*, og det var det ene af de to Regimenter, som indkvarteredes paa Sølvgadens Kaserne efter dens Fuldførelse i 1771

Under Napoleonskrigene havde Danmark i de første

Aar holdt sig neutralt, og Handel og Skibsfart opnaaede en Blomstring, vi længe ikke havde kendt, da vore Skibe kunde sejle uantastede, medens andre Nationers maatte ligge stille. Og denne Idyl kunde vel have varet ved, om ikke England havde forlangt, at dets Orlogsskibe skulde føre Tilsyn med, hvad vore Skibe sejlede med, og hvor de sejlede hen. Og da dette Forlangende afsloges, sendte England en Flaade mod Kjøbenhavn i 1801, og efter Slaget paa Rheden den 2. April maatte vor Regering gaa ind paa nogle af Fordringerne.

Forresten havde Englænderne i Slaget paa Rheden nu nær trukket det korteste Straa. Det var da ogsaa deres Admiral Nelson, som, dels ved List, bevægede Kronprins Frederik til at give Ordre til Slagets Ophør. Hans Skibe var nemlig paa dette Tidspunkt ilde tilredte, grun- det paa den uventet stærke Modstand, han havde mødt.

I 1807 sendte England imidlertid en endnu stærkere Flaade til Kjøbenhavn, forat formaa Regeringen til aaben- lyst at slutte sig til England imod Frankrig. Ombord paa denne Flaade var ogsaa en Hær paa 30,000 Soldater, bestemte til Landgang paa Sjælland, om vi ikke skulde være tilbøjelige til at gaa ind paa dette Forlangende. Vor Hær stod i Holsten, og alt, hvad vi havde til Forsvar for Sjælland og Kjøbenhavn, var ca. 5,000 Mand, hvoraf endda kun daarligt Halvdelen var Soldater, og da vor Flaade laa aftaklet i sit Leje, kunde vi heller ikke gøre Brug af den. Men Kronprinsen vilde dog ikke vide noget af Forbund med England. Han haabede ogsaa paa, at Belejringen af Kjøbenhavn vilde trække saa længe ud, at det kunde blive muligt at bringe Reserver over til Sjæl- land. Men Englænderne landsatte Soldaterne Nord for Kjøbenhavn, indesluttede Byen og begyndte allerede at anlægge Batterier midt i August.

Blandt Besætningen i Byen var en Bataillon af Norske Livregiment, hvis anden Bataillon havde besat Kronborg,

og i den første Tid foretoges mange Udfald forat hindre Fjenden i at anlægge Batterier; men Fæstningen indesluttedes dog ret hurtigt af en Række skjulte Batterier Den 20. August deltog Bataillon en i et Udfald mod de engelske Batterier ved Svanemøllen ude paa Strandvejen. Der rykkedes frem i tre Kolonner, og Norske Livregiment dannede den midterste og marcherede ad Strandvejen forbi Lille Vibenshus. Det lykkedes at fordrive Englænderne fra de forreste Batterier, men saa blev vore Folk beskudte fra andre godt skjulte Batterier, og da samtidig engelske Forstærkninger angreb dem i Flanken, maatte de gaa tilbage. Den 25. August deltog Bataillon en i et Udfald til Assistens Kirkegaard, og den 31 August kom den til at deltage i det senere saa meget omtalte Udfald til *Classens Have* paa Østerbro under Kommando af Regimentschefen, Oberst K. F. Beck. Fjenden gjorde haardnakket Modstand bag Hække og Mure, men blev dog kastet ud af Haven, som vore holdt besat, indtil Rydningen af Huse, Buskads og andre Dækninger var tilendebragt.

Dette blev det sidste Udfald, den 2. September begyndte Englænderne det store Bombardement, som jo ødelagde en stor Del af Kjøbenhavn og tvang Besætningen til Overgivelse, hvorefter Englænderne sejlede bort med hele vor Flaade.

Norske Livregiment kom ikke til at deltage i de følgende Krigsbegivenheder, og efter Freden i 1814, hvor Norge jo maatte afstaas til Sverige, forandredes Regimentets Navn i 1818 til *2. Livregiment*, hvilket i 1842 igen forandredes til *2. Linie-Infanteri-Bataillon*. Garnisonsstedet var stadig Sølvgadens Kaserne.

I Marts 1848 brød Oprøret ud i Holsten. De Afdelinger, som laa hernede og som bestod af holstensk Mandskab, gik uden videre Skrupler over til Oprørerne og an-

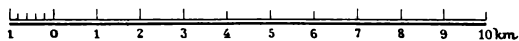
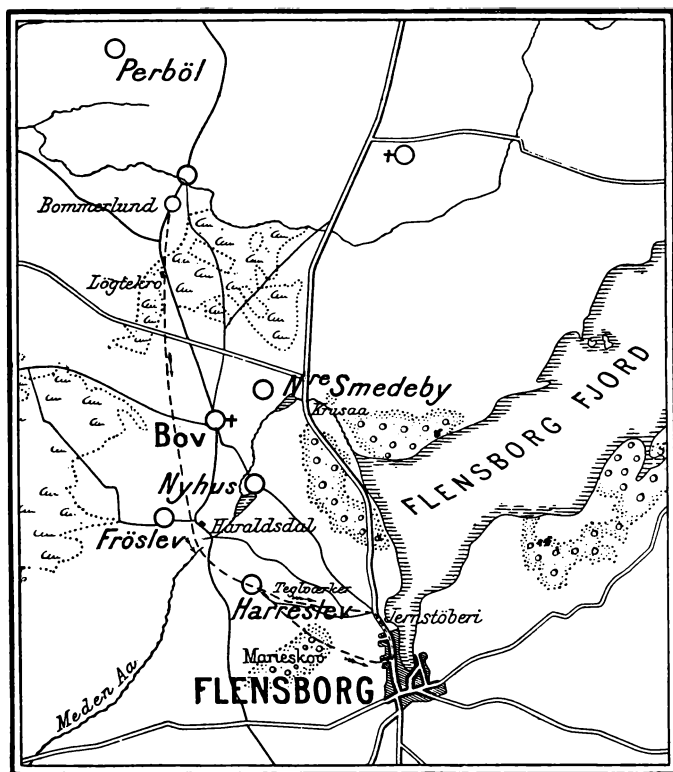
tog Navnet »Slesvig-Holstenere«, uden at bekymre sig over den Meningsløshed, som laa — og endnu ligger i denne Betegnelse. Der har jo nemlig aldrig eksisteret nogen Landsdel, som hed »Slesvig-Holsten«, saavist som, at Holstens Befolkning altid var tysk, men Slesvigs dansk Det hed altid Hertugdømmerne Slesvig og Holsten.

Nu sattes Hæren paa Krigsfod, og alle Forberedelser dreves med megen Energi, man forstod nemlig, at det gjaldt om at handle fast og hurtigt, da alt tydede paa, at Regeringerne indenfor det tyske Forbund agtede at støtte Oprørerne med Vaabenmagt.

2. Linie-Bataillons Mandskab var overvejende fra Holbæk og Frederiksborg Amter. Bevæbningen var efter Tidens Forhold god. Geværerne af den ældre Model med Flintelaas var omdannede til Affyring ved Fænghætte, og desuden var hvert Kompagni forsynet med et mindre Antal *Taprifler*, som skød baade længere og sikrere end de glatløbede Geværer, og Riflernes Antal forøgedes stadig. Bataillonen saavelsom alle Hærens andre Afdelinger forøgedes ved det store Antal af Frivillige af alle Samfundsklasser, som strømmede til og meldte sig under Færnerne. Den nationale Følelse var nu endelig for Alvor vaagnet i det danske Folk, som stod saa enigt og samdrægtigt som aldrig før eller siden. Indsamlinger af snar' enhver Art iværksattes »Kvinden gav sine Smykker, og Bonden sine Heste« — ja, af Heste modtog Regeringen saa mange, at den til sidst ikke kunde modtage flere.

Den 29. Marts afgik Bataillonen med Banen til Roskilde og befordredes derfra hurtigt med Vogne gennem Sjælland og Fyen, og ved Ankomsten til Sønderjylland blev den formeret sammen med 1. og 11. Bataillon som 1. Brigade under Oberst Bülow, som var 2. Bataillons Chef, men da Bülow jo nu førte Brigade, fik Bataillonen som Chef Major F. C. Ernst.

Den 9. April stod Kampen ved Bov, hvor Oprørerne

Skitse til Kampen ved Bov 9. April 1848.

havde indtaget en stærk Stilling. 1. Brigade blev straks sendt frem imod *Harreslev*, hvor Oprørernes venstre Fløj stod. 2. Bataillon, som var forrest, modtoges med en stærk Ild, men Bataillonens Skytter angreb hurtigt Byen fra Syd og kom i en Fart over Barrikaderne ved Indgangen til Landsbyen. 1. og 2. Bataillon drev nu Modstanderne fra Hus til Hus og fra Hegn til Hegn ud af Byen. Ved Middagstid naaede 2. Bataillon den nordlige Udkant af Flensborg, og da en stor Del af Oprørerne kom styr-

Den gamle Kaserne,

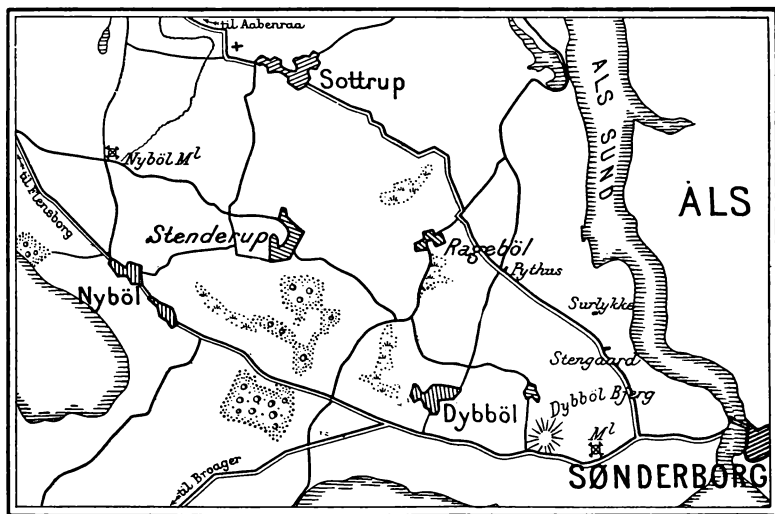
4

tende forat komme først ind i Byen, satte Bülow sig selv i Spidsen for 2. Bataillon og spærrede dem Vejen, hvilket havde til Følge, at en Mængde af dem overgav sig. Ialt toges den Dag over 1000 Fanger, og Oprørshæren maatte i fuldstændig opløst Tilstand flygte helt tilbage til Holsten.

I Slaget ved Slesvig den 23. April deltog Bataillon en ikke samlet, hvert Kompagni kom til at tægte for sig. Bataillon en samledes først paa Tilbagetog et mod Flensborg og sluttede sig til Brigaden, og Dagen efter gik den i Kvarter i Flensborg By Herfra førtes Brigaden over til Als, hvor den lagdes i Kvarter omkring paa Øen, hvor Folkene alle vegne modtoges med den største Venlighed.

Den 28. Maj gik Hæren fra Als over til Dybbøl, hvor fjendtlige Afdelinger havde sat sig fast. 2. Bataillon blev sendt frem imod Forposterne, der forsvarede sig i det stærkt gennemskaarne Terrain. Bataillon en rykkede rask op ad Dybbølbjerg og drev Fjenden fra den ene Dækning til den anden. Ved Dybbøl Mølle satte han sig fast og vilde ikke vige; men to Kompagnier af 2. Bataillon tog, sammen med en Del af 11. Bataillon, Møllen med Storm og holdt den, ogsaa efter at Fjenden fik Forstærkning og søgte at tage den igen. Fra nu af gik det fremad over hele Linien, og Fjenden dreves langt tilbage, indtil hans Artilleri begyndte at fyre. Vort Fodfolk standsede da sin Fremrykning og udsatte Forposter for Natten.

Den 5. Juni søgte Preusserne at tage de tabte Stillinger tilbage og angreb vore Forposter, som trak sig tilbage imod Dybbølbjerg, og to af deres Kompagnier, som sendtes frem som Skytter, kom snart i livlig Føling med Preusserne, som søgte at trænge frem langs Alssund. Preusserne gik meget haardt paa, uden at det dog lykkedes dem at vinde saa meget som et Fodsbred frem, og de begyndte da Tilbagetog et sent hen paa Eftermiddagen, men 1. Brigade fik Ordre til at rykke frem og trykke

1 0 1 2 3 4 km.
 Skitse til Kampen ved Dybbøl 28. Maj og 5. Juni 1848.

Fjenden saa meget som muligt. 2. Bataillon, som var forrest i Brigaden, led under denne Fremrykning temmelig alvorlige Tab, da Fjenden netop havde faaet Forstærkning. Blandt andre faldt her den svenske Officer *Leijonhufvud*, som frivillig gjorde Tjeneste hos os, i Spidsen for sin Deling. Ved *Røgebøl* satte Fjenden sig særlig godt fast, først efter flere forgæves Forsøg lykkedes det omsider 1 Brigade at fordrive ham herfra — tilbage maatte han, og Forfølgningen fortsattes indtil Mørkets Frembrud.

Vor Hær gik nu op i Nørrejylland — en Tid i Forpoststilling bag *Vejle Aa*, uden at det kom til større Sammenstød, men den stadige Forposttjeneste var anstrængende og tog paa Kræfterne. En af de Menige skrev herfra hjem, at de fleste af dem nu i otte Uger ikke havde været i Seng, og mange Nætter tilbringes under aaben Himmel.

Men heldigvis var Sundhedstilstanden god, endog bedre, end det tidt var Tilfældet i Garnisonen. Et Par Gange foretoges et Strejftog ind i Slesvig, paa et af disse fangede et Kompagni af 2. Bataillon 9 preussiske Kyrasserer med Heste og fuld Udrustning, og »de vare meget tilfredse med deres Skjæbne, det kunde man see paa dem,« skriver en anden Menig. Sidst i August sluttedes en Vaabenstilstand paa syv Maaneder, og 2. Bataillon indkvarteredes med eet Kompagni i Frederikssund og tre i Holbæk.

I Efteraaret 1848 indførtes den Forandring i Hæren, at *alle* Samfundsklasser, og ikke som hidtil kun Landbefolkningen, skulde bidrage til det levende Værn. Af de tidligere fritagne Klasser kunde straks udskrives og indkalde 2.000 Mand og hermed var *den almindelige Værnepligt* endelig indført.

I Februar 1849 opsagde Regeringen Vaabenstilstanden, da Oprørerne i Hertugdømmerne ikke syntes at ville falde til Ro, men tværtimod optraadte meget anmassende under Vaabenhvilen og paa mange Maader generede og tyranniserede den dansksindede Befolkning. Desuden nærede man en ikke ugrundet Frygt for, at »Slesvigholstenerne« skulde gaa over Isen til Als. Nogle Afdelinger, og deriblandt 2. Bataillon, fik da Ordre til at indkalde deres hjemsendte Mandskab igen, og ved Juletid stod Bataillonen atter paa Als. Folkene havde ikke noget imod at komme ordentlig i Lag med Oprørerne, saa man kunde faa »en Ende paa Sagen« En Mand af 4. Kompagni skriver saaledes lige efter Ankomsten til Als følgende: »Dersom ikke vor Regering var saa forsigtig, og vist ogsaa lidt bange, saa kunde vi snart komme i Lag med Fjenden. Og hvad gør det, at de ere nogle flere end vi? Naar vi komme dem saa nær, at vi kunne see dem lige

ind i Øjnene, saa tabe de straks Modet. — Naar vi atter komme i Lag med dem, saa vil der blive slaaet til for Alvor — —«

Ved denne Tid befaledes, at fire af Linie-Bataillonerne skulde omdannes til »lette« Batailloner og udrustes og uddannes som Jægerkorpse. Blandt disse fire var 2. Bataillon. Det havde i 1848 vist sig, at Jægerkorpse stod over Liniebataillonerne i Retning af at kunne anvendes i det stærkt gennemskaarne Terrain, og man vilde derfor have flere lette Afdelinger uddannede. Bataillonen aflagde da den røde Trøje, forat trække i Jægerens grønne, og dens Bevæbning forbedredes samtidig. I Felttoget 1849 hørte 2. *lette Bataillon* til 6. Brigade under Oberst de Meza, og den stod, paa en lille Afbrydelse nær, paa Als indtil Slutningen af Juni.

Ola f Rye var med sit Korps gaaet op i Nørrejylland, og Preusserne fulgte efter ham, medens Oprørehæren gav sig til at belejre Fredericia, og Mecklenborgere, Hannoveranere o. s. v lagde sig i Sundved, for at fastholde vore paa Als staaende Afdelinger. Men vor Overkommando fattede nu den Plan at fylde Fæstningen Fredericia med Soldater, uden at Fjenden mærkede det, for med overlegne Styrker at gøre et Udfald mod Oprøerne. Ryes Korps fra Jylland og 6. Brigade fra Als overførtes da i de første Dage af Juli ad Søvejen til Fredericia, hvor der samledes 4 Brigader, ialt noget over 19.000 Mand.

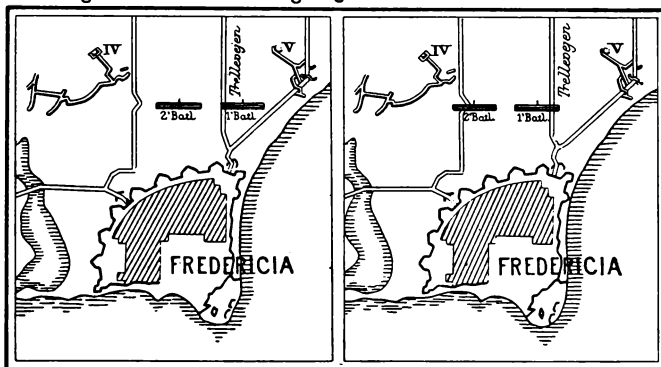
Tidspunktet for Udfaldet berammedes til Natten før den 6. Juli Kl. 1. 6. Brigade skulde danne Avantgarden, og før Udmarchen holdt de Meza en Tale til sine Folk og paalagde dem frem for alt at bruge Bajonetten. Lidt over Kl. 1 rykkede da 2. *lette Bataillon* ud af Fæstningen og tog Opstilling med 1. *lette Bataillon* til højre og 2. Jægerkorps til venstre for sig. Vejret var roligt og klart, og en dyb Taushed hvilede over Egnen.

Mod Nordvest var der et temmelig stort Mellemrum i

SKITSE

over

den Udførelse,
 Avantgarden havde tænkt sig - og - hvorledes Ordren blev udført.

Rækken af Skanserne, hvor igennem Brigaden skulde trænge frem og angribe Værkerne i Ryggen. Inden man var kommen saa langt, fik 2. Bataillon en hæftig Ild fra en Løbegrav; men erindrende de Mezas Ord om at bruge Bajonetten, kastede Bataillon sig ind paa Besætningen og ryddede Løbegraven med Kolbe og Bajonet, uden at affyre et Skud, hvorefter Fremrykningen fortsattes. Kaptajn C. F. Schønings Kompagni var, efter at være naaet over Løbegraven, ilet længere frem. Folkene særlig de nye Rekrutter i Kompagniet trykkede sig lidt under den stærke Ild fra Skanserne, hvorfor Kaptajn Schønning erklærede, at hvis de ikke vilde følge ham, saa gik han alene, og det hjalp, Kompagniet løb i Skyttekæde forbi den forreste Skanse og gik løs paa den næste, noget længere tilbage. Kaptajnen og Fanebæreren sprang ned i den foran liggende Grav og kravlede op ad Voldskraaning, fulgt af Kompagniet. Skansen var imidlertid besat af 2 Kompagnier, som gjorde stærk Modstand; og da Oprørerne nu førte stærke Reserver frem, maatte vore Kompagnier gaa tilbage med temmelig betydelige

Tab. Men 2. lette Bataillon havde, sammen med 2. Jægerkorps, givet Insurgenterne en Del at bestille i Ryggen af dette Afsnit, og dette lettede Opgaven for de Afdelinger, som stormede Skanserne i Fronten.

Efterhaanden var Insurgenterne kastede ud af flere af deres Værker, som vore Ingeniører hurtigst muligt jævned med Jorden. Skanse efter Skanse faldt, trods Oprørernes sejge Modstand. To Kompagnier af 2. lette Bataillon, over hvilke Kaptajn Schøning tog Kommandoen, sluttede sig nu til Schleppegrells Brigade og deltog med den i Forfølgelsen over Stoustrup og Eritsø. To Insurgentkompagnier havde sat sig fast ved et Batteri mod Sydvest; men 2. lette Bataillons Kompagnier angreb i Fronten, og Batteriet erobredes.

Kl. 7 om Morgenen var hele Oprørshæren fuldstændig sprængt og splittet, men vort Tab var stort. henved 2.000 Mand ialt, og heraf faldt omtrent Halvparten paa 6. Brigade, men den havde jo ogsaa haft det ærefulde Hverv at berede Vejen for de andre. 2. lette Bataillon mistede næsten 200 Mand, af hvilke de fleste dog kun var lettere saarede.*)

Nederlaget ved Fredericia var en haard og retfærdig Dom over Oprørets Ledere, som havde svigtet Fanen og ved List og Løgn forledt Tusinder af andre til det samme. At dette ogsaa stod klart for de Menige, fremgik af mange Breve og Udtalelser i de Dage. Paa et af Lazaretterne var en Sjællænder kommen til at ligge ved Siden af en »Slesvigholstener« »Du har besynderlig godt af det Nakke drag, Du fik,« sagde Sjællænderen, »men Du fik dog en ærlig dansk Kugle, jeg derimod en Kjæltringkugle i mit Liv« Tyskeren begyndte at skriige op og forhaane de Danske. — »Ja, maaske Du trænger til mere,« sagde

*) „Slesvigholstenernes“ Tab opgives fra tysk Side til 411 Døde, 894 Saarede og 1656 Fanger. Deres Tab af Døde og Saarede var altsaa betydeligt mindre end vort; men de havde jo ogsaa haft hele Fordelen af at staa i dækkede Stillinger paa deres Side.

Sjællænderen, greb en af sine Støvler, som stod ved Sengen, og med den bearbejdede han nu »Slesvigholsteneren« eftertrykkeligt, indtil Opsynet kom til. Og af den Slags smaa Oprintr var der mange.

Den største Del af Hæren overførtes nu til Fyen, hvor Folkene havde det godt, fik god Forplejning og hjalp Fyenboerne med Høsten. Først i September, da en ny Vaabenstilstand var sluttet, afmarcherede Afdelingerne til deres Garnisoner. 2. Bataillon ankom, sammen med 1. Bataillon, til Kjøbenhavn den 9. September og modtoges med stor Begejstring, Soldaterne blev paa deres Marche gennem Gaderne fuldstændig overlæssede med Blomster, Buketter og Kranse. Bagefter var der stort Festmaaltid i Gothersgades Exercérhus, som 2. Bataillons Soldater ikke før havde lært at kende fra en saa behagelig Side.

Bataillonon tilbragte nu Vinteren 1849—50 i Hovedstaden og havde gode Dage her I Juli 1850 sluttedes der Fred med Preussen, som forpligtede sig til ikke mere at hjælpe Oprørerne, men dog tillod Preussen mange af sine Befalingsmænd at tjene i Oprørshæren, hvis højere Officerer næsten alle var Preussere. »Slesvigholstenerne« havde brugt Tiden godt til at forstærke deres Hær og tænkte ingenlunde paa Fred. Vi maatte derfor tage Kampen op paany; men nu havde vore Soldater høstet saa megen Erfaring, at de kunde se det kommende Felttog i Møde med Sindsro og Fortrøstning.

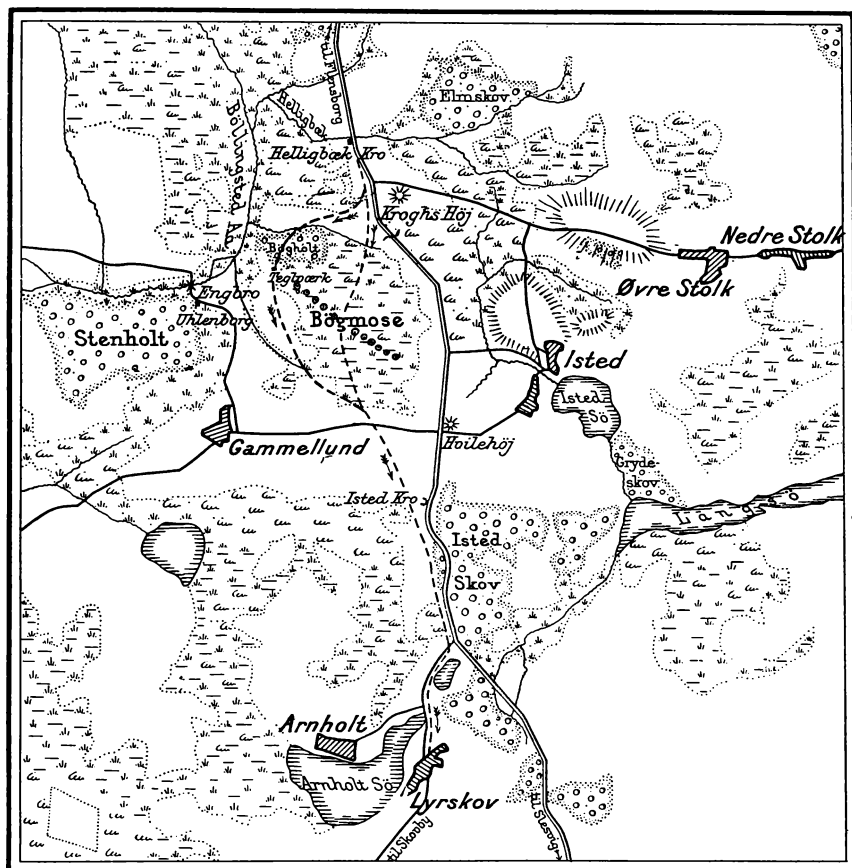
Midt i Juli 1850 rykkede vor Hær da endnu engang i Felten og naaede efter anstrængende Marcher Egnen omkring Flensborg, hvor der holdtes Rast i nogle Dage, for at samle Kræfter til et afgørende Angreb paa Oprørerne, som stod i en meget stærk Stilling ved *Isted*, mellem Flensborg og Slesvig By Vejret var meget varmt, og de lange Marcher havde virket trættende; men medens Ba-

taillonerne nu laa lejrede her imellem hverandre, forsvandt Trætheden hurtigt, Sang og Lystighed herskede overalt, og Folkene længtes oprigtigt efter det Øjeblik, da det atter skulde gaa løs.

Hæren var delt i to Divisioner, 6. Brigade hørte til 1. Division, og 2. lette Bataillon hørte igen iaar til 6. Brigade.

Den 24. Juli brødes op, og Afdelingerne rykkede nær ind paa Oprørernes Stilling. Hensigten var at forholde sig rolig Natten over og først angribe om Morgenen den næste Dag, men ved Udstillingen af Forposter kom nogle af vore Afdelinger straks i livlig Fægtning med Insurgenternes Forposter, og det udviklede sig derhen, at næsten hele 1. Division maatte rykke ud. Oprørerne satte sig fast ved Helligbæk Kro, og 2. Bataillon kom til at tage Del i den Kamp, som opstod her Saa haardnakket var Kampen om Kroen, at begge Parter i lang Tid holdt sig i hver sin Del af Bygningen, men det blev dog »Slesvigholstenerne«, der tilsidst maatte fortrække. Her toges en Masse Geværer og ogsaa en Del Fanger Stabstambour O r b e tog saaledes alene otte Mand, som havde skjult sig inde paa Retiraden.

Oprørshæren, som ved Isted talte 34.000 Mand, stod i en gunstig Stilling imellem og bagved Søer, Skove og Moser, og til Overflod havde den flere Steder anlagt Forskansninger Slaget den 25. Juli begyndte ved Dag gry med, at en af vore Brigader angreb Insurgenternes Forposter ved *Bøgholt* Skov og i Bøgmose og drev dem tilbage, men da deres Reserver brød frem med store Styrker og gik saa haardt paa, at vore Afdelinger begyndte at vige, blev 2. lette Bataillon sendt frem mod Bøgholt Skov Bataillonschefen skriver herom i sin Rapport: »Dækket saa godt som muligt bag Mosestuer og Tørvestakke vedligeholdte Bataillon en god Stund en heftig Ild mod den voldsomt fremtrængende Fjende, men erholdt

1 0 1 2 3 4 km
 Skitse til Kampen ved Isted den 24. og 25. Juli 1850.

tillige en stor Mængde Døde og Saarede. Blandt de sidste Premierløjtnant Gjedsted, der med Tapperhed først havde ført Mandskabet i Ilden, men som nu blev haardt saaret paa een Gang af tre Kugler«

Overmagten her var dog Bataillonens for stærk, først da endnu to Batailloner var sendt frem, lykkedes det at

drive Oprørerne tilbage, og 2. Bataillon kom nu i Reserve, saa den ikke kom til at deltage i det store Fremstød, som paa et senere Tidspunkt afgjorde Slaget.

Oprørshæren maatte trække sig tilbage til Holsten, og vor Hær tilbragte nu hele Vinteren i Egnen omkring Dannevirke i Barakker og sammentrængte Kantonnementer i Landsbyerne. 2. Bataillon laa i Barakker ved Husby

»Vi ligge i Halm med Klæderne paa,« skriver en af Bataillonens Folk, »det er drøjt, navnlig for de fine Karle, som ikke ere vant til at døje ondt. Tyskerne vilde nok gjerne angribe os, men det nytter dem ikke noget, de kunne ikke drive os fra Dannevirke, om de saa spekulerede nok saa meget derpaa.«

Efter Treaarskrigen vendte 2. lette Bataillon tilbage til sin Garnison i Kjøbenhavn, men blev i 1852 forlagt til *Husum*, og kort efter flyttedes den til *Egernførde*, indtil 1861, da den atter fik Garnison i Kjøbenhavn.

I Løbet af 1863 gik man over til en *Doubling* af Fodfolkets Styrker saaledes, at man af det overskydende Reservemandskab forøgede Kompagniernes Antal indenfor Bataillonene fra fire til otte, og af hver af de bestaaende Batailloner dannedes der et *Regiment* paa to Batailloner, hver med fire Kompagnier. Man opnaaede derved at faa Bataillonernes Antal fordoblet, uden at have det nødvendige Antal Befalingsmænd til Raadighed for de udvidede Rammer. Der uddannedes da et stort Antal Reserveofficerer paa en Skole, hvor de fik otte Maaneders Uddannelse. Tillige uddannedes der en Del Reserveunderofficerer af Underkorporaler, der paatog sig 2 Aars Tjeneste.

Den 1. Oktober 1863 blev i Frankfurt besluttet *Forbundsexekution* mod Danmark.*) Den danske Regering

*) Paa Wienerkongressen i 1815 havde Frederik VI være tvungen til at tiltræde „Det tyske Forbund“ for Holstens og Lauenborgs Vedkommende.

samlede en betydelig Troppstyrke i Holsten, men den 17 December blev der i et Statsraadsmøde afgjort, at Hæren skulde rømme Holsten og samles Nord for Ejderen. Der skulde ingen faktisk Modstand ydes i Holsten, men kun rettes Protest til de tyske Magter, som havde opfordret Danmark til Rømning af Forbundslandene. I de sidste Dage af Januar 1864 var preussiske og østerrigske Tropper rykkede ind i Holsten. Den 30. Januar opstilledes to Armékorps mellem Kiel og Rendsborg med Forposter en halv Mil fra Ejderen, bag det sachsiske Rytteri, som bevogtede Overgangen over Ejderkanalen.

Den 31 afsendte den Øverstbefalende for den forenede preussisk-østerrigske Hær, Feltmarskal *W r a n g e l*, en Meddelelse til Generalløjtnant *de Meza* om, at han havde Ordre til at besætte Slesvig og overtage den midlertidige Forvaltning af samme, hvorfor han stillede den Forespørgsel til Generalen, om de danske Tropper vilde blive trukne ud af Hertugdømmet. Der tilstodes kun en Frist af 6 Timer til Svaret.

de Mezas Svar gik i Korthed ud paa, at den danske Hær stod parat til at møde enhver Voldshandling med Vaaben og hermed var altsaa Krigen erklæret. — Østerrigerne rykkede frem over Rendsborg, medens Preussernes Fløjkolonner Øst herfor over *Kluvensick* og *Levensau* overskred Ejderen Kl. 7 om Morgenen, og en Time senere passerede deres to midterste Kolonner Ejderen ved *Königsförde* og *Landwehr Brücke*.

(Hele det preussiske 1 Armékorps under Prins *Friederich Carl* gik i fire Kolonner over Ejderen Øst for Rendsborg med en Styrke af 24 Batailloner, 23 Eskadroner, 2 Pionér-Batailloner a 4 Kompagnier, 1 Brotrain og 96 Kanoner)

I den første, for os heldige Kamp ved Mysunde den 2. Februar kom 2. *Regiment* som 2. Bataillon jo nu hed

ikke til at tage Del. Efter Tilbagetoget fra Dannevirke, som foretoges Natten mellem 5. og 6. Februar, ankom Hæren til Dybbølsstillingen, hvor 1. Division besatte Stillingen, og forblev her i tre Døgn, medens de øvrige Afdelinger fortsatte Marchen til Als, hvor de gik i Kantonement. I den første Tid ordnedes Tjenesten saaledes, at tre Regimenter tilbragte tre Døgn i Stillingen, i hvilken Tid hvert Regiment var paa Forpost eet Døgn foran Skanserne, eet Døgn i Skanserne og eet Døgn i Reserve bagved, hvorefter de afløstes og afmarcherede til Kantonementerne paa Als.

Den 10. Februar, netop som 2. Regiment skulde afløses, angreb Preusserne vore Forposter første Gang. Ved Tørvemosegaard stod et Kompagni under Kaptajn Thorkelin — den senere Oberst og Kommandant i Kjøbenhavn. Kompagniet blev angrebet af to Kompagnier, en Eskadron og et Par Kanoner Vedetterne kastedes tilbage, og Gaarden, ved hvilken Kompagniet stod, blev beskydt med Granater Efter en stærk Modstand maatte Kompagniet trække sig tilbage mod Piketterne, hvorefter Fægtningen ophørte. Kompagniets Tab var 3 Underofficerer og 22 Menige, de fleste jo dog kun saarede eller fangne, Kaptajn Thorkelin selv saarede, medens Overkommandérsergent Atterup fik en Kugle i Knæet og maatte efterlades. Han var Dannebrogsmænd fra 1848.

Imidlertid fortsatte Preusserne Belejringen, medens de stadig førte deres Løbegrave længere og længere ind mod Skanserne. Den 28. Marts om Morgenen Kl. 3 rettede de uventet et voldsomt Angreb paa 2. Regiments Forposter, som efter en kort Modstand maatte gaa tilbage til Løbegravene. Efterhaanden som det blev lyst, viste det sig, at Preusserne havde sat sig fast i Forterrainet overalt, hvor der var Dækning, bag Hegn og nedrevne Huse; ved et rask Modangreb kastedes de nu tilbage, men de havde da allerede faaet Tid til at grave dem endnu længere frem,

saa deres Løbegrave paa nogle Steder nu kun var et Par hundrede Alen fjernede fra vore Skanser Preussernes Bombardement blev fra nu af ogsaa mere virksomt, især gjorde deres Batterier ovre paa Broager Skanserne megen Skade, og dette gjaldt særlig dem paa venstre Fløj, hvor 2. Regiment sædvanlig havde sin Plads, deres moderne riflede Kanoner skød baade langt og sikkert, og Granaterne gik glat igennem baade Jordvolde og Bløkhuse, hvor de anrettede stor Ødelæggelse. Opholdet i Skanserne blev derfor efterhaanden ligefrem umuligt, saa Mandskabet om Dagen, da Skydningen var stærkest, maatte opholde sig i Terrainet bagved, hvor de gravede sig Huler i Jorden. I disse Opholdshuler samlede Folkene sig saa i større og mindre Hold og fordrev Tiden med Spil, Flæskestegning og Kaffekogning. Der kogtes sine Steder Kaffe i Spandeviss, og »den varmede krabat men den var ikke god,« som en gammel Soldat engang betroede mig.

Om Natten maatte Fodfolket arbejde i Skanser og Løbegrave, forat bøde paa den Skade, som Granaterne havde forvoldt i Dagens Løb. Ogsaa om Natten vedligeholdte Fjenden Skydningen, omend med mindre Hæftighed. — Da Kong Christian IX Natten imellem den 22.—23. Marts besøgte Skanserne, slog saaledes mere end een Granat ned i Kongens Nærhed.

Om Aftenen den 17 April besatte Regimentet Skanserne III—VI med tilstødende Løbegrave. Denne Nat gik, som saa mange Nætter før den, afvekslende med Ophold i Jordhullerne og Arbejde i Skanserne. Men Kl. 4 om Morgenen den 18. begyndte pludselig en voldsom Kanonade fra alle de fjendtlige Batterier, og Skydningen tiltog i Styrke i samfulde seks Timer, indtil Kl. 10. I disse seks Timer overdængedes vore forfaldne Skanser med omkring ved 8,000 Granater fra 102 Kanoner Larmen var ubeskrivelig, Granaternes Susen og Piben og Drønene fra Eksplosionerne lød uafbrudt, og denne infernalske Larm

tiltog stadig, eftersom Skydningen voksede i Hæftighed. Alt Ophold i Skanserne var nu selvsagt udelukket, Mandskabet havde kun eet at gøre, nemlig at dække sig i Jordhullerne bagved, saa godt det lod sig gøre. Men selv her var Folkene ikke længere i Sikkerhed, Granaterne rodede Jorden op, og frosne Jordknolde fandt Vej til Hullerne og saarede adskillige ret alvorligt.

Preusserne havde i Nattens Løb forberedt alt til Stormen. I deres Løbegrave, kun faa hundrede Alen fra Skanserne, laa nu omtrent 11,000 Mand*) parate til paa givet Signal at styrte frem mod venstre Fløj af Stillingen, hvor 2. og 22. Regiment laa, og disse to Regimenter talte nu alt ialt knap 2200 Mand. Desuden havde Preusserne som Reserve for deres Stormkolonner en Styrke paa 26,000 Mand.

Kl. 10 ophørte ganske pludselig (som ved et *Trylleslag*, siges der) den voldsomme Skydning, og et Øjeblik herskede en fuldstændig Dødsstilhed, som virkede overraskende; saa lød med eet over hele Linien vore Skildvagners Raab »til Gevær!« Hornblæserne blæste Allarm, og Skydningen begyndte igen. Og nu saa' man de preussiske Stormkolonner myldre frem overalt; i hurtigt Løb styrtede de frem imod Skanserne, som de naaede paa et Øjeblik. Ja, flere Steder naaede de endog før ind i Skanserne, end vore egne Folk, saaledes gik det bl. a. ved Skanse Nr V, Besætningen bestræbte sig af yderste Evne for at naa ind saa hurtigt som mulig, men Skansen var allerede tagen, og Preusserne i Færd med at storme løs i Terrainet bagved den.

Skanse Nr VI stormede Preusserne paa een Gang fra tre Sider og kom hurtigt over Brystvænet. Her naaede de forreste af Besætningen lige at komme ind i Skansen, hvor de straks overvældedes. De bageste satte sig da fast bag et Gærde, som de holdt en Tid, og søgte herfra at for-

*) Under General v. Manstein.

hindre Fjenden i at trænge videre frem paa dette Sted.

I Skanse IV lykkedes det Besætningen at komme ind og fordele sig, og den aabnede da en hæftig Ild paa Fjenden, som i Forvejen havde faaet en virksom Ild fra Løbegravene, hvorved de to preussiske Kompagnier, som først angreb Nr IV mistede deres Chefer og mange Folk. Disse Kompagnier og de efterfølgende opgav da foreløbig Nr IV og gik løs paa Skanse Nr III, der var besat af Folk fra 22. Regiment, ogsaa denne Skanse stormedes fra tre Sider og faldt snart. Fra denne Skanse stormede Preusserne straks ud i Løbegraven herfra og op til Nr IV, hvor Premierløjtnant **T r a n b e r g** stod med 4. Kompagni. **Tranberg**, som var eneste Officer ved Kompagniet, blev haardt saaret og maatte afgive Kommandoen til en Sergeant. Kompagniet holdt sig i nogen Tid bag et Hegn i Nærheden, men blev saa drevet længere tilbage. Senere fik det den ærefulde Lod at deltage i 8. Brigades heltemodige Modangreb paa Preussernes fremtrængende Masser. Under dette Angreb faldt General **d u P l a t**, som maatte efterlades, da det ikke var muligt at føre ham bort. — Kuglerne faldt paa dette Sted saa tætte som Hagl.

Skanse Nr IV var imidlertid bleven angreben af to Stormkolonner med næsten 2,000 Mand. I Skansen kommanderede den ene af 2. Regiments Bataillonschefer, Kaptajn **L u n d b y e**, og Mandskabet gjorde til det yderste deres Pligt. Selv efter at Preusserne var trængte ind i Skansen, fortsattes Kampen mod den vældige Overmagt dog, indtil Besætningen overmandedes, efterat Kaptajn **Lundbye** var falden. Alene Erobringen af Skanse Nr IV kostede Angriberne 11 Officerer og 158 Mand.

Besætningen i Løbegraven fra Skanse IV—V, som udgjorde ca. 1½ Kompagni, blev beskudt fra tre Sider, hvorfor den trak sig tilbage mod Øst og gjorde Forsøg paa at slaa sig igennem ned til Brohovedet, men Preusserne havde allerede paa dette Tidspunkt sendt stærke Afdelinger

frem til Terrainet ved Dybbøl Mølle og Baraklejren Øst for Skanserne, saa at enhver Vej tilbage syntes spærret, og de maatte overgive sig. Nogle enkelte lykkedes det dog at slippe igennem. En Reservekorporal ved Navn Keyser forsøgte med en lille Rest af sin Deling at løbe tilbage igennem Baraklejren, skønt denne allerede var besat af Fjenden. Medens de løb det bedste, de havde lært, affyredes paa kort Hold en Snes Skud imod dem, og en preussisk Underofficer kom frem fra een af Barakkerne og raabte: »Pardon, Kammerat!«

»Jeg vil blæse Jer et Stykke, I Røvere,« raabte Korporal Keyser, »I har jo ingen Skud i Geværerne!« Og inden Preusserne havde faaet ladet igen, var han og hans Folk allerede et godt Stykke borte; kun een af dem fik en Kugle i Tornysteret, og de undslap alle. — Samme Keyser var forøvrigt allerede om Natten i Løbegraven bleven truffen af en Kugle, som strakte ham til Jorden, det viste sig imidlertid, at Kuglen havde ramt en af Knapperne i hans Kappe. Knappen var bleven slaaet flad, og Kuglen sad endnu i Kappen, men det trufne Sted svulmede dog stærkt op, saa Keyser senere maatte paa Hospitalet. —

Ved Skanse Nr V samlede Regimentschefen nu Resten af Regimentet, som kunde samles her omtrent tre Delinger, under Kommando af tre Underofficerer — Officerer var der ingen af mere — og gav dem Ordre til at erobre Skanse V tilbage, thi særlig herfra myldrede Preusserne frem i Mængde, forat afskære vore Afdelinger Tilbage-toget. De tre Delinger gik frem med sand Dødsforagt og under Hurraraab, med Bajonetten kastede de Preusserne tilbage til Skansen igen, men Skansen kunde de dog ikke tage, og efter nogen Skydning maatte ogsaa de gaa tilbage mod Øst. Ved Skanse V mistede Preusserne 3 Officerer og 138 Mand. — —

I Løbegraven mellem Skanse V og VI stod 6. Kompagni under Premierløjtnant G a n d i l. Da Skanserne faldt,

blev Kompagniet voldsomt beskudt fra begge Sider paa en Afstand af kun en halv Snes Skridt, samtidig med at Preusserne søgte at storme Løbegraven i Fronten. En preussisk Fanebærer, som sprang op paa Jordvolden foran Graven og søgte at plante Fanen, blev straks skudt, og samme Skæbne fik en anden Fanebærer, som lige naaede at komme op, da han fik en Kugle. Preusserne anfaldt da Kompagniet i Ryggen og overdængede det med Kugler paa ganske faa Skridts Afstand, men selv da tabte Folkene ikke Roen og Fatningen. Officersaspirant **B r u n** var bleven saaret i Armen, uden at han derfor havde villet forlade sin Plads blandt Kammeraterne, nu fik han tillige en Kugle gennem Ryggen, men dog holdt han ud til det yderste. Kompagniet satte nu over paa den udvendige Side af Graven og genoptog her Kampen, indtil den ene lille Hob efter den anden overmandedes og toges tilfange.

2. Regiment mistede den 18. April 16 Officerer, 42 Underofficerer og 919 Underkorporaler og Menige, dog var jo den allerstørste Del af dem kun fange. Over til Als naaede kun 2 Officerer, 12 Underofficerer og 273 Underkorporaler og Menige. Forøvrigt var Preussernes Tab af Døde og Saarede omtrent lige saa stort som vort.*) — Fra Als førtes Resterne af Regimentet over til Fyen og kom ikke mere til at tage Del i Krigen.

Regimentschefen kunde med fuld Føje slutte sin Rapport om den 18. April paa Dybbøl med følgende rosende Ord. »— Mandskabet af Regimentet, ikke mindre end Officererne og Underofficererne, viste ikke alene den bedste Villie, men ogsaa et Mod og en Udholdenhed i Forsvaret, som fortjener den største Paaskjønnelse.« — — —

---

*) Efter den tyske Generalstabs Beretning var vore Tab af Faldne og Saarede den 18. April 54 Officerer og 1157 Mand, medens de tyske Tab beløb sig 71 Officerer og 1130 Mand. Vort Tab af *usaarede* Fanger opgives til 56 Officerer og 3549 Mand.

Ved Hærordningen i 1867 fik Bataillon en sit nuværende Navn. 2. Bataillon.

Ved Hærreduktionen i 1922, ved hvilken III. Regiment blev gjort til Reserveregiment og forflyttet til Viborg med Stab 13. og 23. Bataillon, blev 2. Bataillon lagt ind under VII Regiment (Fredericia), men med Garnison i Tønder, hvorimod 27 Bataillon gik fra VII Regiment ind under III Regiment, men beholdt Garnison i Fredericia. Det forekommer jo noget mærkeligt, og mere forstaaeligt bliver Forholdet ikke ved den Kendsgerning, at 2. Bataillon fra 15. December 1924 atter vendte tilbage til III Regiment, medens 27 Bataillon gik tilbage til VII Regiment. — Herved fik III Regiment, til Trods for, at det nu var Reserveregiment, en Liniebataillon under sig.

Men 2. Bataillon »reddede altsaa Livet« som Liniebataillon, og som saadan ligger den nu i Garnison i Danmarks sydligste Grænseby

---

---

13 BATAILLON

Oprettet 26. August 1778.

- 1778: Fyenske Infanteri-Regiment.
- 1785 Slesvigske Infanteri-Regiment.
- 1842: 13. Linie-Infanteri-Bataillon.
- 1860: 13. Infanteri-Bataillon.
- 1863 13. Infanteri-Regiment.
- 1865 13. Infanteri-Bataillon.
- 1867 13. Bataillon.

13. Bataillon er oprettet i Henhold til kongelig Resolution af 26. August 1778 som det »Fyenske Infanteri-Regiment«

Dette Regiment, der er Stamafdelingen til 13. Bataillon, bestod dels af hvervede Folk, dels af udskrevne Karle fra Vejle og Haderslev Amter Dets Garnison var *Slesvig By*, og dets første Chef var *Prins Frederik af Hessen*.*)

Allerede 7 Aar efter, i 1785, fik Regimentet et andet Navn og kom til at hedde Det »*Slesvigske Infanteri-Regiment*«.

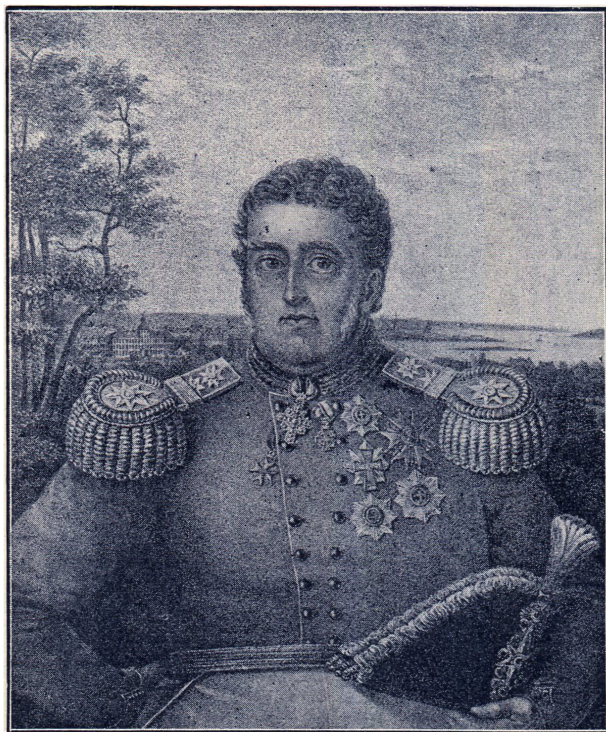
Da de hvervede Folk først i det 19. Aarhundrede blev afskedigede, kom Regimentet til at bestaa udelukkende af Landets egne Børn.

Paa denne Tid hærgedes Europa jo af Napoleonskrige-

---

*) Født den 24. Maj 1771 i Slesvig. Død den 24. Februar 1845. Fik altsaa Udnævnelsen til Regimentschef i en Alder af 7 Aar.

Prins Frederik af Hessen.

ne, og i det forvirrede Aar 1813 kom vi som Frankrigs Forbundsfælle til at tage aktiv Del i Landkrigen.

En dansk Hærafdeling, som kaldtes *Auxiliærkorpset*, der stod i Holsten, og for hvilket Prins Frederik af Hessen nu var bleven Chef, indlemmedes i det 13. franske Armékorps under Marskal Davout.

Man kan just ikke paastaa, at vore Soldater var særlig godt udrustede Landet led jo paa dette Tidspunkt under Statsbankerotten, og dette fik naturligvis ogsaa Indflydelse paa Soldaternes Beklædning. Der savnedes, grundet paa Pengemangelen, praktisk talt alt. Man havde

kun daarlige, tyndslidte Uniformer Mange af Folkene havde ingen Kjole, men maatte nøjes med en lille kort Trøje. Til Fornøelse af Klædesbenklæderne var der heller ikke Raad, Mandskabet bar da Benklæder af Ravn-dug, som ingen Varme gav Ikke mange havde Kapper, og hvad Fodtøjet angik, da var det i en elendig Forfatning.

Som Følge af disse daarlige Forhold var Sygeligheden selvsagt meget stor; i det Slesvigske Regiment var den paa et vist Tidspunkt endog over 40 Procent. Men trods alle Savn, trods Kulde og Sult var Aanden i Korpset fortræffelig, og mere end een Gang udtalte den franske Marskal sin uforbeholdne Beundring for de danske Soldaters Humør, Dygtighed og gode Holdning, og Marskal Davout var dog ikke just nogen blødsøden Natur, hærdet som han var i Napoleons forskellige Felttog og mange Slag.

I August Maaned brød man op og foretog et rask Indfald i *Mecklenborg*, hvor det danske Korps foreløbig lagde sig i Bivouak udenfor *Schwerin* og hvilede ud efter den anstrængende Marche. Folkene kom da ogsaa her saa vidt til Klæfter, at de snart kunde forkorte sig Tiden med Dans og allehaande Lystighed. Det er maaske lidt vanskeligt at definere Danskeren som Nation i Almindelighed, men at den danske Soldat altid har været besjælet af et velsignet sundt og glimrende Humør, som ikke lod sig gaa paa af Smaating, er heldigvis en fastslaaet Kendsgerning.

Men nu var man i Nærheden af Fjenden, og det var ikke saa lidt, vi havde at slaas med. Modstanderne bestod af Tyskere, Russere, Englændere og Svenskere. Der blev dog ikke noget af større Sammenstød lige straks, det indskrænkede sig hovedsagelig til Smaaskærmydsler fremkaldte af de russiske Kosakker, som sværmede omkring.

Imidlertid gik det ikke Franskmændene ubetinget godt

nede i Tyskland. Ganske vist fik Napoleon Overtaget ved *Dresden*, men i Mellemtyskland havde hans Hære kun ringe Held med sig. Som Følge heraf besluttede Marskal Davout sig til atter at rømme Mecklenborg,*) og allerede den 2. September begyndte Tilbagetoget, hvis Maal var en Stiling mellem Lybæk og Lauenborg, hvor Marskallen selv med det franske Korps vilde dække Hamborg, medens det danske Korps saa skulde sikre Holsten. Her stod nu de to Korps til henimod Midten af November, men saa skiltes for saavidt deres Veje: Franskmændene trak sig nærmere mod Hamborg, og Danskerne gik imod Kiel.

Men forinden havde det Slesvigske Regiment faaet sin Ilddaab ved Stillingens Centrum, *Ratzeburg*. Det var den 7 Oktober, da Fjenden angreb nogle Skanser, som Regimentets 1. Bataillon holdt besat, men 2. Bataillon under Major *H o l t e n* kom til Hjælp, og skønt Fjenden var overlegen i Tal, maatte han dog trække sig tilbage. Særlig udmærkede sig et af Jægerkompagnerne og et Musketérkompagni ved et rask og glimrende udført Angreb, som var af stor moralsk Virkning.

Næste Gang, Regimentet fik Lejlighed til at lægge sine gode Egenskaber og sin gode Holdning for Dagen, var 4. December ved en Landsby ved Navn *Boden*, en Mils Vej sydøst for Oldeslohe. Her dannede Regimentet Korpsets højre Fløj, som Fjenden flere Gange forsøgte at omgaa. Vejret var saa taaget, at man ikke kunde se ret mange Skridt frem for sig. Hen imod Aften mærkede man, at Fjenden satte ind med et afgørende Angreb paa højre Fløj, dog se noget kunde man foreløbig ikke. Men da han endelig kom saa nær, at man kunde skelne ham, modtoges han af en bragende Salve, efterfulgt af et energisk ført Bajonetangreb. Nu kom det *Fyenske Infanteri Regiment* til, og i Forening med det styrtede det Slesvigske Regiment frem til Modangreb under Raabet: »Kongen

*) Efter Slaget ved Leipzig.

leve!« Fjenden vendte om, og snart forvandlede hans Tilbagegang sig til Flugt, der gik over til Panik under Forfølgelsen. Med de lange røde Kapper flagrende efter sig og Sabelen højt hævet foer de fyenske lette Dragoner frem mod det fjendtlige Fodfolk, saa hurtigt Hestene kunde rende. Virkningen var overvældende, de Flygtende kastede Vaabnene, kastede sig selv plat ned paa Jorden og overgav sig i Mængde.

De Danskes Sejr ved Boden var fuldstændig. Her, som saa ofte før og siden, viste det sig, at et rask og rettidigt udført Modangreb er af overordentlig stor moralsk Virkning.

Men i Krigen gaar det jo altid op og ned, og trods det gode Resultat af Kampen ved Boden maatte vi gaa tilbage. Det er jo noget, den menige Soldat ikke altid forstaar; han veed jo sjældent, hvad der foregaar udenfor hans nærmere Omgivelser, og kan heller ikke vide det. Men Træfningen ved Boden var nu kun en Etape paa Tilbage-toget.

Alligevel fik Regimentet allerede næste Dag — ved *Rethwisch Mølle* — Lejlighed til at føje et nyt Blad til sin ærefulde Historie. Det var Slesvigske Regiments Jægerkompagni under Kaptajn *P r i s t r o p h*, som her skulde tage Stødet af og sinke Forfølgerne. Gang paa Gang gik den langt overmægtige Modstander paa uden Resultat. Først da en Omgaaelse af højre Flanke ikke kunde undgaas, trak Kompagniet sig tilbage efter veludført Hverv

Tilbage-toget fortsattes. Kiel passeredes den 8. Decem-ber, og nu var det Prinsen af Hessens Hensigt ved en rolig Marche Nord om Ejderen at føre Korpset til Rendsborg. Men det skulde nu ikke gaa saa let, den fjendtlige Avantgarde var nemlig gaaet over Ejderen fem Fjerdingvej øst for Rendsborg og stod saaledes og spærrede Vejen, og dette gav Anledning til den berømte Kamp ved *Sehested* 10. Decbr 1813.

Under Korpsets Forsøg paa at trænge igennem var det Slesvigske Regiments 2. Bataillon beordret til Sikring af Trainkolonnen, og af 1. Bataillon maatte et Kompagni afgives som Skytsbedækning. De andre Kompagnier af Bataillonen fik Befaling til at understøtte Kampliniens venstre Fløj, hvor det gik haardest til.

Og nu indtraf en af de smukkeste og mest heltemodige Episoder i den gamle Afdelings Historie. Roligt og uforfærdet opmarcherede Bataillonen i Fjendens voldsomme Ild. En Generalsalve bragede løs og fik Geledderne til at vakle, men kun for et Øjeblik, Bataillonschefen, Oberstløjtnant S c h a u m b e r g,*) kommanderede »Fanerne frem!« og roligt, som hjemme paa Exercérpladsen, traadte Fanebærerne de reglementerede otte Skridt frem foran Fronten. Dette Syn af Fanerne virkede, og da der straks efter kommanderedes »Fremad!« var der ingen Vaklen mere. Bataillonen gik frem, medens Trommerne hvirvlede. Ikke et Skud løsnedes, men Folkene gik frem med fældet Gevær, hvilket bragte Fjenden til at vige — Bajonetkampen holdt han nu aldrig rigtig af — Bataillonen drev Modstanderne omtrent en halv Fjerdingsvej mod Syd, og derpaa gik den tilbage i bedste Ro og Orden.

Det lykkedes Prinsen af Hessen at føre Korpset med sit hele Skyts og Train igennem og naa Rendsborg. Og i Rapporten om Kampen ved Sehested nævnes det Slesvigske Regiment som: »Dette duelige og brave Regiment!«

Den 14. Januar blev Freden sluttet i Kiel, og det Slesvigske Regiment rykede nu tilbage til sin Garnisonsby Slesvig, og det skal siges, at Slesvig By gav Soldaterne en straalende og festlig Modtagelse og hyldede dem paa mange Maader

---

*) Ernst Wilhelm Ludvig Schaumberg. Født i Sønderborg 1763. R. af Dbg. efter Fægtningen ved Razeburg. Afsked som Oberst 5. Maj 1822. Død den 26. Juli 1839.

I 1842 blev den danske Hær fuldstændig omordnet. For Fodfolksafdelingernes Vedkommende afskaffedes de særegne Navne og de særegne Faner med deres Tilknytning til Landets forskellige Egne, som havde vundet gammel Hævd. Nu oprettedes der Batailloner med hver sit Nummer, men ellers nøjagtig ens. De gamle Uniformer, som havde kendetegnet hvert Regiment med deres forskelligt farvede Opslag, forsvandt, og Uniformen blev ens for alle Afdelinger.

Derved blev det Slesvigske Infanteri-Regiment til *13. Linie-Infanteri-Bataillon*. De gamle lyseblaa Faner med Hertugdømmet Slesvigs Vaaben, de to Løver, gik til Tøjhuset, og fra nu af blev Dannebrog fælles Mærke for alle Fodfolkets Enheder. Samme Aar flyttedes 13. Bataillon til Fredericia, men Mandskabet vedblev endnu stadig at være Slesvigere. — —

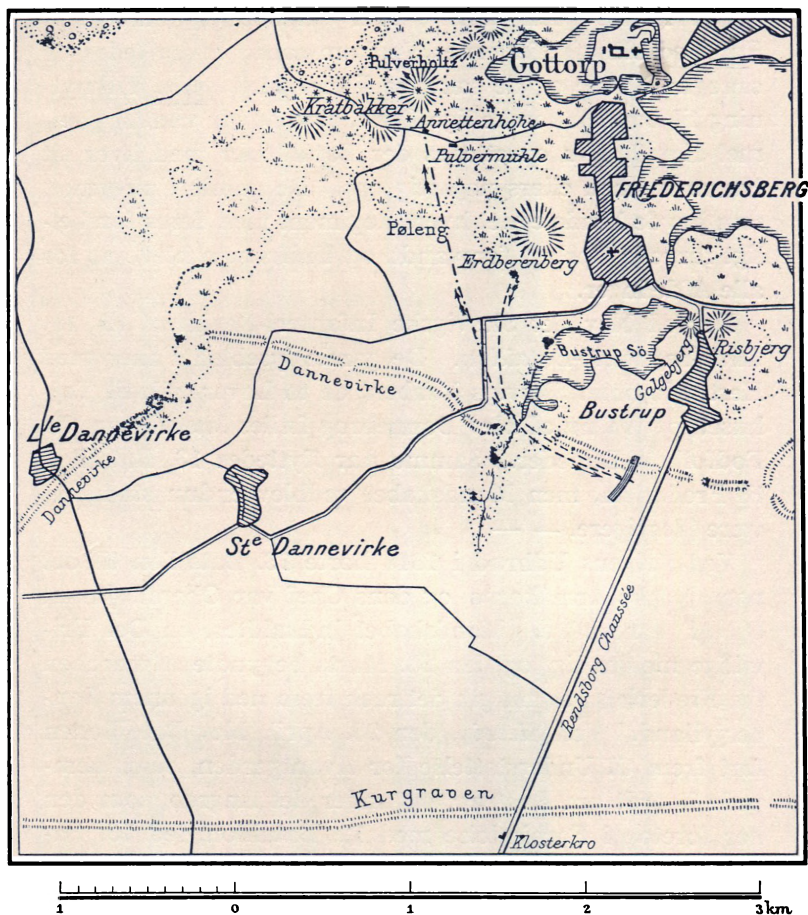
Ved Krigens Udbrud i 1848 hørte 13. Bataillon til det norrøjske Armékorps, og dens Chef var Oberstløjtnant O l u f K r a b b e. Mandskabet indkaldtes, en Del Frivillige meldte sig, og den 28. Marts begyndte Afmarchen fra Fredericia, og nu gik det rask frem ned igennem Sønderjylland. Ved *Slesvig*, den 23. April, blev Bataillonens ført frem til Understøttelse for Avantgarden, som kæmpede haardt om *Bustrup*, og under det Angreb, som den her foretog i Forbindelse med 12. Bataillon, led 13. Bataillon ret alvorlige Tab. Batillonschefen saaredes og toges tilfange, og Kaptajn O b e l faldt.

Den følgende Nat bivouakerede Bataillonens i Isted Skov, og den 24. begyndte Tilbagetoget ad Flensborg Landevej og op til Als. Ledelsen af Bataillonens var nu overtaget af Major I. C. M. T r e p k a,*) og Bataillonens var bleven tildelt *Ryes Brigade*.

Den 28. Maj gik Hæren fra Sønderborg over til Sund-

---

*) Johan Christian Mathias Trepka. Født 1809, faldt som Oberst og Chef for 13. Bataillon ved Øvre Stolk den 25. Juli 1850.

Skitse til Kampen ved Bustrup 23. April 1848.

ved, og paa *Dybbøl Banke* angreb Ryes, Bülow's og Schleppegrell's Brigader de tyske Forbundstropper og kastede dem tilbage, hvorefter der udstilledes Forposter med Front imod Vest. Den 5. Juni angreb Forbundstrop-
perne vore Forposter ved *Nybøl Mølle*, og vi maatte trække os tilbage imod Øst.

I denne Kamp tog 13. Bataillon paa flere Steder virksom Del, dels paa venstre Fløj og dels i Midten, snart var den samlet, og snart kæmpede Kompagnierne hver for sig, og henimod Aften var den med i det store Angreb, som kastede Tyskerne tilbage til de Stillinger, hvorfra de om Morgen var kommen.

Efter Kampen paa Dybbøl laa 13. Bataillon i Kantonnement paa Als til henimod Slutningen af Maaneden, da den ad Søvejen førtes Nord paa og landsattes i Nærheden af Haderslev Fjord, hvorpaa den gik videre, foreløbig til Christiansfeld.

Paa dette Tilbagetog igennem Nordslesvig blev Bataillon den 30. Juni omgaaet af de forfølgende Forbundstropper ved *Bjerninge* i Nærheden af Haderslev; men det lykkedes den at slaa sig igennem.

Om denne Affære har en af Bataillonens Menige i et Brev skildret sine Indtryk, og han skriver bl. a. »— — Vi bleve nu igjen opstillede ved Moldrup Kirke. Her stode vi til Kl. 4 og fik nu Ordre til at dække vor Brigades Marche til Kolding. Vi vare altsaa de allerbageste. 1. Compagni blev igjen udtagen til Bagtrop, og af Compagniet igjen 36 Mand, hvoriblandt jeg, til den yderste Bagtrop. Da vi havde marcheret $\frac{1}{2}$ Time, hørte vi stærk Geværild foran os. Vi kunde heraf forstaa, at Compagniet var angreben, og vi afskaarne. Vi bleve ved at gaa igjennem en Skov. Da vi kom ud af den, saae vi hele Marken foran os og paa begge Sider besat af slesvig-holstenske og brunsvigske Jægere og Friskarer. Her var kun 2 Ting at vælge imellem, at lade sig fange eller slaa sig igjennem. Vi valgte naturligvis det sidste. Vi 36 Mand løb nu frem over en flad Mark med fældede Bajonetter. Vi maatte løbe langs op for Fronten af Tyskernes Kjæde. Her modtoges vi af en saa voldsom Geværild, at vi næppe havde gjort 20 Skridt, før 10 af vore Folk styrtede døde eller saarede. Her var der ikke at tænke

paa at holde Folkene sammen; de maatte løbe et Par hundrede Alen over Marken forat naa et Gjærde, hvor vi vare mindre udsatte for Ilden. Jeg kom til at løbe 50 Alen foran Tyskerne med Siden til, her kom 10 à 12 Kugler 1 à 2 Haandsbredder foran mit Ansigt. Tyskerne havde vist sigtet noget foran mig. Kuglerne gik imidlertid for hurtigt, og jeg slap over til vore Folk, hvorefter vi igjen kom ud paa aaben Mark. Her vare vi ogsaa stærkt udsatte for Ilden, men naaede dog tilsidst Bataillon. Af 36 Mand kom kun 14 tilbage.« — — —

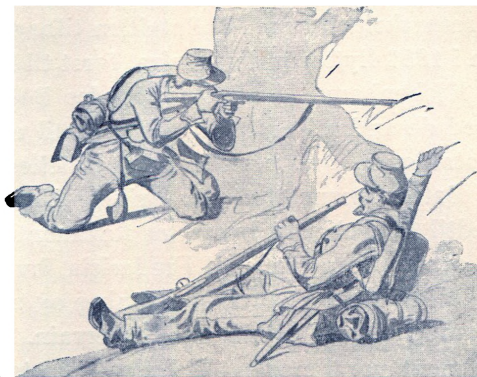
1849 havde 13. Bataillon det lettere. Den laa hele Tiden paa Als og i Sundved og kom ikke med i nogen større Træfning.

Derimod deltog Bataillon i 1850 i Slaget ved *Isted* d. 25. Juli, og her blev den ved *Øvre Stolk* for Alvor engageret.

13. Bataillon hørte her til Schleppegrells Hovedstyrke, og de foranværende Afdelinger havde rensat Terrainet og kastet Fjenden tilbage, hvorfor Bataillon ganske rolig marcherede igennem Byen i sydvestlig Retning, uden at ane nogen Fare. Vejen var snæver og hegnedes paa begge Sider af mandshøje Jordvolde, bevoksede med Tjørn. Pludselig angrebes Bataillon i venstre Flanke af *von der Horst's* Brigade, som ubemærket var trængt frem over *Langsø* og nu vilde passere igennem *Stolk* fra Syd. Ligestraks fremkaldte det uventede Angreb nogen Uorden, men Befalingsmændene, og blandt dem først og fremmest Oberst *Trepka* selv, bragte hurtigt atter Orden tilveje.

Under den nu paafølgende haarde Fægtning faldt imidlertid Obersten, saa Ledelsen af Bataillon gik tabt, Kompagnierne kæmpede nu hver for sig — nogle Delinger ved Hegnene Nord for Byen, medens andre satte sig fast i den sydlige Del og skød Gaardene i Brand, for derved at hindre Fjenden i at sætte sig fast. Trods sin store Overmagt lykkedes det dog ikke *von der Horst* at tage

Byen. Og da vore Reserver omsider kom til,*) maatte han trække sig tilbage, endda efterladende en god Del Fanger

Skytter i Fægtning.

For Kampen om Øvre Stolk høstede Bataillonens megen Anerkendelse. Saaledes skrev von der Horst i sin Rapport. »Intetsteds udartede 13. Bataillons Tilbagegang sig til Flugt; det vilde være en Bagtalelse imod min tapre Modstander at paastaa sligt. Ikke alene som Tribut til Sandheden maa jeg offentlig modsige det, men ogsaa for at rense mig for den Mistanke, at dette falske Praleri kunde være udgaaet fra min Mund eller have erholdt min Billigelse. De Danske blev vel synlig overraskede ved Angrebet, men de blev ingenlunde modløse, de forsvarede sig tappert.«

Bataillonens Tab ved Øvre Stolk var meget stort: Af hele Afdelingen var hver sjette Mand enten falden eller saaret. Men dersom 13. Bataillon ikke havde holdt Stand, men havde ladet sig drive ud af Byen, saa Insurgenterne var naaet helt frem til Udkanten, var det vanskeligt lyk

*) Seks Kompagnier af 1. og 3. Reservebataillon under Oberstløjtnant *Henckel*.

kedes Oberstløjtnant Henckel med 6 Kompagnier atter at fordrive dem fra Øvre Stolk.

Efter Treaarskrigen kom 13. Bataillon tilbage til Fredericia; men i 1854 flyttedes den derfra, først til Roskilde og derfra til København. I 1863 udvidedes Bataillonnen, i Lighed med de andre Fodfolksafdelinger, til et Regiment med to Batailloner, som efterhaanden tildeltes Reserven, og een af Bataillonerne stod ved Krigens Udbrud i 1864 paa Als indtil 11. Februar, hvorefter Regimentet samledes paa Fyen og sendtes derpaa til Fredericia, hvor det kom til at danne den faste Fodfolksbesætning og som saadan deltog i Kampene om Fæstningens Forterrain.

13. Regiment var i nogen Tid den eneste Fodfolksstyrke, saavel i Fredericia som i det nordvestlige Fyen og hidrog ved sit ihærdige og energiske Arbejde væsentlig til, at Fæstningen hurtigt kom i nogenlunde god Forsvarsstand. Regimentets Mandskab arbejdede paa Værkerne sammen med de Artilleri- og Ingeniøraftdelinger, som fandtes her, og bestred samtidig den indre Sikringstjeneste. Og da Kommandanten, Oberst Lunding, ikke var bleven tildelt nogen Stab, maatte Regimentet ogsaa yde ham den personlige Medhjælp, som var nødvendig. Senere, da Fæstningen blev angreben, maatte 13. Regiment endvidere afgive den nødvendige Styrke til Slukningskorpset, som organiseredes militært, og dette Korps udmærkede sig særlig under Beskydningen den 20. og 21. Marts. Det var en meget anstrængende Tjeneste, og Bombardementet voldte store Ødelæggelser og talrige Ildebrande; og dog maa det siges, at Slukningskorpset altid var nogenlunde Herre over Ilden.

Efter Dybbøls Fald saa' det ud, som om Fredericia skulde blive Stridens Brændpunkt. Kommandanten forberedte sig med den sædvanlige Energi til den forestaaen-

de Belejring og sendte Indstilling efter Indstilling til Overkommandoen om at faa flere Tropper General Gerlach ansaa ogsaa nu Forsvaret af Fredericia og Fyen for Hærens Hovedopgave og sendte foreløbig Garden afsted. Men Monrad og Krigsministeren mente noget andet, og i et egenhændigt Brev af 23. April udtalte Krigsministeren, at han »hverken militært eller politisk kunde øjne nogen egentlig Grund til at søge at holde denne Fæstning

man maatte sikkert helst ganske forlade den.« — I et senere Brev hedder det, at »Hæren burde drages ud af den ulige Kamp og føres til Øerne, hvor den kunde bevares, indtil det øjeblikkelige politiske Uvejr havde ud-raset eller forandret Karakter «

Den 25. April Kl. 6 Eftm. fik Overkommandoen telegrafisk Ordre til at rømme Fæstningen. Og Rømningne foregik da i Dagene fra 26.—28. April, hvorefter Regimentet udelukkende blev anvendt ved Kystbevogtningen i det nordlige Fyen.

I Tiden fra Juli indtil 13. December blev Regimentet staaende i Bogense, hvorefter det vendte tilbage til Kjøbenhavn.

I Februar 1865, da Regimentsinddelingen hævedes, blev 13. Regiment igen til 13. Infanteri-Bataillon, og efter Hærloven i 1867 fik den sit endelige Navn. *13. Bataillon*, slet og ret. Den hørte siden 1880 sammen med 2. og 23. Bataillon, til *III Regiment*, med Kvarter paa Sølvgadens Kaserne; og denne Ordning stod nu ved Magt, indtil Hærreduktionen kom i 1922. Medens 2. Bataillon blev flyttet til *Tønder* som Liniebataillon, blev 13. Bataillon, sammen med 23., degraderet til Reservebataillon og forlagt til Viborg, og den uddanner altsaa ikke mere Rekrutter

---

I Anledning af 13. Bataillons 150 Aars Jubilæum havde »Foreningen III. Regiment« sammenkaldt til en Festlig-Den gamle Kaserne.

hed Søndagen den 26. August 1928. Og Kaldelsen var ikke forgæves, godt og vel et Tusind gamle Soldater af 13. Bataillon var mødte op, saa at sige fra hele Landet, for at træffe gamle Kammerater og sammen med dem at hædre deres gamle Bataillon og opfriske Minderne fra »den-gang« —

Festdeltagerne samledes paa Rosenborg Plads i straalende Solskinsvej. Kl. 10½ traadte Paraden an, og 13. Bataillons daværende Chef, Oberstløjtnant S. Jørgensen, overtog Kommandoen. Til Fanemarchens Toner førtes derpaa 13. Bataillons gamle Fane til Midten, hvorefter Gardens Chef overbragte sin Afdelings Lykønskning. Københavns Kommandant, Chefen for Generalkommandoen o. fl. overbragte ligeledes deres Lykønskninger. Kl. 11 — præcis som sædvanlig — kom Hs. Maj. Kongen, som modtoges med et »Kongen leve!« Kongen hilste først paa de fire gamle Veteraner fra 1864, som var mødte frem, og dernæst paa flere hundrede af de andre Festdeltagere.

Majestæten holdt derefter en Tale, hvori han lykønskede Bataillonens og udtalte sin Glæde over at se saa mange gamle fra 13. være mødte forat hædre deres gamle Afdeling. Et saadant Stævne manede til Sammenhold.*) »Der er mange«, udtalte Kongen, »der er nødt til at blive hjemme, men deres Tanker er hos os. Jeg vil haabe, at alle I, som er mødte frem her idag, maa faa et rigtigt fornøjeligt Samvær. For det unge Mandskab er det et smukt Exempel paa Trofasthed at se saa mange af de gamle Soldater samlede her.« Kongen sluttede med et kraftigt Leve for 13. Bataillon.

Oberstløjtnant Jørgensen holdt nu et Foredrag om forskellige Mærkedage i Bataillonens Historie, for hvilket Kongen takkede og ønskede en Forbidefilering, som om-

*) Ved dette Stævne stod Officerer af alle Grader — fra Generalmajor og nedefter — i Geledet blandt de Menige. Dette smukke Træk tjener vor Officerstand til Ære og vil blive bevaret i Erindringen om denne Dag.

Ved 13. Bataillons Jubilæumsstævne 26. August 1928.

Fra venstre til højre: Oberst Rothe, Chef for III. Regiment. Oberstløjtnant Dalberg, Chef for Kongens Adjutantstab. Kaptajn Jespersen. Oberst Baron Wedell-Wedelsborg, Chef for Livgarden. Kaptajn Haach. Oberst Wilkenschildt, Direktør i Krigsministeriet. Oberstløjtnant S. Jørgensen, Kommandør for 13. Bataillon. Kaptajn Stemann. Generalmajor Castenschild, Kommandant i København. Ritmester Scholten. Hs. M. Kongens Adjutant. Formanden: Direktør Hermann Nielsen. Hs. M. Kongen. Generalløjtnant Nyholm skimtes, hilsende paa en af vore Kammerater.

gaaende fandt Sted. Det maa siges til Festdeltagernes Ros, at det var en særdeles flot Parademarche, til Trods for Deltagernes højst forskellige Alder. Da Kongen forlod Pladsen, udbragte Formanden et »Kongen leve!« Paraden bøjede nu Fløjene, og Formanden meddelte, at Kapitajn Obels Grav paa Slesvig Kirkegaard, saavel som Oberst Trepkas og hans tapre Folks Grave paa Flensborg Kirkegaard, ved Foreningens Foranstaltning var bleven bekransede paa samme Tid, som Paraden her fandt Sted. Efter at man havde afsunget 13. Bataillons gamle Slagsang, traadtes der an i Marchekolonne, og med Musik og Fane afmarcheredes til Tivoli, hvor Frokosten indtoges, og hvor Dagen og Aftenen hengik med hjerteligt kammeratligt Samvær, under hvilket mangt et Minde fra Ungdomstiden opfriskedes. Alt ialt en Dag, som vel ingen af Deltagerne vilde have undværet.

---

23 BATAILLON

Oprettet 1. Oktober 1867.

23. Bataillon er ingen gammel Afdeling, idet den ifølge Lov om Hærens Ordning af 6. Juli 1867 oprettedes den 1 Oktober samme Aar som Reservebataillon ved 2. Sjællandske Brigades 1. Halvbrigade. Den fik tildelt 1 Oberst, 4 Kaptajner, 4 Premierløjtnanter, 5 Oversergenter og 4 Sergenter: Altsaa 9 Officerer og 9 Underofficerer; — ingen Sekondløjtnanter, Korporaler, Spillemand, Underkorporaler eller Menige til fast Tjeneste i Fredstid. Hvert andet Aar indkaldte den det 5 og 6 Aars Mandskab af 2. og 13. Bataillon til 30 Dages Øvelse, samt de til disse Aargange hørende Befalingsmænd. Dens Krigsstyrke — 800 Mand — skulde dannes af 2. og 13. Bataillons 5., 6., 7 og 8. Aargange.

Ved den senere Lov af 25. Juli 1880 blev 23. Bataillon Liniebataillon, og som saadan gik den sammen med de to andre Batailloner ind under III. Regiment ved dettes Oprettelse samme Aar

Efter Hærreduktionen i 1922 blev 23. Bataillon atter Reservebataillon og forlagdes til *Viborg*.

IV. REGIMENT

4.—17.—24. Bataillon.

4 BATAILLON

Oprettet ved Ordinansen af 17 November 1614.
Formeret som Regiment ved Forordning af 15. Jan 1663.

- 1663: Fyenske nationale Regiment.
- 1676 Cicignons Regiment.
- 1677 Fyenske Regiment. (Efter 1679 Fyenske geworbne Regiment til Fods).
- 1747: Kronprinsens Regiment.
- 1766: Kongens Regiment.
- 1808: Kronens Regiment.
- 1839: 3. Livregiment.
- 1842. 4. Linie-Infanteri-Bataillon.
- 1860. 4. Infanteri-Bataillon.
- 1863. 4. Infanteri-Regiment.
- 1865: 4. Infanteri-Bataillon.
- 1867: 4. Bataillon.

Ved Ordinansen af 17 November 1614 gav Christian IV Ordre til Oprettelsen af de første to danske Fodfolksregimenter: det Skaanske og det Jydske. Under det Jydske henlagdes et *Fyenssk Kompagni*, og det er dette, som danner den første Stamme til den nuværende 4. *Bataillon*.

Til det Fyenske Kompagni udskreves 200 Bønder dels Selvejere og dels Fæstere paa »Kronens Jorder« Af Befalingsmændene var kun Kaptajnen og Løjtnanten øvede Krigsfolk, de andre udtoges blandt de udskrevne. Kompagniet inddeltes i Korporalskaber paa omtrent 50 Mand, der samledes til Øvelse udenfor den Landsbykirke,

hvor Vaabnene opbevarede i »Vaabenuset«, ellers indkaldtes til Arbejde ved Kongens forskellige Byggeforetagender, og ved disse Lejligheder gaves tillige en grundigere militær Uddannelse.

I 1621 foretoges dog Forbedringer i Militzens Udskrivning og Ordning. Udskrivningen paa Fyen forøgedes til 400 Mand, som vistnok inddeltes i to Kompagnier, der hver fik et uddannet fast Befalingspersonale paa 3 Officerer og 5 Underofficerer, foruden 10 »Gefreitere«, 2 Trommeslagere og 1 Piber

I Tredivaarskrigen, som hærgede Europa i Aarene 1618—1648, og hvori Christian IV blev indblandet, deltog et FyensK Kompagni under Løjtnant J e n s B a y bl. a. i Slaget ved *Lutter am Barenberge* den 17 August 1626. Regimentet, hvori det Fyenske Kompagni var indlemmet, kaldtes »det Røde Regiment« — maaske paa Grund af Fyenboernes røde Kjoler og Benklæder. Senere kompletteredes de Fyenske Kompagnier gentagne Gange; de deltog i 1627 i Strandvagten ved Lillebælt, da Katholikernes store Feltherre, W a l l e n s t e i n, brød ind i Jylland. De maa dog snart være bleven opløste; i November 1628 befaler Kongen nemlig, at de skal *genoprettes*, og »Lehnsmanden skal tilforordne nogle dygtige Personer af Soldaterne til Kaptajner over Landfolket og lade dem give 7 eller 8 Rigsdaler om Maaneden, eftersom I kunne accordere med dem«

Omkring ved 1640 henlagdes de Fyenske Kompagnier nominelt til det *Sjællandske Regiment*; men de forblev faktisk længe endnu under Jydske Regiment. Da den svenske General T o r s t e n s o n i December 1643 pludselig brød ind gennem Holsten, samledes de jydske Tropper ved Snoghøj for at hindre ham i at trænge op i Nørrejylland. Andre tog Stilling langs Stranden paa Fyen — de Fyenske Kompagnier stod ved Middelfart, og da Torstenson gjorde Forsøg paa at komme over til Fyen

netop paa dette Sted, gav de Fyenske Kompagnier ham en varm Modtagelse. Femten af Fjendens Baade skødes i Sænk, og under meget betydelige Tab maatte han søge tilbage.

— — Ved Forordning af 15. Januar 1663 bestemtes det, at de hidtidige jyske og sjællandske Landregimenter skulde udvides til fire, nemlig to jyske, et sjællandsk og et fyensk. De Fyenske Kompagnier udskiltes da af Sjællandske Regiment forat danne Stammen til det nye *Fyenske nationale Regiment*, der kom til at bestaa af to Batailloner med ialt otte Kompagnier. Tjenestetiden skulde vare i tre Aar, men naar Soldaten ikke var indkaldt i særlig Anledning, f. Ex. til Bygningsarbejde o. l., bestod Tjenesten i Fredstid kun af nogle Timers Øvelser om Søndagen udenfor Kirken efter Kirketiden. Ellers tjente han hos en Bonde i Lægdet, hvor han fik Kost og Løn. Munderingen blev ogsaa for en Del betalt af Bønderne i Fællesskab, saa Staten til daglig ikke havde videre Udgift af Soldaterne.

Allerede i 1661 havde man tænkt paa at oprette Regimentet, og de fleste af Officererne var derfor udnævnte dette Aar; men Regimentet formeredes altsaa først den 15. Januar 1663, og fra denne Dato maa man da regne dets Eksistens som selvstændig Enhed.

Fyenske nationale Regiment var i sin første Tid spredt viden om. Den ene Bataillon — eller *Eskadron*, som de ogsaa kaldes — laa paa Fyen og Langeland, den anden var fordelt med 2 Kompagnier paa Laaland, eet paa Falster og eet paa Møen. Regimentets første Kompagni kaldtes, ligesom ved de øvrige Regimenter, *Livkompagniet* og stod under Regimentschefens egen Kommando.

For at man kan faa et lille Begreb om Fodfolkets Bevæbning paa den Tid, her er Tale om, skal her anføres, at en Trediedel af Mandskabet ved hvert Kompagni var bevæbnet med et 16 Fod langt Spyd eller *Pike*, og to Tre-

diedele med Musket eller Luntebøsse; efter deres Vaaben kaldtes de da »Pikenéerer« eller »Musketéerer« Piken havde en tveægget Spids af Jern, ca. en Tomme bred, og Skaftet var af Ask eller Eg med en tilspidset Jernsko. Til den tunge Musket hørte en Gaffelstok, som ved Skydning plantedes i Jorden som forreste Støttepunkt. Kolonnerne var dybe dengang, jevnlig paa 6 a 10 Geledder, og Afstanden mellem disse var endog 6—8 Skridt, af Hensyn til Manøvreringen med de lange Piker Musketéererne stod forrest, og naar de havde afskudt deres Bøsser, løb de bagved de andre Geledder, for at lade igen, hvorefter det næste Geled Musketéerer gik et Stykke frem, plantede Gaffelstokkene i Jorden og afgav deres Skud, hvorpaa ogsaa de forsvandt bagom Kolonnen. Tilsidst rykkede Pikenéererne frem til Nærkamp. Forøvrigt var Pikenéererne bevæbnede med Sabel, og Musketéererne med Kaarde. Til Exercits i Fredstid skulde hver Musketér møde med 9 hjemmelavede Patroner, der under Strafanvar skulde være tilbørligt fulde af »god brugelig Mouquettérkrudt«

Om Beklædningen ved Fyenske nationale Regiment veed man, at den — foruden den opkrammede Filthat — bestod i grøn Kjole, hvid eller lysegraa Krave og Opslag og Rabatter i samme Farve, samt Knæbenklæder, hvide Strømper og Lædersko.

Regimentets første Chef var Oberst B e n d i x v o n H a t t e n. Han skildres som en temmelig vidtløftig og stridbar Mand, der laa i evigt Spektakel med Borgerne i Nyborg; der ankedes bl. a. over, at han bryggede Øl, som han solgte til Soldaterne og derved gik Borgerne i Næringen. Han efterfulgtes i 1671 af Oberst J o h a n C a s p a r C i c i g n o n, der heller ikke just var elsket af Borgerskabet, men som dog var en dygtig Chef, for hvem det lykkedes at faa rettet mange Fejl og Mangler indenfor Regimentet.

Da *den skaanske Krig* brød ud i 1675, forøgedes Regimentet med 8 nye Kompagnier, som skulde udgøre Besæt-

Johan Caspar Cicignon.

ningerne i Nyborg og Nakskov, medens Oberst Cicignon brød op med de 8 gamle Kompagnier og stødte til Hæren, som samledes i Holsten for at angribe de svenske Besiddelser i Nordtyskland. I September laa Regimentet indkvarteret Nordvest for Rostock. I Belejringen af *Wismar* deltog Fyenske nationale Regiment, af hvilket et Kompagni under Stormen først kom i Kamp med Fjendens Rytteri og »holdte sig meget vel«, som der skrives. Kaptejnen faldt, men Kompagniets tapre Angreb var dog Aarsagen til, at Stormen førtes igennem. Fæstningen over-

gav sig, og Regimentet lagdes i Garnison i Byen. I 1676, da Krigen førtes over til Skaane, fik Regimentet Navn af *Cicignons Regiment*, idet Navnet: Fyenske nationale Regiment gik over til et andet, nyoprettet Regiment, hvortil overgik 4 af de Kompagnier, som Cicignon havde efterladt i Nyborg og Nakskov.

Cicignons Regiment overførtes i Juni fra Wismar til Sjælland, og den 28. om Aftenen begyndte Indskibningen i Kjøbenhavn, hvorefter Fodfolket næste Dag landsattes ved Raa, Syd for Helsingborg. Det gik hurtigt og let med Erobringen af Fæstningerne Helsingborg og Landskrone, hvorefter Kong Christian V med Hovedhæren gik mod Christiansstad, som naaedes den 11. August. Cicignons Regiment deltog her med en Styrke af 12 Officerer, 40 Underofficerer og 261 Geméne. Stormen, som foretoges den 15. August førte til Fæstningens Fald.

Efter Slaget ved *Lund* den 4. December, som vi jo tabte, trak Hæren sig over til Sjælland, hvor den gik i Vinterkvarter.

I 1677 fratraadte Oberst Cicignon Kommandoen over Regimentet, som under sin nye Chef, *Hans Schack*, atter antog Navn af *Fyenske Regiment*, og Regimentet bragtes nu op paa en Styrke af 1800 Mand, der inddeltes i 3 Batailloner, hver paa 4 Kompagnier. Den ene Bataillon sendtes til Hæren, medens de to andre lagdes i Garnison i Wismar og Glückstadt. I April førtes da »Bataillonen Fyen« under Oberst *Hans Schacks* egen Kommando over til Landskrone og marcherede derfra til den opslaaede Lejr ved *Holsted*. Den 1. Juni lagdes Bataillonen Fyen i Garnison i Christiansstad; samtidig afgik *Hans Schack* som Kommandant, og Oberst *Andreas Fuchs* overtog Kommandoen over Bataillonen.

Under den paafølgende Belejring af Christiansstad forsvarede den danske Besætning sig helt modigt; men Fæstningen maatte dog tilsidst overgive sig af Mangel paa

Levnedsmidler, og Besætningen afmarcherede under Gevær med flyvende Faner og klingende Spil, med Ammunition og brændende Lunter — Men af Bataillon Fyen, ogsaa kaldet »den grønne Bataillon«, var der nu kun 151 Mand tilbage.

Den skaanske Krig endte med Freden i 1679, og samme Aar overtog Oberst Johan Anton Elnberger Kommandoen over Regimentet.

Straks efter Fredsslutningen paabegyndtes omfattende Indskrænkninger i Hæren. Fyenske Regiment sloges sammen med Generalmajor Eschens Regiment og kom til at bestaa af 12 Kompagnier, de 8 med Garnison i Nyborg og de 4 i Odense. Chef for Regimentet blev nu Oberst Johan Ernst von Frisensee. Man gik tillige helt bort fra den nationale Udskrivning og gik over til kun at anvende hvervede Folk, og da Lønningerne samtidig nedsattes, blev de udsendte Hververes Opgave ingenlunde let. Mandskabet maatte ofte skraves sammen langt nede i Tyskland, og at det ikke altid var første Klasses Folk, man erhvervede sig, synes bl. a. tydeligt at fremgaa af en kongelig Skrivelse fra Februar 1681. Den indeholder Forbud mod Røveri, Tyveri og andre Usømmeligheder paa Gaden, »— da store og grove Insolentier Dag og Nat baade i Borgernes Huse saavel som paa Torvene og i Gaderne forøves og begaaes, og som Vi ingenlunde ville, at saadanne grove Forøvelser ske, især her i vor Residentsstad Kjøbenhavn — o. s. v — — —«

Saa galt var det, at der paa Torvedagene var etableret Officersvagt paa Torvene til Køberes og Sælgeres Beskyttelse mod *Militærpersoner*. I det Hele taget kom den hvervede Hær for en stor Dels Vedkommende til at bestaa af meget daarlige Elementer, og Officererne, som ogsaa oftest var udenlandske Folk, var heller ikke altid første Klasses Mennesker — Fyenske Regiments Chef, Oberst Frisensee, fik i December 1686 Orlov til Udlandet, vist-

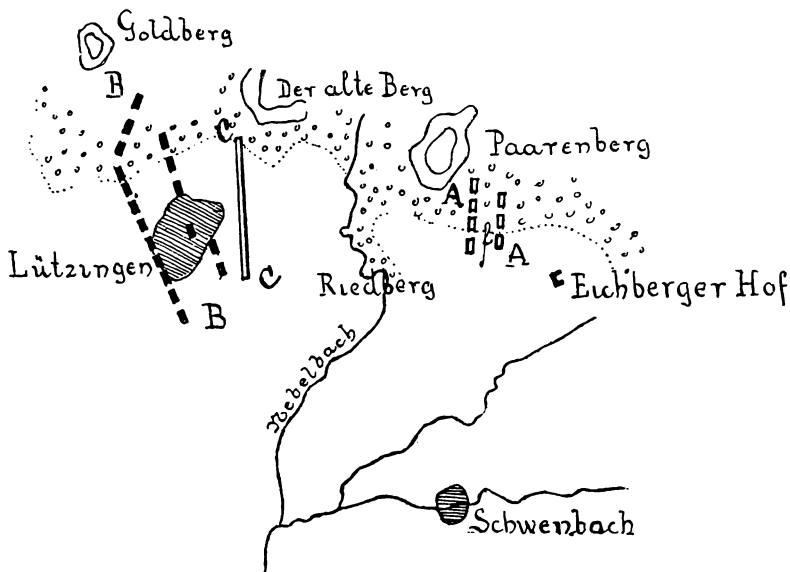
nok med den Hensigt at gaa i Kejseren af Tysklands Tjeneste, fra Hamborg skrev han nemlig et Brev til Kongen, og Brevets Indhold tydede paa, at han var belavet paa at blive afskediget for Desertion. Han vendte da heller ikke senere tilbage til sin Tjeneste her

Efter ham blev Oberst *Jacob de Bruin* Chef for Regimentet.

I denne Periode omkring 1685 — ombyttedes Pikerne med Musketter, saa Fodfolkets Bevæbning fra nu af blev ensartet, og samtidig afskaffedes Luntebøsserne, som erstattedes med Musketter med *Flintelaas*, hvilket jo betød et stort Fremskridt. —

I det Hjelpekorps, som Christian V i 1689 udlejede til Kong Wilhelm III af England, til Brug imod den for-drevne Konge Jacob II, deltog en Bataillon af Fyenske Regiment under Kommando af Oberstløjtnant *Hans Hartmann v Erffa*. Afrejsen fandt Sted i Oktober, men først ved Nytaarstid samledes Korpset i England. I April 1690 sendtes Bataillonen Fyen, som talte 660 Mand, til Fæstningen *Belturbet* forat arbejde paa Fæstningsværkerne. Senere var den med ved Stormen paa *Limerick* den 21. August. Under Kampen her blev »Fyen« omringet af stærke irske Afdelinger; men Bataillonen *Prins Frederik* (nuværende 2. Bataillon) sendtes til Hjælp, og det lykkedes at slaa sig igennem. Senere deltog Bataillonen Fyen i Slaget ved *Steenkerken* i Flandern, hvor den, sammen med Bataillonen *Sjælland*, kastede Fjenden tilbage og tog et helt Regiment til Fange; men da »Fyen« og »Sjælland« kort efter angrebes af 8 franske Batailloner, maatte de atter gaa tilbage.

Bataillonen deltog i flere andre Kampe, bl. a. i Belejringen af Fæstningen *Huy* i 1694 og af *Namur* Aaret efter. I 1697 tiltraadte det danske Korps Hjemmarchen til Danmark, Bataillonen Fyen gik over Delmenhorst, og derfra over Bremen til Rendsborg, hvor det ved Møn-

Skitse over Stillingen ved Hochstedt 13. Aug. 1704.

- A—A Danske Batailloner før Angrebet. f = Fyen.
 B—B Danske og preussiske Batailloner ved Angrebets Slutning.
 C—C Fransk-bayerske Tropper ved Angrebets Begyndelse.

string viste sig, at den talte en Styrke af 465 Mand, der nu atter indlemmedes i deres Regiment, som da laa spredt i Garnisoner i 4 Byer: Odense, Svendborg, Faaborg og Rendsborg.

Kort efter udlejedes dog atter et dansk Korps, som sendtes til Sachsen — denne Gang i den tyske Kejsers Tjeneste, og i dette Korps indgik ogsaa en Bataillon af *Fyenske geworbne Regiment til Fods*, som Regimentet nu kaldtes. Bataillonen bestod af 7 Kompagnier paa 100 Mand under Kommando af Oberstløjtnant Dalvig. Opholdet i Sachsen var ikke behageligt, og de hvervede Folk deserterede i Masse. Dog blev Opholdet her ikke af saa lang Varighed for »Fyens« Vedkommende, da den snart sendtes i engelsk-hollandsk Tjeneste imod Franskmæn-

dene og afgik til Holland i Efteraaret 1701. General Scholten, som forinden Afmarchen inspicerede Bataillon, var meget misfornøjet og utilfreds med, at den manglede omtrent 200 Mand paa Grund af Desertion.

Tiden i Holland forløb dog i forholdsvis Ro for Bataillon. Det var først i Bayern, at den fik Lejlighed til at gøre sig gældende i Slaget ved *Hochstedt* den 13. August 1704, under den berømte engelske General, Hertugen af Marlborough*), som havde Overkommandoen over alle engelske, hollandske og danske Tropper Til Trods for Slagets Heftighed og det store Mandefald paa begge Sider, slap »Fyen« dog med et Tab paa ialt 12 Mand, og de var alle kun saarede.

Bataillon deltog i de følgende Aar i adskillige større og mindre Træfninger, omsider i Januar 1713 fik det danske Korps Ordre til at vende hjem. Dog forblev nogle Afdelinger — og deriblandt Bataillon Fyen — under General Gersdorff i Nederlandene, for at modtage alle de Penge, der skulde udbetales Kong Frederik IV for Hjælpekorpsset, og først i Maj vendte de sidste Afdelinger tilbage til Danmark.

Medens Regimentets ene Bataillon endnu var udenvelts, udbrod her hjemme *Den store nordiske Krig*. Carl XII, som jo laa i Krig med Rusland, var efter det tabte Slag ved *Pultava* flygtet til Tyrkiet, og Kong Frederik IV gik da i Forbund med Rusland og Sachsen imod Sverige.

Fyenske geworbne Regiment til Fods fik i Oktober 1709 Ordre til straks at begive sig til Lejren ved Kjøbenhavn, hvor Hæren blev samlet. Den 11. November førtes den over til Skaane, og Fyenske geworbne Regiments Chef Oberst von Eyndten, fik Ordre til at mar-

---

*) Navnet forvansket til „*Mallebrok*“ i den gamle Soldatervise: „*Mallebrok i Leding drager* —“

chere til Helsingborg Fæstning, som han fandt forladt af Svenskerne. Deres berømte General, M a g n u s S t e e n - b o c k, var nemlig længere oppe i Sverige travlt beskæftiget med at samle og udruste en stor national Hær, som, naar Øjeblikket syntes gunstigt, skulde sendes mod de Danske, og med dette Formaal havde han ogsaa trukket det disponible Mandskab fra Skaane til sig. Ved denne Foranstaltning fik han jo desuden den store Fordel, at det blev ham, der kunde bestemme Tidspunktet for et afgørende Slag.

Tidlig om Morgenen den 10. Marts 1710, da Vejret var stærkt taaget, angreb Steenbock da den danske Hær ved Helsingborg. Hans meget overlegne Rytteri angreb paa begge Fløjene og kastede vort Rytteri tilbage; og ved en taktisk Fejl, som den danske Øverstbefalende, J o h a n R a n t z a u, gjorde sig skyldig i*), lykkedes det ogsaa Svenskerne at trænge ind imellem vore Afdelinger i Centrum. Johan Rantzau selv blev saaret, og hele den danske Hær maatte i Opløsning trække sig tilbage indenfor Helsingborgs Fæstningsværker, hvorfra den Dagen efter førtes over til Helsingør — Slaget ved Helsingborg blev den sidste Kamp i Skaane mellem Danske og Svenske.

Naar det fik et saa uheldigt Udfald for os, maa det ogsaa erindres, at den svenske Hær næsten udelukkende var *national* — sammensat af Landets egne Børn, medens den langt overvejende Del af den danske var hvervet. Ganske vist var Landmilitsen bleven genoprettet i 1701, men langt de fleste Afdelinger og deriblandt Fyenske geworbne Regiment vedblev dog at bestaa af hvervet udenlandsk Mandskab, som deserterede for et godt Ord og ogsaa i andre Retninger ofte kunde være ret upaalideligt. Dertil kom, at vore Soldater i længere Tid havde kamperet i det Frie i Regn og Slud, og mange havde ikke engang et Telt over Hovedet. Hvilken Indflydelse dette

*) Se nærmere herom i Afsnittet om 2. Bataillon.

Forhold havde paa Mandskabet for ikke at tale om Hestene — behøver næppe nærmere Forklaring.

Krigen blev nu forlagt til Nordtyskland, og i Sommeren 1711 samledes Hæren i Holsten for at søge at erobre de svenske Besiddelser i Pommern. Fyenske Regiment deltog i Belejringen af Fæstningen *Stade* ved Elben; Fæstningen overgav sig den 6. September imod, at Besætningen fik Lov til frit af afmarchere med Bagage, men uden Vaaben. Fyenske Regiment blev derefter lagt som Garnison i Fæstningen og kom saaledes ikke til at deltage i Slaget ved *Gadebusch* det følgende Aar. Derimod deltog det Aaret efter i Belejringen af *Tønningen*, hvor Russerne forenede sig med de Danske. Her blev Overmagten Svenskerne for stærk, saa at Steenbock — Sejrherr fra Helsingborg og *Gadebusch* — omsider maatte bekvemme sig til at marchere ud af Fæstningen med sine 11.000 Mand og overgive sig til de Danske. *Stralsund* erobredes den 23. December 1715 efter over 5 Maaneders Belejring; Carl XII selv maatte her, for ikke at falde i Fangenskab, i en Baad flygte over til Skaane.

Fyenske Regiment kom i Slutningen af Aaret til Fyen og deltog ikke mere i Kampene i Nordtyskland. Da Krigen brød ud i Norge, hvor Carl XII var rykket ind, sendtes Fyenske Regiment derop som en Del af den Styrke, hvormed den norske Hær forøgedes fra Danmark, men det fik ikke Lejlighed til at tage videre Del i Krigen her. Da Carl XII den 11. December var falden ved Belejringen af Frederikshald, indlededes Fredsunderhandlingerne, og endelig sluttedes Freden med Sverige den 3. Juli 1720.

Efter Krigen blev Regimentets Kompagnier spredte vidt omkring i Jylland i Ribe, Fredericia, Viborg, Varde og Holstebro. Dog finder man allerede i 1723 Regimentet i Kjøbenhavn, som nu blev dets fremtidige Garnisonsby, naar undtages et Par kortere Perioder i Helsingør og Egernførde.

Kongens Regiments Fane.

I Aaret 1747 fik Regimentet Navn af *Kronprinsens Regiment* (hvilket Navn det overtog efter nuværende 2. Bataillon), og det deltog i de store Lejrøvelser ved Kjøbenhavn i Aarene 1752, 53 og 55, ved disse Øvelser fik hver Bataillon en Kanon, som en Del af Mandskabet indøvedes i at betjene. Ved en senere Lejlighed fik hver Kompagnichef i 1758 en Ridehest.

Efter at den franske Feltmarskal, *Saint-Germain*

i 1763 var kommen i Spidsen for Hærens øverste Styrelse, indførtes mange gode og nødvendige Forbedringer, saavel i Ledelsen som i selve Hæren. I Lighed med de andre Fodregimenter inddeltes Kronprinsens Regiment nu i 14 Kompagnier, nemlig 2 Grenadérkompagnier og 12 Musketérkompagnier, hvert paa 150 Mand. Ved Christian VII's Tronbestigelse i 1766 fik Regimentet Navnet *Kongens Regiment*, og under dette Navn indkvarteredes det i den nye *Sølvgadens Kaserne* i 1785, sammen med de to Livregimenter

Efter Struensees Fald i 1772 indførtes *dansk* Kommandosprog i Hæren, hvor det indtil nu havde været tysk. Den nationale Erkendelse begyndte nu ogsaa saa smaat at bryde igennem, samtidig forstod man, at man maatte skaffe Hæren mere paalideligt Mandskab, og at dette kun kunde ske ved at oprette en virkelig national Hær. Derfor hævdedes efterhaanden den udenlandske Hvervning, og det tillodes kun Danske, Nordmænd og Holstenere at blive Befalingsmænd. I Regimenterne skulde de tre Fjerdedele af Mandskabet være nationalt og en Fjerdedel hvervet Mandskab, hvilket sidste udelukkende skulde anvendes til Garnisonstjeneste. I 1783 var Kongens Regiment 1500 Mand stærkt (10 Kompagnier i 2 Batailloner), Rekrutterne indøvedes i 7 Uger og indkaldtes derefter aarlig i 8 Aar til 28 Dages Øvelse. Regimentets Uniform blev nu rød Kjole med lyseblaa Krave, Rabatter og Ærmeopslag, samt hvide Benklæder

Det 19. Aarhundrede medførte nye Forandringer for Hæren; af de mere ydre kan nævnes, at *Haarpisken* afskaffedes, og Soldaten fik Befaling til at holde Haaret paa Baghovedet kort afklippet.

For Kongens Regiments Vedkommende forandredes det ene Grenadérkompagni til et Jægerkompagni, som dannedes af de bedste Skytter. Regimentet bestod nu af ialt 10 Kompagnier. Fra 1804 laa det nu i nogle Aar som

Besætning paa *Kronborg*, og her fik det Lov at ligge i forholdsvis Ro, saavel under Englændernes Overfald i 1807 som under Napoleonstidens øvrige Kampe. Da Frederik VI i 1808 blev Konge, forandredes dets Navn til *Kronens Regiment*. — —

Med Frederik VI, som døde den 3. December 1839, kan man sige, at »*den rigtige gamle Tid*« sank i Graven; den nye Tid, som nu holdt sit Indtog, bragte overalt nye Tilstande; saaledes ogsaa i Hæren. Christian VIII, hvis »lille Valgsprog« som bekendt var: »Nu ville vi alle spare«, nedsatte straks en Militærkommission, der skulde indskrænke og omdanne Hæren, hvilket i 1842 førte til gennemgribende Forandringer paa mange Punkter. Kronens Regiment, som ved Frederik VI's Død havde faaet Navnet. *3. Livregiment*, blev nu, kun tre Aar derefter, til *4. Linie-Infanteribataillon*. Bataillon, som nu atter havde sin Garnison i Kjøbenhavn, fik Oberst I. W. W i c k e d e som Chef og rekrutteredes fra Sydsjælland, Møen og Laaland-Falster —

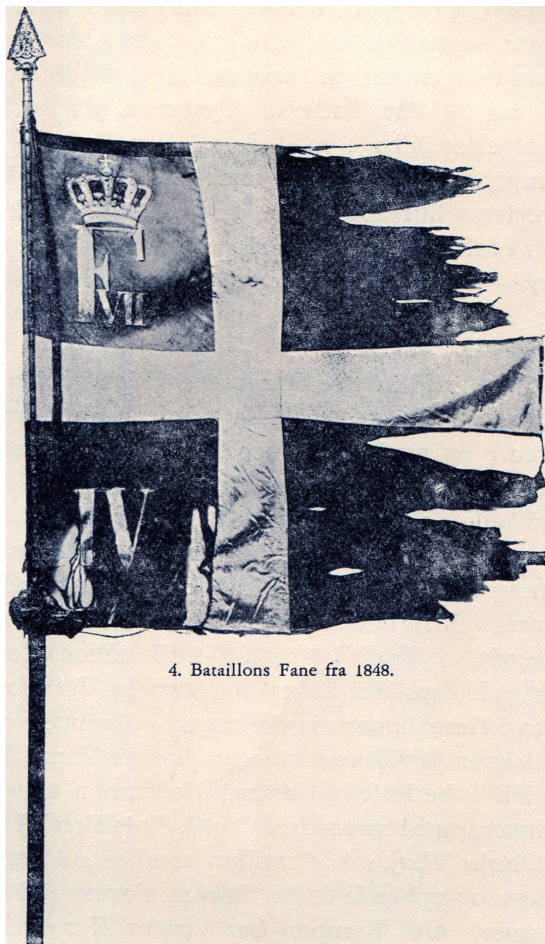
Sidst i Marts 1848 stod Bataillon marchefærdig til at rykke i Felten, og den lange Marche gennem Sjælland tiltraadtes. Fra Korsør førtes Bataillon til Snoghøj, og »efter at have døjet noget«, som en Menig skrev til sin Kone hjemme paa Laaland, naaede den Kolding den 1 April. Her indlemmedes den i Hærens Hovedstyrke, som under Kommando af General H e d e m a n n og med Kaptajn L æ s s ø e som Stabschef skulde rykke ned i Slesvig og angribe Oprørerne fra Nord, medens andre Afdelinger, der samledes paa Als, skulde angribe Øst fra, og den 9. April angreb vi da Oprørerne i deres Stilling ved *Bov*. Ved et stærkt og godt ført Fremstød kastede Avantgarden Oprørerne ud af Stillingen og tog *Bov*, som besattes af Hovedstyrken, hvortil 4. Bataillon hørte. Medens Avantgarden forfulgte Modstanderne i Retning af

Flensburg, fulgte Hovedstyrken snart efter, og 4. Bataillon naaede at komme i Virksomhed, inden Kampen var helt forbi. Folkene var vel noget trætte efter Marchen, men Humøret var godt, og enhver var opfyldt af Iver efter at komme til at hjælpe Kammeraterne overfor »Kæltringerne«, som de kaldte Oprørerne, om hvem de jo vidste, at de havde svigtet deres Fane. Korporal Schørringe ved 1. Kompagni skriver saaledes i et Brev om Kampen hjem. »Jeg veed ikke selv, hvordan det gik, men først blev jeg kold, saa hed, og da Trommerne først ret lød, og Kuglerne peb, var det en Lyst. Det hele var jo ingenting, for de fleste Kugler ramme ikke, og nu gik det fremad mod de Huse i Flensburg Forstad, som Fjenden holdt besat. Det kom snart til Haandgemæng, og vore Folk brugte Kolben og Bajonetten saa vel, at Oprørerne enten blev stødte ned eller fangne —«

Oprørets Anstifter og Sjælen i det hele Prinsen af Noer, der stortalende havde sagt til sine Soldater »Fremad! Lader os slaae de Danske!« var selv een af de allerførste, der om Formiddagen i Huj og Hast forlod Flensburg, og nu kunde Resterne af hans splittede Hær følge efter ham. Vore Soldaters Indtog i Flensburg om Eftermiddagen blev en Fest. Overalt modtoges de paa det hjerteligste, og fra alle Vinduer flagedes der og viftedes med Tørklæder. Særlig 4. Bataillon, som jo saa at sige i alles Paasyn havde lagt sidste Haand paa Værket ved sit raske Angreb ude i Forstaden, blev meget feteret. »Der er vore Befriere!« raabte Folk, og snart struttede Soldaternes Tasker og Lommer af Cigarer, Boller og mange andre rare Ting. Efter en rigelig Beværtning med Spise- og Drikkevarer og alle Slags Forfriskninger blev det sent paa Aftenen, inden Afdelingerne kom i Kontonnement i Byen eller Omegnen.

Efter Kampen ved Bov gik Hæren frem til Egnen omkring Byen Slesvig og *Dannevirke*. I Slesvig maatte 4.

4. Bataillons Fane fra 1848.

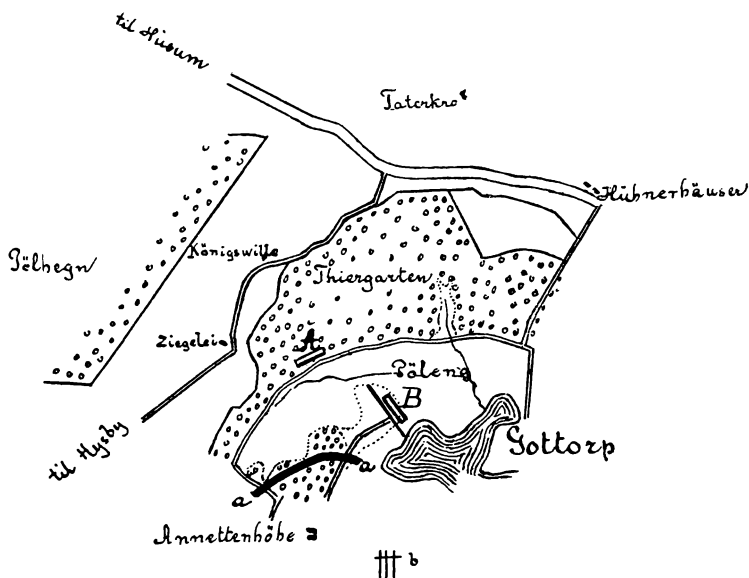
Bataillon staa opstillet en Timestid paa Gaden, inden Kwartérbilletterne kunde uddeles, Byen var omtrent fuldstændig forladt af den tysksindede mandlige Befolkning. 22 Mand af 3. Kompagni fik Kwartér hos en rigtig tysksindet Vært, som dog af Frygt viste sig meget høflig og krybende og gav dem fuldt op af Mad og Drikke. Da Folkene havde spist og sad og hyggede sig med en Pibe

Tobak, traadte Værten ind i Stuen og spurgte med suk-
kersød Røst, om »der var mere, han kunde glæde sine
kære Gæster med« Underkorporal Morten Hansen fra
Præstø, som var en forslagen Fyr, sagde straks »Ja, lad
os faa 22 Par Tøfler« Tyskeren gik og kom virkelig
kort efter tilbage med de 22 Par Tøfler — han havde
simplenthen ikke turdet andet end at opfylde »sine kære
Gæsters« lidt ubeskedne Ønske. Med den kvindelige Del
af Befolkningen i Byen stod Jensenne derimod paa en god
Fod — for Pigerne bar de gjerne Vand, huggede Brænde
og ydede villigt mange andre Smaatjenester, som kunde
byde sig.

Imidlertid brugte Oprørerne Tiden godt til at faa deres
Hær paa Fode igen. De samlede en Styrke paa 9000
Mand, og med Assistance af 12.000 Preussere og 10.000
Mand fra andre tyske Stater Med disse 31.000 Mand
rykkede de nu modigt frem mod vor ubefæstede Stilling
Vest og Syd for Slesvig By, hvor vi kun havde ca. 12.000
Mand staaende. Slaget aabnedes Paaskemorgen den 23.
April. Kl. 10 Formiddag sloges Allarm paa Gaderne i
Slesvig, og fra Kl. 12 stod 4. Bataillon, der hørte til 2.
Brigade, opstillet foran *Falkenberg* Vest for Byen, hvor
den i flere Timer maatte være nødtvungen og utaalmodig
Tilskuere til Kammeraternes blodige Kamp Syd for Byen.

Kl. 5 besluttede General Hedemann at afbryde Fægt-
ningen og at anvende 4. og 7. Bataillon til Forstærkning
af højre Fløj. 4. Bataillon sendtes nu frem til en lille
Skov og rykkede ind i Skoven, formeret i Kompagniko-
lonner Om Kampen her skriver Korporal R a s m u s
s e n V i e m o s e *) af 1. Kompagni: »I vor Kjæde var
jeg med at drage Skoven igjennem, den første Halvdel
var besat af vore Jægere, en lang Mose, 600 Alen bred,
gjorde et Skjel gjennem Skoven, paa den modsatte Side
af denne Mose saae vi første Gang de preussiske Pikkel-

*) Viemose blev efter Felittoget Dannebrogsmænd.

4. Bataillons Stilling ved Slesvig 23. April 1848.

A 1. og 2. Kompagni. — B 3. og 4. Kompagni. — a—a Fjendens Stilling.
b Fjendligt Batteri.

huer; de holdt sig godt i Læ derovre og drillede os med deres Kugler, der vare uden Virkning; vi sparede paa vore Skud og skød ingen til Unytte. Vores Anfører drog os Skytter længere frem mod en Grøft, der gennemskar Mosen, herfra kunde vi lange Fjenden; vor Oberst fulgte kort efter med hele Bataillon under Hurraraab og Kongen leve! — — «

Klokken henad 6 trængte Fjenden imidlertid stærkt paa med overlegne Styrker, hvorpaa 4. Bataillon maatte gaa tilbage, medens der »hørtes Knurren gennem Rækkerne, thi vi havde alle ventet, at her skulde vi rigtig more Ty-skerne — — —.«

Ved Slesvig havde 4. Bataillon et Tab af 8 Mand faldne, medens 1 Officer, 1 Underofficer og 11 Mand var saarede. I de første Dage af Maj førtes 4. Bataillon, sam-

Major H. J. Blom.

men med nogle andre Afdelinger, over til Fyen for at deltage i Kystbevogtningen langs Lillebælt. Frivillige Gaver strømmede her ind til Soldaterne i saa fuldt Maal, at hver Mand havde 2 Skjorter og mindst 2 Par Strømper og 2 Par Fodtøj. — »Hvem der ikke holder sig rene,« skriver en Menig i et Brev til sit Hjem, »maa være nogle Svinebæster, for vi har i vore Kantonnementer havt den bedste Lejlighed til at faa vores Tøj vadsket og istandsat, som vi ingensinde har havt i Garnisonstjenesten.«

Sidst i Maj gik Turen atter til Als med et Indfald i Sundved for Øje. Da Oberst Wieckede overtog Kommandoen over 4. Brigade, blev Oberstløjtnant H. J. Blom Bataillonens Chef. Den 28. Maj gik man over til Sundved, hvor Bülow's Brigade straks angreb de fjendtlige Forpo-

ster, som snart fik Forstærkning. »Kom dog herhen, Børn — her pibe Kuglerne saa lystigt!« raabte Bülow, og hans Folk gik paa under den nye Slagsang: »*Dengang jeg drog afsted*«, som her for første Gang lød i Felten.

4. Bataillon, som hørte til Reserven, blev først paa et temmelig sent Tidspunkt sendt frem paa højre Fløj mod *Stenderup* og naaede ikke at gribe direkte ind i Kampen. I en Gaard tog 4. Kompagni dog en tysk Marketender med alle hans Varer; særlig de »fjendtlige Cigarer« gjorde stor Lykke hos Mandskabet.

Den 5. Juni, just som man var »traadt an til Flæsk«, blev Madroen forstyrret ved Preussernes pludselige Angreb, og Udrustningen maatte paa i en Fart. Oberstløjtnant Blom formerede Kompagnikolonner og sendte Skytter frem til Forstærkning af Kæden, da Preusserne gik voldsomt paa. »Ja ja, Folk,« sagde han, »enhver brav Mand gør sin Pligt; Liv og Død staar jo i Vorherres

4. Bataillon. Dybbøl 5. Juni 1848.

Haand« »Vi toge en Stilling bag en Grøft,« skriver en Menig ved 2. Kompagni, »hvor vi rettede en sindig Ild paa Fjenden, men strax standsede de. Der saae vi atter Bevis paa, naar der holdes Stand, saa ere Preusserne ingenting; her paa dette Sted vare godt 2000 Preussere mod 200 Danske — —.«

Bataillonon maatte dog efter nogen Tid gaa tilbage, men det skete i Orden og under Fægtning fra Hegn til Hegn, til en Stilling Nord for *Dybbøl Kirke*. Efterhaanden som vore bagved værende Afdelinger naaede frem, standsede Preusserne dog Fremrykningen, og General Hedemann lod nu blæse til Angreb paa Dybbølstillingen, som Preusserne forsvarede energisk. 4. Bataillon og Garden rykkede frem til Bajonetangreb, uden at tænke paa Dækningen brød Folkene frem over den ene Jordvold efter den anden »Der er Svenskerne — Svenskerne!« raabte Preusserne og gjorde omkring. Der gik virkelig det Rygte blandt de menige Preussere og andre Tyskere, at vi havde faaet Hjælp af mange, mange Regimenter af Svenskere allesammen meget store Folk med Bjørneskindshuer paa, og det værste var, at disse Svenskere absolut ikke gav Pardon, men sloge ned for Fode; og da de nu saa' vore Garderes høje Bjørneskindshuer, troede de jo, at det var disse Svenskere, de havde for sig.

Kampen den 5. Juni endte med, at Dybbølstillingen erobredes, hvilket bidrog meget til atter at løfte Stemningen blandt vore Folk. Den før nævnte Korporal Viemose skrev herom. »Jeg har atter oplevet een af hine Dage, som aldrig glemmes, en Dag, som vil blive omtalt med Hæder i Danmark, naar vi alle forlængst ere hensmuldrede i Graven — —.«

— (Ja, alle de, som i 1848 kæmpede paa Dybbøl, er nu døde og borte, men Folk i vor Tid har ingen Skade af at blive mindede om deres Daad.) —

Efter Vaabenstilstanden gik Bataillonon til Sjælland og

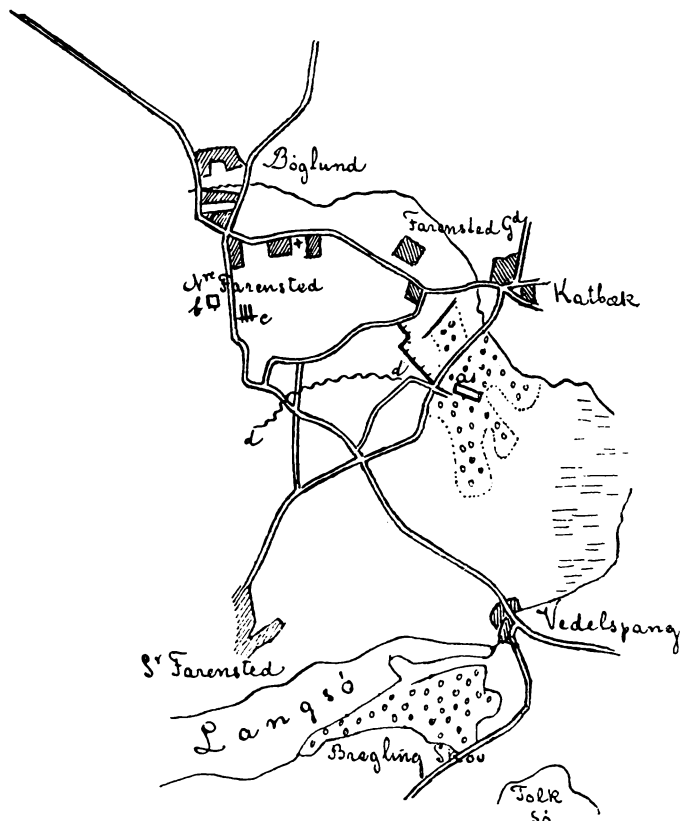
indkvarteredes derefter dels i Vordingborg og dels i Nykjøbing paa Falster Den indlemmedes nu i 2. Brigade under Oberst R y e. Ved denne Tid indførtes den store Forandring i Beklædningen, at de røde Kjoler, eller Trøjer, afskaffedes og erstattedes med *mørkeblaa* Vaabenfrakker Om denne Forandring udtalte en Slesviger sig senere til en af Bataillonens Menige saaledes »Nu ligne I jo de tyske Kæltringer Før kendte vi langt borte fra vore Karle med de kære røde Trøjer, og de skar ogsaa Tyskerne slemt i Øjnene.« —

Efter Vaabenstilstandens Udløb i April 1849 stod 4. Bataillon paa Als, som hørende til en mindre Styrke under General d e M e z a. Opgaven var at sikre Als mod mulige Overgangsforsøg fra Fjendens Side, og ovre i Sundved blev vor Forpostlinie skudt frem i en Bue i Højde med Dybbølbjerg. Her forblev Bataillonens da dette Aars Felttog ud, indtil den ved Vaabenhvilen i Juli indkvarteredes paa *Sønderborg Slot*, og den blev nu paa Als indtil Vaabenhvilens Udløb i Juli næste Aar, da den brød op herfra forat slutte sig til Hovedhæren. Bataillonens Styrke var i Vinterens Løb bragt op til 1000 Mand.

Under Slaget ved *Isted* den 25. Juli hørte 4. Bataillon til *Schleppere* Division paa venstre Fløj. Oberst *Krabbe* fik med en Styrke, bestaaende af 4. Bataillon, 10. lette Bataillon, 3. Jægerkorps, et Batteri*) og en halv Eskadron Dragoner, Befaling til at fastholde Oprørerne i Snævringen ved *Vedelsvang* og dække Hæren mod Angreb fra denne Side. Det var et meget vanskeligt og besværligt Terrain, der her skulde forceres, inddelt, som det var, i smaa Lodder, omgivne af Jordvolde med Tjørn og Hassel, saa at man maatte kravle op paa Volden og staa midt i Tjørnen for at kunne skyde. Allerede Kl. 3½ Morgen stødte 4. Bataillons 1. Kompagni, som var For-

*) „Batteriet *Dinesen*“

Skitse over 4. Bataillons Stilling ved Isted (Vedelsvang) 25. Juli 1850.

a) 4. Bataillons 1. og 4. Kompagni. — b) 4. Bataillons 2. Kompagni.
c) Batteriet Dinesen. — d-d) Brigadens forreste Podfolkslinie.

trop, paa Oprørerne ved *Bøglund*. Kompagniet stormede straks løs paa en Bakke, som Insurgenterne havde besat, men deres Ild var saa hæftig, at Kompagniet maatte gaa tilbage med et Tab af flere Faldne, medens Kaptajn K ü k e r saaredes. Kompagniet samlede sig dog snart igen til et nyt Angreb; anført af Adjutanten, Løjtnant K n a u e r, trængte det under Hurraraab frem igennem det høje, af Regnen drivvaade Korn til Udkanten af *Bøglund By*, og da nu samtidig 3. Jægerkorps truede Oprø-

rernes Flanke, trak de sig skyndsomt tilbage. Under den fortsatte Fremrykning angrebes venstre Fløj af stærke fjendtlige Fodfolksafdelinger, som navnlig trængte 10. Bataillon noget tilbage. Men Kaptajn M a x M ü l l e r*) ilede med 1. og 4. Kompagni frem og forstærkede Kæderne; og nu gik det, trods de mange høje Hegn, ustandseligt fremad, og det nylig tabte Terrain vandtes tilbage. En af Bataillonens Rekrutter, som ikke før havde været med, skrev Dagen efter i et Brev: »I Førstningen, da Kuglerne begyndte at synge os om Ørerne, blev jeg rigtignok ikke saa ganske godt til Mode; men da vi først rigtig vare i Turen, vidste man slet ikke noget derom at sige, skøndt Kuglerne trømlede ind mellem Benene paa os. —«

Det lykkedes Oberst Krabbe med sine 3000 Mand at løse sin Opgave: at holde »Slesvig-Holstenernes« 5000 Mand indelukkede i Passet. De prøvede ganske vist paa et noget senere Tidspunkt at tage Skoven foran Passet; men Forsøget mislykkedes, og noget over Middag saa man »Slesvig-Holstenerne« forlade Passet i al Stilhed. Oberst Krabbes Afdelinger fulgte efter dem gennem den forskansede Hulvej, hvor alt fandtes indrettet til et haardnakket Forsvar; men da Krabbe ikke vilde overanstrengte sine i Forvejen trætte Folk, opgav han videre Forfølgning.

Kort forinden var der kommen en Adjutant ridende med det glade Budskab, at Slaget var vundet. Men det havde ogsaa kostet store Tab — ikke mindst for 2. Division, som blandt sine Faldne talte Chefen, General S c h l e p p e g r e l l og Oberst L æ s s ø e. — 4. Bataillon havde 1 Officer og 4 Menige Faldne og 2 Officerer, 1 Underofficer og 12 Menige Saarede.

Vor Hær tog nu Stilling ved Dannevirke, hvor den forstærkede sine Fløje ved at besætte *Frederiksstad* og My-

*) Den senere Oberst og Chef for 1. Bataillon. (1. Regiment ved Sankelmark 6. Febr. 1864).

sunde. Herfra foretog 4. Bataillon under sin Chef, Major Neergaard, og forstærket med 1 Eskadron Dragoner og 4 Kanoner, den 28. Juli en Ekspedition til Egernførde, som den besatte uden Modstand, hvorefter den udstillede Forposter Syd for Byen. Senere kom 3 af Bataillonens Kompagnier til at udføre Bevogtningstjeneste langs Slien; men i egentlige Fægtninger — bl. a. den store Kamp ved Frederiksstad — kom den ikke til at tage Del.

Midt i Januar 1851 endte Fjendtlighederne, og i Februar afsejlede 4. Bataillon fra Egernførde til Korsør, hvorfra den marcherede til Kjøbenhavn. Denne Marche gennem Sjælland og Indtoget i Hovedstaden blev et Triumftog, overalt, hvor de kom frem, modtoges Soldaterne med overstrømmende Glæde og Begejstring.

Bataillonens indlemmedes nu i 1. Brigade og fik Oberstløjtnant La Cour til Chef. Kun 80 Mand holdtes tilbage til Tjeneste, medens alt det øvrige Mandskab hjemsendtes.

---

4. Bataillon, der i Sommeren 1862 var bleven forflyttet fra Kjøbenhavn til Egernførde, blev i 1863, i Lighed med de øvrige Batailloner, udvidet til et Regiment: — 4. *Infanteri-Regiment*, paa 2 Batailloner, under Oberst T. C. Faaborg. Da Hæren i Januar 1864 besatte Dannevirke, havde 4. Regiment sin Plads paa Stillingens højre Fløj, i 4. Brigade under General Wilster, og det kom saaledes ikke til at deltage i den Kamp, som den 2. Februar stod ved Mysunde paa Stillingens venstre Fløj. Under det paafølgende Tilbagetog fra Dannevirke naaede Regimentet den 6. Februar om Eftermiddagen til Egnen Sydvest for Flensborg. Her hørte man Skydningen fra *Sankelmark*, hvor vor Bagdækning, 1. og 11. Regiment under Oberst Max Müller, opholdt de forfølgende Østerrigere, og 4. Regiment fik da Ordre til, sammen med

den øvrige Del af 4. Brigade, at indtage en Fægtningstil-
ling ved *Skovbro* og dér afvente Begivenhederne. Men
da Kampen ved Sankelmark ved Mørkets Frembrud op-
hørte, fortsatte Brigaden Marchen videre mod Nord.

Efter Ankomsten
til Als fik Regimentet Bevogtningstje-
neste ved Als Sund
— en Tjeneste, som
ikke var overdre-
ven vanskelig: her
var man nogenlun-
de i »Salveten« som
det hed. Men da
det viste sig, at
mange af de Syd-
slesvigere, som 12.
Regiment for en
Del bestod af, ikke
var paalidelige,
men deserterede,
naar de kom paa
Forpost ovre i Sun-
deved, bestemtes
det, at 4. Regiment
skulde bytte Tjene-
ste med 12., og fra
den 7 Marts gik 4.

Kaptajn P. J. F. Bauditz.

Regiment da paa Forpost foran Dybbølstillingen paa Tur
med de øvrige Regimenter af 2. Division. Da Oberst
Faaborg blev Chef for 4. Brigade, blev Major du Plat
Regimentets Chef.

Den 17 Marts deltog Regimentet i en haardnakket
Fægtning ved *Ragebøl*, hvor det havde et samlet Tab
af 6 Officerer, 4 Underofficerer og 130 Mand. Her faldt

ogsaa den afholdte Kaptajn B a u d i t z *) — Herefter besatte Regimentet Løbegravene paa Stillingens venstre Fløj, og nu gik Tiden i de følgende Uger under Belejringen med Tjeneste i Stillingen og Rastdage paa Als. Preussernes Skydning blev stadig hæftigere, eftersom Belejringen skred frem; en Dag, da nogle af Regimentets Mandskab sad og spiste i et af Blokhuse, kom en Granat susende og ramte Huset, og ud kom Folkene i en Fart, nogle fik Tornystrene med, andre naaede det ikke — nogle manglede Lædertøjet, andre Brødposen o. s. v.; og medens Artilleristerne gik til Kanonerne, samledes Infanteristerne paa det udenfor Skanserne anviste dækkede Sted, indtil Ilden atter sagtnede. Da de igen kom ind i Skansen og opsøgte deres Ejendele, fandt en Mand sin Hornske uden Skaft, det havde Granaten taget med sig. »Det er der da Mening i«, sagde han, »forbyde de os at spise, have vi heller ikke Brug for Skee!« — En anden fandt Bunden revet ud af Brødposen, saa Smørdaasens Indhold var sprøjtet ud til alle Sider; i et Tornyster var der gaaet Ild, saa det gjaldt om at redde Stumperne: — »Ja«, sagde Ejermanen, »slaas vil jeg nok; men gaa som et Fugleskræmsel med den Oppakning, det vil jeg dog ikke.« —

— — Den 18. April, da Hovedkampen stod i Sundved, stod 4. Regiment ovre paa Als, parat til at kaste Preusserne i Vandet, om de under Kampen skulde forsøge en Overgang til Øen, hvilket jo som bekendt ikke skete den Dag.

Efter Dybbøls Fald fik 4. Regiment igen Del i Kystbevogtningen langs Als Sund. Under Vaabenhvilen fra 12. Maj—26. Juni havde Folkene det godt paa det smukke, frodige Als, hvis dansk-venlige Befolkning gjorde alt for at gøre dem Opholdet saa behageligt som muligt. Preusserne benyttede imidlertid, efter deres Skik, Vaabenhvilen

*) Kaptajn P. J. F. Bauditz førte Regimentets 2. Bataillon.

til med Iver at forberede alt til Overgangen til Als, som den 29. Juni kun tre Dage efter Vaabenhvilens Ophør ogsaa lykkedes altfor vel. — Denne Dag havde Regimentet Kystbevogtningen langs den nordlige Del af Sundet, som her paa sit smalleste Sted kun er 900 Alen bredt. Her stod Regimentets 1. Bataillon under Kaptajn Mathiessen, fordelt i fire Feltvagter langs Kysten, et Kompagni som Piket og to Kompagnier i Reserve. 2. Bataillon under Major Rauch, som allerede den 4. April var bleven Chef for Regimentet, havde sin Stilling Syd for 1. Bataillon, fordelt omtrent paa samme Maade. Natten til den 29. Juni havde Vejret været stille og varmt med overtrukken Himmel. Ovre fra Sundved-Siden hørtes det meste af Natten en dæmpet Støj, en ubestemmelig Lyd som af mange Menneskers Færden og Hvisken. — Fra Tid til anden sendte vore Batterier et Par Skud over Sundet, men Preusserne reagerede ikke ved at svare — hvad ellers ikke var deres Sædvane — og fra Kl. 1 indtraadte en fuldstændig Stilhed.

Da Klokken var lidt over 2, saa' man fra den nordligste Del af vor Stilling, hvor 1. Kompagni stod, noget, der lignede en Landtunge, som skød sig længere og længere ud i Vandet fra den modsatte Bred: Det var Preussernes første Baade. Et Øjeblik efter var Skydningen levende over hele vor Linie, rettet imod den Masse af Baade, som hurtigt dækkede Sundet mod Nord, og hvis levende Last snart aabnede en velrettet Ild mod Mandskabet paa Kysten. Baadene løb fast paa Forstranden, og preussiske Soldater med Benklæderne opsmøgede over Knæet og Strømper og Støvler fastgjorte til Livremmen, sprang i Land og ilede hurtigt frem til en Stilling, hvorfra de kunde imødegaa et Angreb fra vore Piketter og Reserver. Preusserne gik samtidig over paa flere Steder og beskødes overalt med Kanon- og Geværild, men nye Masser af Baade myldrede ustandseligt frem og sendte i kort Tid

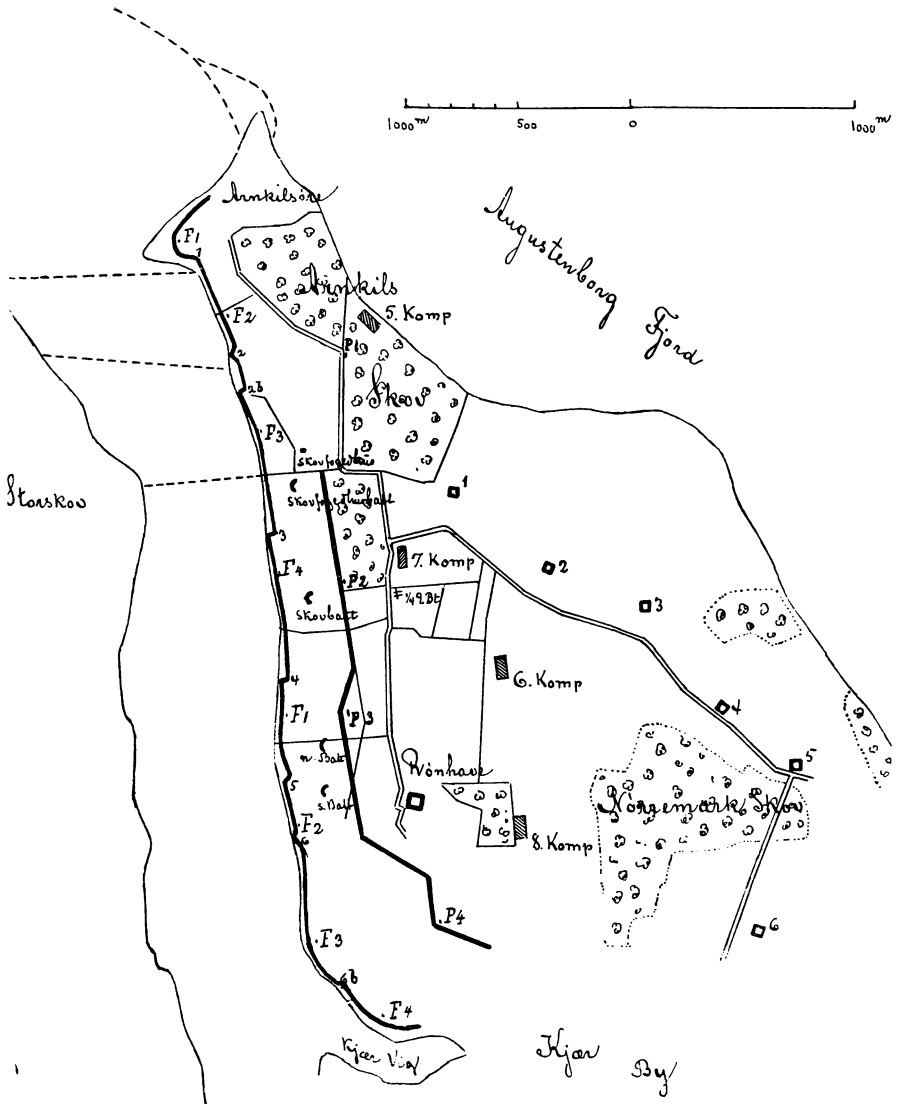
ca. 2000 Mand i Land paa den nordlige Del*), hvor de kastede vore omtrent 300 Mand af 1. og 2. Kompagni tilbage, og Regimentet var altfor spredt over det langstrakte Terrain til at kunne yde nogen virksom Modstand paa et bestemt Punkt. 5. Kompagni, som laa i Reserve i en lille Skov, ilede til, formerede sig kækt til Fægtning og angreb, men maatte gaa tilbage i Uorden, efter at Chefen, Premierløjtnant J a n t s e n og mange af Befalingsmændene var saarede. Bataillonschefen, Kaptajn Mathiessen, holdt med 7 Kompagni en Tid Stand mod Overmagten ved et Gærde, men Kompagniet overvældedes og maatte overgive sig. Efter at Kaptajn Mathiessen havde afleveret sin Sabel, affyrede en halvfuld preussisk Soldat paa ganske nært Hold et Skud imod ham, Kuglen gik dog kun igennem Kaptajns Frakke, uden at gøre ham nogen Skade; men oprørt over denne Skurkestreg, slog en preussisk Officer den drukne Bandit et susende Slag over Ansigtet med sin Sabel. (Det kan her tilføjes, at ikke saa faa af de preussiske Soldater paa denne Dag var mere eller mindre berusede.)

Ved den sydligere Stilling syntes det en Tid at skulle lykkes Regimentets 2. Bataillon at drive Fjenden tilbage igen; men nye Masser af Baade myldrede ustandseligt over Sundet — Overmagten var for stor.

Imidlertid var Hæren paa Als i fuld Fremrykning; men 4. Regiment, som paa sin Post havde taget det første og stærkeste Stød, var nu saa splittet og formindsket, at det ikke kunde samles. Kun 3. Kompagni sluttede sig efter Ordre til 18. Regiment og deltog med det i den fortsatte Kamp, medens de øvrige forsprængte Rester af 4. Regiment søgte tilbage.

Da General Steinmann Kl. 5 $\frac{1}{2}$ indsaa', at Als

*) Som det ses af omstaaende Skitse, gik Preussernes nordligste Baadetransport helt udenom den nordlige Spids af Arnkilsøre; og herfra blev det muligt for det her landsatte Mandskab at angribe vore nordligst staaende Forposter i Flanke og Ryg.

Skitse over 4. Regiments Stilling paa Als den 29. Juni 1864.

var tabt, lod han Afdelingerne kæmpende trække sig tilbage til *Kegenæs*, her laa en stor Transportflaade rede, som førte Hæren over til Fyen.

Regimentets samlede Tab den 29. Juni var 19 Officerer, 30 Underofficerer og 620 Menige. Der var altsaa kun Mandskab tilbage til Formering af een Bataillon, og denne Bataillon forblev staaende paa Fyen, til den i August førtes til Sjælland og foreløbig lagdes i Garnison i *Præstø*. Ved Hjemsendelser bragtes Styrken ned paa 300 Mand — det var alt, hvad der nu var tilbage af 4. Regiment i 1864. — —

Aaret efter, da Regimentsinddelingen hævedes, fik 4. Regiment igen Navnet: *4. Bataillon*. Bataillonon lagdes i 1880, sammen med 17 og 24. Bataillon, ind under det nyoprettede IV Regiment, hvis Stab efter Reduktionen i 1922 flyttedes fra det hidtilværende Kvarter paa Sølv-gadens Kaserne til Kastellet, og efter 1922 er ogsaa denne gamle Afdelings Historie foreløbig endt.

17 BATAILLON

Oprettet April 1657

- 1657 Gyldenløves Dragonregiment
- 1659 Dronningens Livregiment.
- 1842 17 Linie-Infanteri-Bataillon.
- 1860 17 Infanteri-Bataillon.
- 1863: 17 Infanteri-Regiment.
- 1865: 17 Infanteri-Bataillon.
- 1867: 17 Bataillon.

17 Bataillon hører ogsaa til de ældste Afdelinger i den danske Hær, idet den blev oprettet i Kong Frederik III's Tid, i April 1657 Den har dog i dette lange Tidsrum flere Gange skiftet Navn. »*Gyldenløves Dragonregiment*« var dens første Navn, som den dog kun beholdt i to Aar Fra 1659 og lige indtil Hærens Omordning i 1842 kaldtes den »*Dronningens Livregiment*« Ved ovennævnte Hærorordning af 1842 kom den til at hedde *17 Linie-Infanteri-Bataillon* og fik ved Hærloven af 1867 sit endelige Navn. *17 Bataillon*.

Det kan jo nok forekomme lidt mærkeligt, at Bataillon en begyndte til Hest, men dengang kæmpede Dragonerne fortrinsvis til Fods og brugte kun Hestene forat komme hurtigere frem under Marchen, saa Overgangen til Fodfolksafdeling var ikke saa stor

Da Afdelingen blev oprettet, stod Krigen for Døren. Kong Frederik III vilde gærne vinde de danske Landsdele Øst for Øresund tilbage, som i Christian IV's Tid

var afstaaede til Sverige. En Hær skulde dannes, og Kongens Halvbroder, Ulrik Christian Gyldenløve, som skulde have Kommandoen over de danske Tropper i Skaane, hvervede da i Jylland et Dragonregiment, som kom til at bære hans Navn.

Gyldenløves Dragoner kæmpede ogsaa kækt og heldigt mod Svenskerne ovre i Skaane, men samtidig gik det de Danske helt galt i Jylland. Den endnu ikke fuldførte Fæstning *Frederiksodde* (nu Fredericia) blev stormet, og alt Landet Vest for Lille Belt var i Svenskernes Hænder. Gyldenløves Dragoner maatte da skyndsomst forlade Skaane og ile til Fyen. Saa kom den strænge Vinter 1657—58. Isen lagde sig fast og tyk over Bælter og Sunde, og Carl Gustaf foretog sin berømte dristige Marche til Fyen og videre over Langeland, Laaland og Falster til Sjælland. Gyldenløve laa syg i Odense og formaaede ikke at standse Fjenden. Det var, som om Kulden ikke alene havde stivnet Vandet om vore Kyster, men ogsaa Modet hos de danske Mænd. Da Svenskerne stod paa Sjælland, tænkte ingen paa Modstand, men kun paa Fred for enhver Pris. Freden blev da ogsaa sluttet i Roskilde, og Svenskerne beholdt Landsdelene Øst for Øresund.

Men Kong Carl X. Gustaf fortrød jo hurtigt. Han ærgrede sig over, at han ikke havde taget *hele* Danmark nu, da han havde været saa godt i Gang dermed, og i August 1658 landede han da uventet ved Korsør og rykkede mod Kjøbenhavn. Vore Parlamentærer affærdigede han med de Ord, at det jo »kunde være de Danske det samme, om deres Konge hed Carl eller Frederik« Men da vaagnede endelig den længe slumrende Kraft i det danske Folk. Kong Frederik III svor, at han vilde »dø i sin Rede«, og alle Stænder sluttede sig fast sammen om Kongen og lovede at staa eller falde med ham. Og i den Tid, som nu fulgte, blev det forundt 17 Bataillons Stamafdeling at indskrive sit Navn med lysende Skrift i Beretningerne

fra hine bevægede Dage. Regimentet havde efter Freden i Roskilde ligget i Garnison i Hovedstaden og havde faaet en ny Chef, Oberst E i l e r s e n H o l c k.

Den 11. August 1658 om Aftenen blev Kjøbenhavns Porte lukkede for de fremtrængende Svenskere. Garnisonen var kun omtrent 1000 Mand Fodfolk og 2 Regimenter Ryttere, hvis Styrke i Øjeblikket var 18 Officerer, men kun 137 Underofficerer og Menige, fordelt paa 6 Kompagnier. Generalløjtnant S c h a c k var Kommandant i Fæstningen.

Forsvarsforanstaltningerne i Byen var i en daarlig Forfatning, men det lykkedes Kongen at indgyde baade Soldaterne og Borgerne Mod, Fortrøstning og Udholdenhed, saa alle med Iver tog Del i Arbejdet med at udbedre Voldene.

Allerede den 13. August foretoges et Udfald under Gyldenløves Kommando. Styrken var ca. 350 Mand Fodfolk, 2 Kompagnier Ryttere af Livregimentet og 2 Kompagnier Dragoner af Gyldenløves Regiment under Oberstløjtnant J a c o b G e w e c k e, Kaptajnerne M i k k e l S k o v og J o s e p h S c h w i t z e r. Gyldenløve gik ud gennem Vesterport og brød frem mod Sydsiden af Skt. Jørgens Sø, som jo dengang laa udenfor Voldene. Gyldenløves Dragoner gik i Spidsen, og derefter kom Fodfolket i Løb, medens Livregimentets Ryttere svingede frem paa venstre Fløj.

Udfaldet kom Svenskerne ganske uventet, og Dragonerne udførte Overfaldet paa de svenske Skanser med en saadan Voldsomhed, at baade de i forreste Linie arbejdende Soldater og de tililende Reserver, der toges i Flanken af de 2 Rytterkompagnier, kastedes tilbage over Forskansningslinien. Bag denne lod Gyldenløve nu Fodfolket sætte sig fast, og det lykkedes ham at holde sig, til Fjendens samtlige Løbegrave var sløjfede. Da 1500 svenske Ryttere kom sprængende fra Valby Bakke, havde

Gyldenløve endt sit Ødelæggelsesværk, og han førte sine Folk i god Behold tilbage til Byen, hvor talrige Tilskuere modtog dem med Jubel.

Svenskernes Tab angives til ca. 70 Døde og Saarede. De Danskes Tab var 4 Døde og 15 Saarede.

En halv Sned Dage senere foretoges et nyt og større Udfald med en Styrke paa henvend 3000 Mand under Befaling af Kommandanten selv

Gyldenløve førte Rytteriet, hvoriblandt var 7 Kompagnier af hans eget Regiment. Angrebet skulde foretages gennem to Udfaldsporte, og i Spidsen for hver Kolonne red to Kompagnier Ryttere, henholdsvis af Livregimentet og Gyldenløves Dragoner Fortroppen skulde kaste sig over Fjenden med størst mulig Voldsomhed for at skaffe Plads til de efterfølgende. Baade Ryttere og Dragoner viste sig den Ære værdig, som var vist dem, snart var de indviklede i en vild Nærkamp med Svenskerne, som trods al Tapperhed ikke formaaede at holde Stand.

Den svenske Styrke, som her var ca. 1000 Mand, blev fuldstændig opreven, og dens Kommandant, Oberst Svante Banér, faldt. 1 Oberstløjtnant, 4 Kaptajner, 5 Løjtnanter, 6 Fændriker og 450 Underofficerer og Menige toges tilfange. Næsten alle de svenske Værker ødelagdes, og Skytset fornagledes eller kastedes i Vandet. Vort Tab var 35 Døde og 79 Saarede.

Dette var det største Udfald, som blev foretaget under hele Belejringen, men der foretoges jævnlig mindre, ved hvilke Gyldenløves Dragoner tidt fik Lejlighed til at vinde Ros og Hæder

En af de mærkeligste af disse Smaakampe fandt Sted paa Amager den 10. Oktober Carl Gustaf var selv gaaet i Land forat ødelægge dette »Kjøbenhavns Spisekammer«, men da han var kommen i egen Person, vilde Kong Frederik jo ogsaa gerne hilse paa ham. Han samlede derfor sin Garde samt nogle Ryttere og nogle af Gylden-

løves Dragoner og opsøgte Svenskerne, som hurtigt flygtede til deres Skibe. Carl Gustaf selv var nær bleven taget tilfange af Kaptajn Mikkell Skov ved Gyldenløves Dragoner

Der arbejdedes stadig paa at skaffe flere Soldater til Regimentet, som fik en værdifuld Forøgelse ved, at en Del af de tapre »Gønger« — Frivillige fra Gønge Herred i Skaane blev indlemmede i det.

Imidlertid gik Tiden. Held og Uheld vekslede, Kronborg faldt ved List i Svenskernes Hænder Men sidst i Oktober Maaned slog den hollandske Flaade sig igennem Sundet og bragte en haardt tiltrængt Hjælp, baade af Soldater og Proviant.

Den 11. December 1658 døde Ulrik Christian Gyldenløve, kun 28 Aar gammel, just som Tilliden til ham var paa det højeste. Han havde til det sidste arbejdet paa at styrke og forstærke sit kære Regiment og sætte det i Stand til at modstaa den ventede Hovedstorm. Selv opholdt Gyldenløve sig, syg som han var, endog om Natten paa Volden blandt Soldaterne, indtil Sygdommen omsider tvang ham til fuldstændig at give Afkald paa at deltage i de militære Foretagender, ikke for intet var han Christian IV's Søn. Han døde efter en svær Dødskamp og blev begravet i Frue Kirke.

I Januar 1659 blev det mere og mere klart, at Svenskerne forberedte sig til at storme Byen. Hvor Hovedangrebet vilde finde Sted, kunde man ikke bestemt vide, men de fleste Forsvarsarbejder var ved Vesterport, og Gyldenløve havde forberedt sig paa at modtage Svenskerne paa dette Sted, og det blev da ogsaa her, at Fjenden of rede Strømme af Blod, uden at kunne trænge frem over Forskansningerne.

Forsvaret af Volden var fordelt imellem de forskellige Regimenter og Korps, og det svageste Punkt havde Gyldenløve betroet sine egne Dragoner I det saakaldte

»halve Bulværk« ved Vandkunsten stod paa Stormdagen Major Schwitzer med et Kompagni Dragoner; i Ravelinen foran stod hans Løjtnant med 16 Dragoner; i Bulværket ved Vesterport stod Oberstløjtnant *S t o c k m a n n* med 2 Kompagnier Dragoner; i Ravelinen der foran stod Kaptajn *Z i t n o* med 1 Kompagni Dragoner, og endelig var Kaptajn Mikkel Skov ved Løngangen, formentlig med hele sit Kompagni. Tæt op til Dragonregimentet stod Kjøbenhavns Borgerkorps, der deltog i Kampen med Heltemod — selv Kvinderne holdt sig ikke tilbage, men mødte ved Stormen og hældte kogende Vand og sydende Beg over de Angribere, der kravlede op ad Voldskraaningerne. Omkring Dragonernes Post var anbragt Fodankler, selv oven paa Palissaderne, saa Svenskerne spiddes, naar de kom derop. Paa Skraaningen var anbragt Stormpæle, og under disse havde Gyldenløve i to Alens Brede ladet lægge Brædder, hvorigennem var slaaet lange, spidse Søm, forat hindre, at Fjenden kravlede op til Stormpælene, og endelig var der rundt om Bulværket anbragt »spanske Ryttere«, fastgjorte og indbyrdes sammenholdte ved Jernkæder.

Natten mellem 10. og 11. Februar var af Svenskerne udsét til Stormen, og der siges, at de, forat komme saa skjult frem over Sneen som muligt, havde taget Skjorterne udenpaa Munderingen. Men de Danske var paa deres Post, og de fremstormende Svenskere modtoges straks med en voldsom Kanonild. Hovedangrebet skete, som anført, ved Vesterport, og her færdedes Kong Frederik imellem Soldater og Borgere og opmuntrede dem ved sit eget personlige Mod.

Saasnart Svenskerne kom nær nok, aabnedes en virksom Geværild paa dem, samtidig med, at de med Skraa (smaa Kugler og Jernstumper) ladede Kanoner lyste stærkt op i deres Rækker.

De svenske Soldater entrede efter en i høj Grad blodig

Fægtning det Bulværk ved Vandkunsten, hvor Major Schwitzer stod med sine Dragoner, det lykkedes dem at faa de medbragte Stormstiger sat til Volden, og fire kække Svenskere ilede op, men de blev dræbte paa Stedet. Bedre gik det ikke deres Kammerater, der fulgte efter, de blev styrtede tilbage i Graven med Haandgranater, Geværkugler, Sten, Bjælker og alle Slags Vaaben.

Imidlertid var der faldet flere af de højere svenske Officerer, og Carl Gustaf lod da en ny Stormkolonne rykke frem, men ogsaa den blev slaaet tilbage. Endnu engang sendte Kongen friske Tropper i Ilden, men da ogsaa dette meget stærke Angreb blev afslaaet, lod han give Signal til at gaa tilbage. — Kjøbenhavn, og dermed Danmark, var frelst.

Svenskernes Tab ved Sormen angives til 664 Døde og 900 Saarede. De Danske havde foruden de Saarede kun en Snes Døde.

Jubelen i Kjøbenhavn var stor. Glæden gav sig Udslag paa mange Maader, og blandt andet blev der uddelt 9.500 Rigsdaler til *Gyldenløves* Dragoner.

Svenskerne blev dog liggende udenfor Kjøbenhavn, og Landet var stadig i Krigstilstand. Flere af Regimentets Officerer rejste til Jylland, for *dér* at hverve Folk, men iøvrigt hengik Tiden uden større Begivenheder.

18. Oktober 1659 viste Kongen Regimentet den store Ære at ophøje det til at være: »*Dronningens Livregiment*«.

Dronning Sophie Amalie havde troligt delt Belejringens Trængsler med Befolkningen. Hun kunde have forladt Byen, inden den blev indesluttet; men det vilde hun paa ingen Maade — hun vidste, hvor hendes Plads var, og ofte red hun, sammen med Kongen, omkring paa Voldene, uden at ænse Faren, saa den Ære, der her vistes Regimentet, var ikke ringe.

Da Freden endelig var sluttet i Kjøbenhavn 27 Maj,

sendtes Regimentet til Kronborg, forat overtage Fæstningen. Rejsen gik ad Søvejen, Hestene lodes tilbage i København — og saaledes gled Dragonregimentet umærkeligt over i Fodfolkets Rækker. Det opførtes senere mellem det hvervede Fodfolk som *Dronningens Livregiment* med en Styrke af mellem 900 og 1000 Mand.

Regimentet blev nu liggende paa Kronborg; enkelte af dets Kompagnier blev dog forlagte til sjællandske og fyenske Købstæder

Under det rolige Liv i Garnisonen var der altfor god Tid til at skeje ud paa forskellig Maade, uagtet alt saadant straffedes meget haardt. I København blev der saaledes i 1664 sat *Dødsstraf* for Soldater, der uden Tilladelse færdedes paa Gaden efter Kl. 8 Aften, og Aaret efter skærpedes det endog til Kl. 7 Aften, naar Tappenstregen var slaæet.

Samlede Øvelser i Fredstid kendte man dengang ikke meget til, men der holdtes aarlige Mønstringer over alt Mandskab.

Om *Uniformeringen* i Regimentets første Aar vides ikke ret meget, dog kan det oplyses, at Kongen 9. Juni 1657 befalede, at »Skræderne i København skulde ved at fordele Arbejdet imellem sig sy 600 Kjortler til Dragoner efter det Mønster, som Ulrich Christian vilde give dem«. Hvorledes denne Uniform har set ud, veed man ikke; først i 1668 kendes Farverne, idet der dette Aar blev befalet, at *Dronningens Livregiment* skulde bære rød Klædes Kjole med gult Underfoer og gule Knapper.

I den saakaldte »Skaanske Krig« fra 1675 til 1679 kom Regimentet atter til at optræde paa Krigsskuepladsen. I Efteraaret 1675 havde Christian V sat sig for at drive Svenskerne ud af deres Besiddelser i det nordlige Tyskland. Dronningens Livregiment kom her til at deltage i Belejringen af Byen *Wismar* i Mecklenborg.

Det følgende Aar blev Regimentet indskibet i København for sammen med den øvrige Hær at overføres til

Skaane, hvor Tropperne landsattes ved Raa, Syd for Helsingborg, som straks overgav sig. *Dronningens Livregiment* bestod nu af 3 Batailloner a 4 Kompagnier, 1 Bataillon efterlodes dog paa Kronborg, saaledes at kun 2 Batailloner kom til at deltage i Felttoget i Skaane. Disse var med ved Belejringen af Landskrone og derefter ved Stormen paa Christiansstad. I Slaget ved Lund kæmpede de 2 Batailloner tappert imod det svenske Fodfolk, men da vor venstre Fløj blev angreben af Rytteri, trak denne Fløj, hvortil Bataillonerne hørte, sig tilbage i Retning af Landskrone.

I 1677 deltog Regimentet i Belejringen af Malmø og derefter i Slaget ved Landskrone. Næste Aar i Belejringshæren omkring Helsingborg, som atter faldt i vore Hænder

Kort efter samledes Regimentet i Helsingborg for derfra at forlægges til Glückstadt i Holsten, hvor det fra nu af havde Garnison, lige til Krigen 1848.

Efter Krigen med Sverige var Landets Pengevæsen i en sørgelig Forfatning, og forat hjælpe lidt herpaa udlejede Kong Christian V Soldater baade til England og den tyske Kejser. En saadan Anvendelse af Mennesker forstaar vi jo ikke nu, men den var ganske i hine Tidens Aand. Selv om vi i vor Tid paa ingen Maade kan billige denne Trafik, maa man dog ikke se bort fra den Kendsgærning, at der her fortrinsvis var Tale om *hvervede* Folk, som fuldtud vidste, hvad de kunne komme ud for ved at blive Soldat. Ingen kunde tvinge nogen til at lade sig hverve; men havde han først sagt ja og modtaget »Kongens Mønt«, saa havde han fra dette Øjeblik kun at lystre enhver Ordre.

Iøvrigt kan det siges, at de danske Tropper i fremmed Sold i høj Grad bidrog til at hæve Danmarks Navn i det Fremmede, de kæmpede paa mange europæiske Valpladser, og altid med en Tapperhed, som vakte Beundring.

Skitse over det sydlige Danmark og Nordtyskland (med Glückstadt).

En Bataillon af Dronningens Livregiment var med i det Hjælpekorps, som i Aaret 1689 samledes ved Ribe. Korpset var paa ialt 7000 Mand og bestemt til England for at hjælpe Kong Wilhelm III imod den fordrevne Kong Jacob II, der endnu holdt sig i Irland og støttedes af Frankrig. »Dronningens Bataillon« udgjorde en Styrke paa 687 Mand — mest Holstenere — og 46 Heste.

Korpset naaede omsider til England efter forskellige Genvordigheder, som dels skyldtes Elementerne, dels de franske Kapere, som tog to af Skibene; og i Marts 1690 overførtes Hæren til Irland, hvor de Danske kæmpede tappert ved *Boynefloden*. Bataillonens »Dronningen« havde her kun 4 Saarede.

Under Belejringen af Fæstningen *Limerich* deltog Bataillonens »Dronningen« i et meget haardt Stormangreb. Det fortælles, at de irske Kvinder — ligesom i 1659 de københavnske — kastede Sten og kogende Vand paa de

Stormende. Under flere følgende Fægtninger hævdede vore Soldater stadig en fremragende Plads, i Slaget ved *Aghrim* var det saaledes dem, der ved et Angreb paa Ir-lændernes højre Fløj skaffede Englænderne Sejren.

Kampene i Irland fik deres Afslutning med *Limericks* Overgivelse den 3. Oktober 1691, men i Flandern og Hol-land var Krigen endnu i fuld Gang, hvorfor det danske Korps i Februar indskibedes for fra Irland at føres over til Fastlandet. Men ogsaa denne Rejse var fuld af Mod-gang og Genvordigheder, og da man endelig den 21. Marts naaede Ostende, indtraf det Uheld, at et Skib med Mand-skab af Dronningens Livregiment løb paa Grund og næ-sten straks sank, ved hvilken Lejlighed der druknede en Løjtnant, 4 Underofficerer og 54 Menige, samt nogle Sol-daterkoner og Børn.

I det ret betydelige Slag ved *Steenkerken* optraadte Korpset paany virksomt — dennegang overfor Fransk-mændene. Korpset dannede her Avantgarden, bestaaende af 10 Batailloner, 300 Ryttere og 1000 Pionéer

De 10 Batailloner gik frem paa een Linie. Bataillonerne »Garden« og »Dronningen« angreb en Højde, hvorpaa var opstillet 8 fjendtlige Kanoner, medens de andre Bataillo-ner rensede Hegnene til begge Sider. Kanonerne blev erobrede; men da den lovede Forstærkning ved et Uheld udeblev, formaaede Korpset ikke at holde den vundne Stilling. Kampen havde kostet Bataillonen »Dronningen« et Tab af 200 Døde og 113 Saarede, og Major *Reusch* var saaret og fangen.

Om Krigsbegivenhederne i de følgende Aar er der ikke noget særligt at meddele, vedrørende Bataillonen »Dron-ningen« Krigen endte med Freden i *Rysvyck* 1697, og i December s. A. begyndte Hjemmarchen til Danmark. Bataillonen »Dronningen« fulgtes af 114 Koner og 128 Børn, og nu samledes Regimentet atter i Garnisonen i Glückstadt efter den lange Adsplittelse.

I 1693 havde de hjemmeblevne Kompagnier af Regimentet deltaget i en Belejring af den lauenborgske By *Ratzeburg* og i 1696 i Stormen paa nogle Skanser, som Hertugen af Holsten-Gottorp havde ladet opføre; og i 1699 foranledigede atter et daarligt Forhold til den gottorpske Hertug, at Dronningens Livregiment maatte rykke ud som en Del af en Hær, som under Hertugen af Württemberg blev samlet mod Hertugen. Regimentet deltog i Belejringen af *Tønningen*, men Belejringen maatte hæves, da 19.000 Svenskere, Hannoveranere og Lyneborgere rykkede Fæstningen til Undsætning. Fjendtlighederne ophørte snart, og Regimentet gik atter tilbage til sin Garnison i Glückstadt.

I Aaret 1701 udsendes fra Danmark atter to Hjelpekorpser, hvoraf det ene paa 6.000 Mand skulde tjene den tyske Kejser, under Kommando af Christian Gyldenløve, en Søn af Kong Christian V. I Korpset indgik en Bataillon af Dronningens Livregiment. Efterretningerne om Bataillonens er meget sparsomme, de endnu bevarede Breve m. m. siger ikke noget væsentlig. Det kan dog anføres, at Korpset var bestemt til at bruges i *Norditalien*, under den berømte Hærfører Prins Eugen af Savoyen imod den franske Hær, og i 1702 deltog Korpset i et Sammenstød ved *Luzzara*. Ellers er det kun mest Elendighed, man hører. Gyldenløve rejste hjem paa Grund af Sygdom, og Generalløjtnant Trampe overtog Kommandoen. Han beklagede sig stærkt over den daarlige Disciplin, og de slette Pengeforhold gjorde det vanskeligt at hævde den.

Fra Italien førtes Korpset til Wien og deltog i 1704 i flere Kampe. Samme Aar døde Trampe og efterfulgtes af Generalløjtnant Harboe, som i Kampen ved *Somlio* førte Korpset med *Geværet paa Skulder* (!) gennem Fjendens morderiske Ild; de danske Dragoner fulgte til Fods, og i Stormløb tog de Danske nu første, anden og tredie Forskansning.

Men trods al Tapperhed blev Pengeforholdene ikke bedre, derfor maatte Generalen skrive hjem »Gud er mit Vidne, hvorledes jeg er tilmode, da jeg daglig ikke hører andet end Suk og Klager og ikke er i Stand til at hjælpe nogen, hvor gerne jeg end vilde, og daglig erfarer, at de Folk krepere, som ved alle Lejligheder have opført sig bravt.« —

Generalløjtnant Harboe døde i 1706 efter et Vaadeskud, og Generalmajor G e r s d o r f f overtog midlertidig Kommandoen over Korpset. En ny Chef, Grev A h l e f e l d t døde ogsaa snart — i 1708.

Det danske Korps førtes endelig i Juli det følgende Aar hjemad efter de aarelange Besværligheder, hvor de, uagtet den ubeskrivelige Elendighed, havde hævdet Pladsen som Europas bedste Soldater

I Slutningen af 1709 var Dronningens Livregiment atter samlet i Glückstadt. Og nu kunde alt jo have gaaet saa fredeligt og roligt, om ikke Kong Frederik IV havde faaet den ulyksalige Idé, at han nu med Lethed vilde kunne erobre Skaane tilbage.

Som tænkt, saa gjort. En Hær blev forholdsvis hurtigt samlet ved Kjøbenhavn, den 11. November sejlede den over Sundet og rykkede rask frem i Skaane; 2 Batailloner af Dronningens Livregiment deltog i Togtet.

Men kan nu engang ikke godt føre Krig uden Penge, og denne Sandhed bekræftede sig atter her. Soldaterne fik ikke deres Lønning og begyndte derfor i Massevis at desertere fra Afdelingerne, trods de strænge Straffe. Den 6. December fangedes 4 Desertører af Livregimentet, de blev skudte, men da Generalen tre Uger senere skulde dømme 9 fangne Desertører fra samme Regiment, skrev han. »Ni Overløbere fra Dronningens Livregiment ere blevne dømt til Døden, to af dem slippe imidlertid med Spidsrod, Dødsstraffen for de syv øvrige har jeg formildet til Brændemærke og Slaveri paa Livstid. Af tre Over-

løbere af Marineregimentet ere de to blevne dømt til Spidsrod, men den tredie, der har tjent fire Konger i eet Par Sko og allevegne er løben bort for atter at lade sig hverve paany, har jeg ladet klynge op. En Mand af Regimentet Blücher, som Oberstløjtnant Moltke har indhentet ved Landskrones Udenværker, satte mig i Forlegenhed, han paastod ikke at have smagt Brød i 4 Dage. Paa den anden Side fortjener en Soldat, der forlader sin Post og fanges i hele Regimentets Paasyn ved en fjendtlig Fæstning, alvorlig Straf. Lykkeligvis erklærer hans Kaptajn, Manteuffel, at han Dagen i Forvejen har givet ham 2 Skilling lybsk til Brød, og samme Dag, som han blev greben, havde han endnu en Skilling i Lommen. altsaa skal han hænges. «

At disse sørgelige Forhold maatte virke skadeligt paa Mandskabet og ogsaa svække Kampdygtigheden, er givet, og det var vist i høj Grad en medvirkende Aarsag til, at vi den 10. Marts tabte Slaget ved Helsingborg — det sidste Slag mellem Danske og Svenske i Skaane. Her mistede Dronningens Livregiment sin afholdte Oberst *M a n d e r u p D u e*. Og her mistede alene dette Regiment ialt 20 Officerer, 37 Underofficerer, 9 Tambourer og 440 Menige. Kort efter overførtes hele Hæren til Sjælland.

I de følgende Aar var Regimentet i Nordtyskland og deltog i Belejringen af *Stralsund*; men Penge saa' man stadig ikke meget til. Særlig Beklædningen var det galt med. Der er bevaret et Brev fra en af Hærens Generaler til Kongen, i hvilket han giver en Skildring af Tilstanden:

»Dronningens Livregiment«, skrev han, »har kun Pjalter paa Kroppen; mange løbe bort i denne Tilstand, og slikt bringer den danske Hær i Vanrygte i Udlandet. Stafeldts og Kroghs se ikke bedre ud, de hullede Klæder give ingen Beskyttelse mod Kulden i det haarde Vejr, og Teltene ere saa sønderrevne, at Mandskabet ikke kan holde sig tørt under dem. Faa de nævnte Regimenter ingen

Klæder, saa maa de blive hjemme, og da vi faa nok at gøre med Svenskerne i denne Vinter, saa har Hans Majestæt alle Kræfter behov. Send derfor endelig nogle gamle Pikjoler (Arbejdsdragter) med varmt Underfoer Vi tage til Takke, det er lang Tid siden, vi gjorde Fordring paa at se ud som Søndagskarle. Med Lønningen gaar det baglængs. Dronningens Livregiment har 7.000 Rigsdaler til gode i Lønning, o. s. v —«

I Aaret 1712 deltog Regimentet i Slaget ved *Gadebusch* og i de følgende Aar i forskellige Kampe og Belejringer i Nordtyskland. I Sommeren 1717 overførtes det til Norge, hvor det kom til at deltage i Fæstningen Frederikshalds Forsvar, hvor Carl XII fandt sin Død i Løbegravene foran Fæstningen.

To Aar senere indskibedes Regimentet paa Flaaden for at samvirke med *Tordenskjold* ved et Angreb paa Øen *Hissingen* ved Gøteborg. Samme Aar vendte det tilbage til Danmark, og næste Aar — 1720 — bragte os endelig den haardt tiltrængte Fred.

I fire Aar laa Regimentet nu i Rendsborg; men saa vendte det tilbage til sin gamle Garnisonsby Glückstadt, forat forblive dør i de næste 124 Aar

Efter de mange og langvarige Krige fulgte nu en stille og fredelig — men ogsaa ensformig — Periode, der varede i omtrent 80 Aar

Dog fik denne lange Fredsperiode een Gang en temmelig alvorlig Afbrydelse. Det var i 1762, da man ventede Krig med Rusland. I fire Aar havde der ligget en Hær samlet i Holsten forat optage Kampen mod det store Rusland, saasnart Nødvendigheden maatte byde det. Da Hæren nu blev sat paa Krigsfod under Kommando af den tidligere franske General *Saint-Germain*, opbød hele Landet sin Styrke, og den danske Hær rykkede godt udrustet og i udmærket Stand ned i Mecklenborg. Men Uvejret trak — heldigvis — over, og næste Foraar vendte

Hæren atter hjemad i god Behold, uden at have sét noget til Russerne.

General Greve Saint Germain.

Kort efter kom Saint-Germain i Spidsen for Hærens øverste Styrelse, og han indførte mange gode og sunde Forandringer i Ledelsen.

I Slutningen af Aarhundredet blev endelig den gamle Slen-drian, som havde forvandet den hvervede Hær til Paradetrapper, helt besejret, og nu afskaffedes ogsaa efterhaanden de hvervede Folk, det danske Sprog afløste det tyske, som hidtil havde domineret i Hæren, Bondens Stavnsbaand

løstes, og Værnepligten blev mere effektiv

I Februar 1808 skete der den Forandring ved Regimentet, at det kom til at bestaa af 4 Batailloner, som dog ikke kom til at optræde samlede; 2 Batailloner forblev i Glückstadt, medens 2 var ved den egentlige Hær, og af disse 2 Batailloner kom den ene endog en Tid til *Bornholm*.

Under Napoleonskrigene deltog Dronningens Livregiment i flere Smaatræfninger, og da Fjenden i Efteraaret 1813 oversvømmede Hertugdømmerne, stod Regimentet med een Bataillon i Rendsborg og to i Glückstadt, som angrebes baade til Lands og til Vands af Englændere og Svenskere den 19. December

Efter et Par Dages Bombardement overgav Kommandanten vistnok noget forhastet Byen til Fjenden, og Danmark sluttede i Januar 1814 Fred med sine mange Fjender

Danmark maatte i 1815 forpligte sig til at stille to Hjælpekorps til de forenede Magters Hære imod Frankrig, og Dronningens Livregiment afgav Kontingent til begge Korps, af hvilke det første kun naaede til Bremen, medens det andet kom til at ligge i det nordlige Frankrig, hvor det skulde forblive i fem Aar; men allerede i Efteraaret 1818 hævedes Besættelsen, og Korpset vendte tilbage til Danmark —

Hærordningen i 1842 inddelte Fodfolkets Styrke i Batailloner, hver paa 4 Kompagnier, de gamle Regimentsnavne ophævedes, og det gamle *Dronningens Livregiment* blev nu til *17 Linie-Infanteri-Bataillon*.

OPRØRET 1848

traf 17 Liniebataillon i dens gamle Garnisonsby Glückstadt. Da Prinsen af Noer den 24. Marts forlod Kiel forat overrumple Rendsborg, afsendte han paa Vejen en »Befaling« til 17 Liniebataillon om at støde til ham *dér* Borgerne i Glückstadt erklærede sig straks for Oprøret, men med Garnisonen gik det ikke saa let. Da en af Prinsens Agenter prøvede at tale til Mandskabet, der var samlet i Exercérhuset, afbrødes han med Raabet: »Vi vil kun høre vor Kommandør! Hans Majestæt Kongen leve!« En Underofficer, Krogmann, sprang frem og satte ham Bajonetten for Brystet, idet han spurgte sin Chef, om han skulde støde til. Kun Officerernes Mellekomst frelste Manden.

Senere lykkedes det dog nogle af Borgerne at bevæge Bataillonschefen til at sende en Officer, Major B ü n d i

ger, og 50 Mand til Rendsborg, forat faa at vide, hvorledes Sagen egentlig forholdt sig. Da de kom dertil, var Fæstningen allerede i Oprørernes Hænder Prinsen gav Majoren sit *Æresord* paa, at han handlede i *Kongens Navn* (at dette var Usandhed, veed vi jo.) og bevægede ham derved til at love Lydighed. Ved Tilbagekomsten til Glückstadt overbragte Major Bündinger da denne Besked; men da Bataillonschefen, som var en gammel Mand, ikke ret kunde forstaa, hvad der gik for sig, nedlagde han sin Kommando. De danske Officerer gjorde et Forsøg paa at slippe bort, men blev indhentede og kom først fri, da de lovede ikke at ville bære Vaaben imod »Slesvig-Holstenerne«, som Oprørerne kaldte sig.*) Major Bündiger førte Bataillonen til Rendsborg, og inden Underofficerer og Mandskab ret forstod, hvad der foregik, var de »alt saa stærk indviklede i Oprøret, at de ikke kunde træde tilbage«, som det lidt mærkeligt hedder Bataillonen eksisterede derfor ikke som *dansk* Afdeling under Krigen 1848—50.

Genoprettelsen skete i 1851**), da 3. *Holstenske Bataillon* blev oprettet ved Sammensmeltning af flere af Afdelingerne i Hertugdømmerne. Aaret efter, i Marts Maaned, fik nemlig denne Bataillon Navnet 17. *Linie-Infanteri-Bataillon* og blev forlagt fra Rendsborg til Glückstadt, hvor den efterhaanden overtog alle Efterladenskaber fra den tidligere Bataillon og Dronningens Livregiment. Bataillonen fik, som før, Mandskab fra Holsten, men dette foranledigede en Garnisonsforandring, idet man ønskede, at der skulde være Batailloner med Mandskab fra det egentlige Kongerige i Garnisonsbyerne i Holsten. Som en Følge heraf blev Bataillonen beordret til Kjøben-

*) Dette aftvungne Løfte løste Kong Frederik VII som deres rette „øverste Krigsherre“ dem dog fra.

**) En dansk-prøjsisk-østerrigsk Kommission opløste dette Aar den „Slesvigholstenske“ Hær og oprettede af dens Stammer „Det holstenske Forbundskontingent“

havn, hvor den ankom i September 1852 og blev indkvarteret paa Sølvgadens Kaserne, hvor den nu havde sit Hjem til efter Hærreduktionen i 1922.

I 1863 skete bl. a. det, at 16. og 17 Bataillon, der begge havde holstensk Mandskab, samledes som 3. *Infanteribrigade* under Oberst W ø r i s h ø f f e r, og at der af hver Bataillon dannedes et Regiment paa 2 Batailloner 17 Regiment kom til at rykke i Felten med Oberst A. B e r n s t o r f f som Chef. — 1. Bataillon: (1. — 2. — 5. og 7 Kompagni) Kaptajn F W L u n d, 2. Bataillon (3. — 4. — 6. og 8. Kompagni) Kaptajn H. I. T. C. S c h i w e. Da Bataillonen ikke havde fuldtalligt Mandskab, for deltes en Del dansk Mandskab mellem Holstenerne, men herved fik Regimentet en noget uensartet Sammensætning. Juleaftensdag Kl. 10 Fmd. blev Faneeden aflagt, og 1. Juledag afgik Regimentet fra Kjøbenhavn til Flensborg, hvorfra det marcherede til *Dannevirke*.

Hele Januar Maaned frøs det stærkt baade Dag og Nat (indtil 15 Gr Reaumur), og Øvelserne blev som Følge heraf noget strænge, især da der laa megen Sne paa Vejene, hvorved Marcherne blev besværlige. Sundhedstilstanden var desuagtet ret god.

Det uheldige i at blande dansk- og tysktalende Mandskab sammen viste sig snart i 17 Regiment, som i andre Regimenter med tysk Mandskab; mange Holstenerne — og ogsaa nogle Sydslesvigere — viste sig desuden under disse Forhold som meget upaalidelige Soldater. Det blev derfor bestemt at fjerne alle Holstenerne fra Hæren, efterhaanden som de kunde erstattes med dansk Mandskab af Forstærkningen. 17 Regiment blev saaledes, inden Kriegen 1864 for Alvor brød løs, fra en holstensk omdannet til en rent dansk Afdeling. De tilgaaede Forstærkningsmænd saa' noget underlige ud, da deres Udrustning var meget mangelfuld, idet de ikke alene havde faaet Geværer, som de slet ikke kendte, men Størstedelen havde faaet

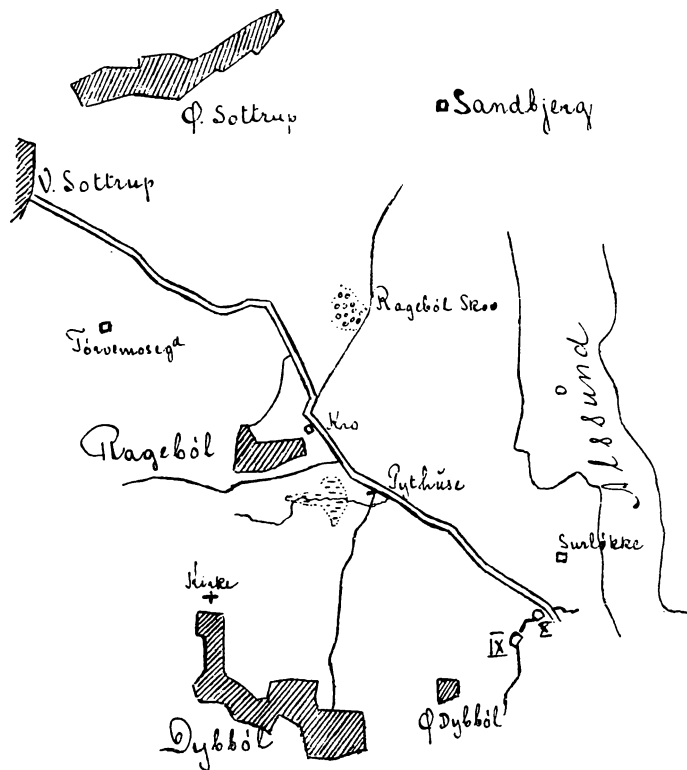
islandske Trøjer udleverede som Erstatning for Vaabenfrakker Og da de havde lyseblaa Kapper, medens det øvrige Mandskab havde graa Kapper, fik de snart Kæle-
navne, saasom »Forglemmigejer« m. m.

Den 1. Februar sattes Hæren paa Feltfod, og allerede næste Dag kæmpede 1. Division, hvortil 3. Brigade hørte, tappert ved Mysunde. Da Divisionsgeneralen, G e r l a c h, under Kampen ønskede mere Fodfolk, beordrede han 3. Brigade frem, men Ordren kom saa sent, at Oberst Wø-
rishøffer, som var ilet forud, først naaede til Mysunde tre Timer efter Kampens Ophør

To Dage senere besluttedes det at opgive Dannevirke-
stillingen og gaa tilbage til Dybbøl. 3. Brigade brød op den 5. Februar Kl. 8 om Aftenen med Ordre til at ind-
tage en Stilling Syd for Flensborg. Herfra blev Regimentet næste Dag sendt frem til Landsbyen *Munkvolstrup* med højre Fløj til de ved *Oversø* staaende Tropper, hvor-
ved 4. Kompagni, Kaptajn C. A. K r a g, kom til at tage, om end mindre betydelig, Del i den heltmodige Fægt-
ning ved *Sankelmark* den 6. Februar.

Da Fægtningen blev afbrudt, fik Regimentet Befaling til at gaa tilbage mod Flensborg og indtil videre forblive udenfor Byen. Der paafulgte nu en Nat paa aaben Mark i stræng Kulde og Blæst, og Folkene døjede meget. Kl. 3 Fmd. brød man op forat marchere til Sønderborg.

Ved Dybbøl Mølle modtog Regimentet Ordre til at besætte Skanserne, hvilket skete; men Mandskabet var yderst udmattet af de langvarige Strabadser paa de spejlglatte Veje. Mange saa' Syner som i Feber; nogle syntes, at de befandt sig i smukke og frodige Sommerlandskaber med prægtige Slotte og Paladser, andre saa' langs Vejen rigt dækkede Borde med de herligste Retter, atter andre mente at være i deres Hjem o. s. v En Sekondløjtnant gik saaledes ud af Kolonnen, satte sig paa et Gærde og begyndte at klæde sig af — han troede, at han befandt

Ved Dybbøl 1864.

sig i sit Kvartér. Under Marchen fra Dannevirke havde Regimentet mistet næsten 100 Menige, mest Sydslesvigere — mange af disse greb nemlig enhver Lejlighed, som tilbød sig, til at desertere.

Regimentet blev i Skanserne til den 10., da det blev afløst, og gik saa i Kantonnement i Sønderborg, indtil den 16., da det igen maatte ud i Skanserne.

Da Regimentet den 18. var i Færd med at afløse de yderste Forposter, foretog Fjenden et Angreb mod *Bøffelkobbøl* Skov, forat prøve vor Opstillings Styrke. Afløsningen maatte derfor udsættes. En Feltvagt af 5. Kom

pagni under Sekondløjtnant H o f f m a n n gjorde et rask Angreb fremad; men Modstanderen var for stærk, Angrebet afsloges, og Feltvagten blev splittet. Det derved frembragte Hul i Forpostkæden benyttede Fjenden til at bryde igennem, saa Feltvagterne til begge Sider blev tvungne tilbage. 5. og 7 Kompagni kom i en heftig Fægtning og mistede under Tilbage-toget mange Folk, der kom bort i det vildsomme Terrain, hvor de under Angrebet havde Snestormen lige i Ansigtet. Under Tilbagegangen maatte 2. Deling af 5. Kompagni passere en jævnt opadskraaende Bakke paa ca. 400 Alens Bredde, der helt var spærret ved et ca. 3 Alen højt tæt Tjørnehegn. Her fik Folkene Lejlighed til at vise, hvor adrætte de kan være, naar det kniber; thi Fjenden var lige i Hælene, og Kuglerne fløjtede omkring dem, saa der kunde ikke være Tale om at løbe udenom Hegnet, der under almindelige Forhold vilde blive betragtet som aldeles uigennemtrængeligt. Men det hele varede kun et Nu, Mandskabet klarede Hindringen, dels ved at presse Ryggen imod og dels ved at kaste sig op paa Hækken og vælte ned paa den anden Side, saaledes at kun to Mand ramtes af Kuglerne. Regimentet fandt Anledning til at fremhæve følgende for særlig udvist Tapperhed. Kaptajn L u n d, Kommandør for 1. Bataillon, Sekondløjtnant B o r c h, Sekondløjtnant L a r s s e n, Stabskornist K u m m e r f e l d t og Underkorporal P r e i s s. Regimentets Tab var 6 Døde og 44 Saarede samt nogle Fanger; af Befalingsmændene var Sekondløjtnant L a r s s e n saaret, H o f f m a n n saaret og fangen, Korporalerne J ø r g e n s e n af 5. Kompagni falden og V o s g r a u af 2. Kompagni saaret. Korporal J e n s e n af 1. Kompagni, som ogsaa blev saaret, døde 29. Februar Tyskerne fortalte, at de Danske her, som ogsaa ved Oversø, skøde temmeligt højt, saaledes at de fleste Saarede var trufne i Hovedet.

Tjenesten ved Dybbøl blev nu ordnet regelmæssigt, saa-

ledes at Regimenterne var 6 Dage i Kantonnement paa Als og derefter 6 Dage ude i Stillingen, hvor de var 2 Dage paa Forpost, 2 Dage i Skanserne og 2 Dage i Brohovederne i Sundved. Feltvagterne foran Dybbøl havde i Reglen deres Plads bag et af de i Sundved saa almindelige tæt bevoksede høje Gærder Først var der tilvejebragt Læ for Mandskabet paa Feltvagten ved Hjælp af Lægter og Halm, dannet som Halmtage, der støttedes til Gærdet. Senere, da Forpostlinien blev trukken længere tilbage, indrettede man Snehytter til Læ for Feltvagten. I Løbegravene maatte Mandskabet nøjes med at ligge paa Halm, som sparsomt var strøet omkring. Efterhaanden forvandlede Halmen imidlertid til en Blanding af Jord, Sne og Halmstumper, der kun gav meget ringe Varme, og man maatte være tilfreds, naar man kunde pille saa meget sammen, at Hovedet blev dækket, da det altid hjalp, naar den Luft, man indaandede, ikke var for kold. Naar man om Morgenen rejste sig fra Lejet, lignede man levende Straamænd, naar Halmstumperne hang fast i de med Riim overtrukne Klæder

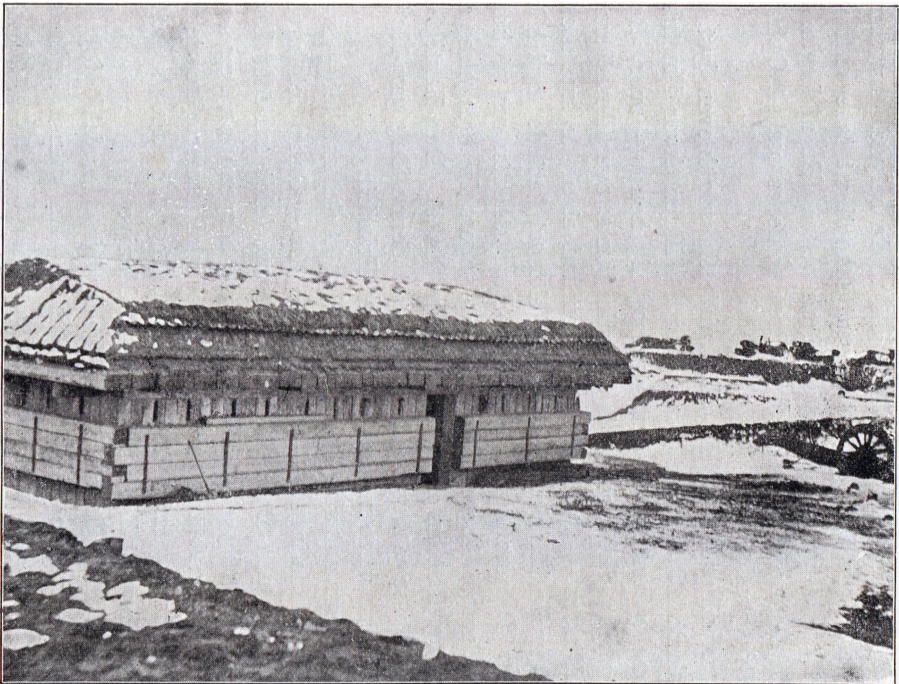
I Brohovederne var der for de i Reserve staaende Tropper indrettet Barakker der var forsynede med Halm og graa Tæpper Som en Følge af, at Mandskabet under hele Belejringen ikke kom af Klæderne, kunde det ikke undgaes, at en Del af Folkene paadrog sig Utøj, og ved den stadige Skiften af Mandskabet overførtes Utøjet jo gennem Tæpperne til andre og bredte sig i Barakkerne i en saadan Grad, at mange foretrak at tilbringe Natten ude under aaben Himmel, selv i ti Graders Kulde. (Dog paastod man spøgefuldt, at »det var en daarlig Soldat, som ikke kunde bære en Skæppe« af disse Smaadyr.)

5. Kompagni skulde den 16. Marts besætte Skanse Nr I, der laa yderst paa venstre Fløj, og som tillige med Skanserne II og III fra Morgenstunden af havde været Genstand for en heftig Besydning fra Batterierne paa Bro-

agerland. Den Vej, som Kompagniet skulde passere for at komme ud til Skansen, var fuldstændig bestrøgen, og Kompagniet blev heftigt beskydt med Granater, saa snart det viste sig. Det aabne Terrain maatte derfor passeres i Løb, og ved Ankomsten til Skansen blev det besluttet, at Kompagniet skulde opholde sig i Blokhuset som det formentlig sikreste Sted. Blokhuset som var opført af svære Bjælker og foroven dækket af et tykt Lag Jord og Græstørv, dannede en aflang Firkant, hvis længste Side vendte mod Broagerland. Under Blokhusets Gulv, som laa omtrent i Højde med Jordsmonnet, fandtes en Kælder, hvortil Nedgangen skete gennem en Lem midt i Gulvet. Langs Blokhusets Vægge løb en høj Banket, og i Anslags-højde over dette var der udsavet Skydeskaar for Geværer mellem Bjælkerne.

Kompagniets Mandskab blev fordelt med en mindre Del i Kælderen og Resten i selve Blokhuset. Premierløjtnant Brun, Sekondløjtnanterne Gløerfeldt og Christensen samt Korporal Lassen tog Plads, siddende omkring Kælderhullet, med Benene hængende ned i dette. Da Kompagniet havde været nogen Tid i Blokhuset, traf en Granat Spidsen af et af Skydeskaarene og sprang inde i Blokhuset. Granatstumperne slyngedes i Straaleform mod den nordlige Del af Husets Indre, og saa godt som alle, der befandt sig i Midten eller den nordlige Del, dræbtes eller saaredes. Eksplosionen var saa stærk, at alle tabte Bevidstheden, hvor længe denne Tilstand varede, kan ikke bestemt siges, men Bevidstløsheden op-hørte omtrent samtidig, og enhver, som kunde, styrtede til Døren for at komme ud af Blokhuset. Næsten alle, som kunde gaa, forlod nu Skansen. Nogle løb ned i Graven, andre søgte Skjul andetsteds og meldte sig først ved Kompagniet om Natten. En Del lettere saarede gik til Sønderborg eller Ambulancen i Brohovedet. Kompagnichefen var dræbt ved et Granatstykke, som var gaaet ind

Blokhus i Skansen.

i Baghovedet og ud ved Hagen, og da Løjtnant Gløerfeldt ogsaa var dræbt, og Løjtnant Christensen haardt saaret, blev det Korporal Lassen, der selv var let saaret, som kom til at tage Kommandoen over Resterne af Kompagniet.

I Kampen den 28. Marts, en af de betydeligste under Belejringen, kom 17. Regiment ikke til at tage virksom Del, da det stod i Reserve i Brohovedet. En af Regimentets Officerer fortæller i et Brev saaledes om sit Ophold i Brohovedet:

»Herfra havdes, da det imidlertid var bleven lyst, et ualmindeligt smukt Skue over Stillingen, hvor Fægtningen i yderste Linie endnu drog sig hen, — over »Rolf Krakes« Virksomhed i Vemmingbund, over Reservernes Stillinger — kort sagt, alt frembød et af de smukkeste krigerske Billeder, der under Felttoget fæstede sig i Minde. Det smukke, klare Vejr, Bevidstheden om at have afslaaet et Angreb, preussiske Fangers Indbringelse, alt bidrog til at hæve Modet og friske Sindet. Den Hurtighed og Applomp, hvormed Regimentet denne Dag gav Møde, vil ogsaa være mange af os i kær Erindring«.

Det var naturligvis uundgaaeligt, at Regimentet — som andre Afdelinger — havde Tab, hver Gang det havde Tjeneste paa Dybbøl. Den 8. April faldt saaledes Korporal S k i b y af 4. Kompagni, og Sergent A n d e r s e n af 6. saaredes. Den 12. saaredes Premierløjtnanterne E i s s i n g (død 18. April s. A.), og A s c a n (svensk) samt Sergent K o h b e r g og 12 Menige.

Selv under denne stadige Beskydning forefaldt dog ogsaa morsomme og pudsige Scener. En svensk Løjtnant havde saaledes medbragt en Mængde Klædningsstykker, som Oppasseren stadig maatte medføre. Løjtnanten fandt det nemlig aldeles nødvendig at skifte Undertøj og Skjorte hver eneste Morgen, selv om det var under aaben Himmel og i stærk Kulde. En Dag var Skydningen saa stærk, at man maatte søge Dækning udenfor Skansen; Løjtnanten

afførte sig som sædvanlig sin Skjorte, men netop, som han løftede begge Armene for at faa den nye Skjorte paa, kom en Granat susende, gik igennem Skjorten umiddelbart over Løjtnantens Hoved og ned i hans Kuffert, hvis Indhold den spredte til alle Sider i Stumper og Stykker. Der kom slet ingen til Skade, men Løjtnanten betragtede med Vemod Resterne af Kufferten og maatte til almindelig Morskab finde sig i atter at trække i den gamle Skjorte.

Mandskabet vænnede sig efterhaanden til Granaterne; da en af Folkene en Dag havde været inde ved Barakkerne for at hente Mad og vendte tilbage med en Spand Ærter i hver Haand, kom en Granat og tog den ene Spand fra ham, uden ellers at gøre Skade. Manden fortsatte rolig sin Gang, idet han raabte til nogle Kammerater: »Der gik *den* Potte Ærter!« —

Den 13. April blev Styrken ved Dybbøl forøget med 2 Regimenter. Mandskabet glædede sig til derved at faa nogen Lettelse i den strænge Tjeneste i Skanserne, og stor var derfor Skuffelsen, da den nye Tjenesteomgang var ordnet saaledes, at 16. og 17. Regiment, i Steden for at faa en længere Hvile, tværtimod denne Gang maatte tidligere i Stillingen igen end ellers.

17 Regiment var bleven afløst den 13. og naaede sit Kantonnement paa Als henad Morgenstunden den følgende Dag. Allerede den 15. maatte det igen afsted tidligt om Morgenen, forat kunne holde Hvil ved Sønderborg, inden det om Aftenen skulde rykke over i Stillingen.

Mandskabet kunde imidlertid ikke forstaa, hvorledes *det*, at der kom flere Regimenter til, kunde bevirke, at de fik strengere Tjeneste, og da de skulde rykke over Broen ved Sønderborg, vægrede de sig ved at gaa. Det lykkedes dog snart Befalingsmændene at tale dem tilrette, og Regimentet indtog sin befalede Plads i Stillingen. En

stræng Straffedom for denne Ulydighed svævede over Regimentet, men dets gode Forhold under den kort efter følgende haarde Kamp bragte det Overgeneralens Tilgivelse.

Dybbølskanserne var nu saa forskudte, at Mandskabet om Dagen søgte Dækning i det nærmeste Terrain omkring dem og først ved Mørkets Frembrud gik ind i dem. Preussernes Forposter stod tæt op ad vore, og straks den første Aften, da 17. Regiment kom paa Forpost, blev et af dets Kompagnier pludselig overfaldet og mistede derved 1 Underofficer, 4 Underkorporaler og 52 Menige, som toges tilfange. I de nærmest paafølgende Dage var den fjendtlige Ild om muligt stærkere end ellers.

Den 17 April om Aftenen indtog Regimentet for sidste Gang sin Plads i Skanserne tilhøjre for Stillingens Midte.

Den 18. ved Daggry begyndte Preusserne en voldsom Skydning mod hele vor Stilling, men især mod venstre Fløj. For os gjaldt det foreløbig kun om at søge Dækning, saa godt det lod sig gøre, og vente, hvad der vilde komme. Kl. 10 Formiddag tav paa een Gang alle Preussernes Kanoner, og i samme Øjeblik myldrede deres Stormkolonner frem fra Løbegravene. Skanserne Nr IV og V toges, endnu inden Forsvarerne naaede derind. Skanserne paa venstre Fløj faldt snart efter; men paa højre Fløj, hvor 17. Regiment stod, gik det ikke saa hurtigt, da Stillingen ikke her straks blev angreben.

Oberst B e r n s t o r f f var ilet til ved de første Geværskud og beordrede straks Reservekompagniet frem til Løbegravene. Saa snart Fjenden viste sig, blev han modtaget med en levende Ild. Dette hindrede dog ikke Preusserne i at bemægtige sig den aabne Skanse Nr VII, som var besat af en Deling af 17. Regiment. Oberst Bernstorff samlede hurtigt nogle af de nærmeste Folk om sig og førte dem selv, fulgt af Løjtnant D a m e c k, frem for at forsøge at tage Skansen tilbage; men den stærke Ild fra Bagladegeværerne bragte Forsøget til at strande. Ober-

sten blev selv truffen af to Kugler og segnede om med et Saar i Brystet og et i Armen, hans sidste Befaling var, at den ældste Officer, Kaptajn L u n d, skulde lade 1. og 7. Kompagni gaa tilbage. Signalet blev blæst, men det var ikke let at følge, da Folkene, naar de forlod Løbegravene, maatte over en aaben Mark, som blev stærkt beskudt. De vigende Kompagnier tog Stilling bag et Hegn og holdt Kampen gaaende der, indtil de bemærkede, at vore Tropper paa venstre Fløj var under Fremrykning. Det var 8. *Brigade* under S c h a f f e n b e r g, som udførte sit heltemodige Modangreb for at standse den fremtrængende Fjende. De nærmeste Dele af 17. Regiment sluttede sig til Angrebet og trængte frem paany. Det lykkedes ogsaa at vinde noget Terrain, men hele Angrebet brød sammen mod den vældige preussiske Overmagt. Brigaden maatte vige, og snart kom Befalingen til 17 Regiment om at trække sig over til Als og besætte Løbegravene langs Stranden. Omtrent samtidig traf en preussisk Brigade Forberedelser til at storme Skanserne paa højre Fløj.

Skanse Nr VIII havde virksomt bidraget til at standse Fjenden paa denne Fløj, men nu, da det øvrige Forsvar var opgivet, formaaede den ikke længere at yde Modstand, og da yderligere Forsøg kun vilde være unyttig Blodsudgydelse, kastede Kommandøren, Løjtnant G a l s t e r, sin Sabel og overgav sig til de fremstormende Preussere.

Den øvrige Del af Regimentet havde et farefuldt og anstrængende Tilbagetog, inden det naaede over til Als. Her besatte det efter Befaling Løbegravene ved Stranden og vekslede herfra Skud med Fjenden paa den anden Side af Sundet. End ikke Natten bragte det trætte Mandskab den længe ventede Hvile, da det straks efter Kampens Slutning maatte paa Arbejde.

17 Regiments Tab den 18. April var stort. Chefen, Oberst Bernstorff, døde Dagen efter paa et tysk Lazareth.

Overlæge B o e s e n var falden under Udførelsen af sin menneskekærlige Gerning, og Løjtnanterne Wolff og Borberg samt Underlæge Gedalia var saarede. Det samlede Tab var: Officerer: 8 fangne, hvoraf 3 var saarede. Underofficerer og Menige: 9 Faldne, 33 Saarede, 382 Fangne og 45 Savnede.

Den følgende Dag blev Regimentet indskibet til Fyen, hvor det blev, til Krigen var forbi, og det kom saaledes ikke til at deltage i Forsvaret af Als.

I November 1864 marcherede Regimentet igen ind i Kjøbenhavn, til det gamle Kwartér paa Sølgadens Kaserne. Nogle Maaneder derefter ophævedes Regimentsinddelingen, og det blev igen en Bataillon paa 4 Kompagnier, som senere, under Navn af *17. Bataillon*, og sammen med 4. og 24. Bataillon, kom til at danne *IV. Regiment*.

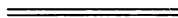

24 BATAILLON

Oprettet 1. Oktober 1867

24. Bataillon oprettedes, i Lighed med 23. (ifølge Lov af 6. Juli 1867) den 1. Oktober s. A. som Reservebataillon ved 2. Sjællandske Brigades 2. Halvbrigade. Dens Befalingsmandskab var som ved 23. Bataillon. Bataillonen indkaldte hvert andet Aar det 5 og 6 Aars Mandskab af 4. og 17 Bataillon til en 30 Dages Øvelse, samt de til disse Aargange hørende Befalingsmænd. Dens Krigsstyrke var paa 800 Mand af 4. og 17 Bataillons 5. — 6. — 7 og 8. Aargange.

Ved Regimentsinddelingen i 1880 gik 24. Bataillon som Liniebataillon ind under det nyoprettede IV Regiment; men dens Liv som Liniebataillon blev ikke langt. Reduktionen i 1922 satte den igen over i Reserven, hvor den, kun altfor sjældent, faar Lejlighed til at indkalde Mandskab fra andre Afdelinger til nogle Dages fortsat Øvelse.

BEVÆBNINGEN.

I 1769 fremkom en ny Geværmodel med Flintestenslaas og Bajonet. Dette Gevær, som var glatløbet og temmeligt tungt, omdannedes og forbedredes flere Gange, sidst i 1791, indtil der i 1794 indførtes et saakaldt »let Gevær«, som omdannedes fra 1808—11 og ombyttedes i 1822 med en ny Model.

Lige indtil 1805 var Underofficererne bevæbnede med »Korsgevær« (Hellebarde), først da blev de Geværbærende. Og først i 1830 fik alle Menige Sabel. Allerede i 1842 var man begyndt at ombytte Flintelaasene med *Percussionslaase* (til Fænghætte), dog varede det lige til 1847, før denne Forandring var gennemført. — En Riffelmodel forelaa allerede i 1829, men var kun indført i yderst ringe Antal: Kun 2 Underofficerer og 16 Menige ved hvert Kompagni forsynedes med den. *Tapriflen* af Model 1848 indførtes i 1850. Men allerede i 1855 erstatedes *Tapriflen* af en ny Riffel af fransk Model: *Miniêriflen* eller »Fransk Musket«, som den ogsaa kaldtes. De i 1868 forsøgsvis indførte »omdannede *Taprifler*« var *Tapriflen* af Model 1848, som var forandret til Bagladning og blev en Slags Overgang til *Bagladeriffel af Model 1867*, som indførtes i 1869. — I Foraaret 1891 var 13. og 17. Bataillon blandt de første Afdelinger, som udrustedes med *Repetêrgeværet*: »Gevær 89« (Krag-Jørgensens Model). Ogsaa dette Gevær er i Aarene siden da undergaaet flere — dog mindre væsentlige — Forandringer og er endnu Fodfolkets Haandvaaben.

LIDT OM BEKLÆDNINGEN.

Ved Hærens Omordning i 1842 bortfaldt de Afvigelser i Infanteriets Uniformering — de forskelligtfarvede Opslag, Rabatter o. s. v. som hidindtil havde kendetegnet de forskellige Regimenter Uniformen blev nu éns for alle Infanteriets Afdelinger. Rød Kjole eller Trøje med lyseblaa Krave eller Opslag og med hvide Knapper, samt lyseblaa Benklæder, korte Gamacher og Sko. Jægerkorpssene og de noget senere oprettede »lette Batailloner« havde grøn Uniform. Allerede under Vaabenhvilen mellem Felttogene 1848 og 49 afløstes den korte røde Trøje af en temmelig langskødet mørkeblaa Vaabenfrakke, og de tidligere høje Chacot ombyttedes med en lyseblaa Felt-hue. — saadan som vi seer det paa »Landsoldaten« i Fredericia. Samtidigt afløstes Skoene af langskafte Støvler til Feltbrug.

Endelig i 1851 indførtes énsartet Beklædning for hele Fodfolket: Infanteribataillonerne, de lette Batailloner og Jægerkorpssene. Nemlig for Underklasserne: mørkeblaa Vaabenfrakke og Trøje samt lyseblaa Benklæder og Hue. For Officerer: mørkeblaa Vaabenfrakke samt lyseblaa Benklæder og Hue.

Det gik dog saa slideligt med Indførelsen af denne »énsartede Beklædning«, idet der begyndtes med de lette

Batailloner; og først i 1858 begyndte den at træde i Kraft ved Jægerkorpssene. —

26. Novbr 1851. Officerer erholde mørkegraa Feltkapper af Klæde eller Kirsei af samme Facon som Underklasserne, dog noget videre; paa Feltkappen Skulderdistinktioner Underofficerer Ærmedistinktioner paa Feltkapperne, ligesom tidligere paa Vinterkjolerne.

6. Decbr 1851 Officererne kunne bære Sabel eller Kaarde.

6. Septbr 1852 Blikfeltflaskerne afskaffes, Feltflasker af Glas med Læderovertræk og med smal Læderrem indføres. Feltflasken bæres paa højre Side. De hvide Ravn-dugsbenklæder bæres ikke til Gala eller Revue.

15. Juli 1855 Underofficerer og Mandskab erholde mørkegraa Feltkappe, der bæres sammenrullet om Tornysterets 3 Sider eller en bandolière over venstre eller højre Skulder

25. Jan. 1858 Officererne anlægge Sabel istedenfor Kaarde. Den bæres i et sort lakeret Livgehæng med hvidt Beslag udenpaa Frakken. Mørkeblaa Felthue og Pompon.

3. Maj 1858. Den trekantede Hat afskaffes. En ny Chakot med For- og Bagskygge, Sølv-Pompon, Hestehaars Svejf samt Fangsnor af Guld normeres for Officerer

Underklasserne erholde en Chakot af lignende Form med Uld-Pompon.

Adjutanten en smal Guldtræse med tvende smaa Guldkvaster, der bæres i Tjenesten om venstre Overærme.

28. Juni 1858: En Interimschakot af Voxdug med Schupper, Ring til Fangsnor og Pompon for Officerer

5. Juni 1860: Løbefrakke kan anlægges af Officerer

18. Juli 1866 Klædes-Trøjen afskaffes. Drejls-Frakke og Benklæder normeres, Vaabenfrakken forandres noget, Kraven gjøres lavere og afrundes fortil, Skjødernes noget kortere; de to Knapper paa Kraven, ligesom det blinde

Knaphul paa Kravens Besætning, bortfalde. Brystlapellerne 6 Knapper mod tidligere 8, paa Ærmerne 1 Knap ved Haanden mod tidligere 2.

13. Marts 1868: Bataillonens reglementeres med 875 Bolsters-Tornystre til Feltbrug.

8. Juni 1868: Mørkeblaa Felthue af ungarsk Facon med højrøde Passepoils reglementeres for de Menige. Bataillonens Nummer anbringes under Kokarden.

(Underofficererne erholde en lignende Hue 31. Maj 1869.)

14. Maj 1869: Officererne anlægge en Felthue med Guldlidser af samme Form som den for de Menige bestemte. De tidligere Chacots (1858) samt Felthuer (1858) bæres ikke længere. Epauletter og Skærf afskaffes. Uniformen bliver ens for al Slags Tjeneste, dog at der til Paaklædning en gala anlægges en lille hvid Fjer i Huen og et Sølvgehæng til Sabelen.

21. Maj 1870: En Hue, der repræsenterer en Hue med Overtræk til Officerer, Embedsmænd af Mellemstaben og Stabssergenter, vedtages.

10. Oktbr. 1870. Mørkeblaa Officerskappe med tilhørende løs Krave reglementeres.

7. April 1873: Kapitain Brettons Tornysterbærer tildeles Bataillonens med 800 Stk. Den udleveres dog kun til Underofficerer og Menige, der ønske at benytte den.

14. Decbr 1874: Officerer erholde Tilladelse til at bære Regnkappe af Guttaperchastof til Uniformen.

27 Decbr 1879 og 18. Febr 1880. Kepi og anden Hue af ungarsk Form anlægges saavel af Officerer, Underofficerer som af Menige.

15. Jan. 1883: Officerer m. fl. kunne til Uniform anlægge Regnkappe af vandtæt Stof i Havelock-Facon, Kapten forsynes med Distinktioner

24. Juli 1884: De bedste Skytter anlægge et Skjold af hvidt Metal. — —

— — Længere frem gaar min Kilde paa Beklædningens Omraade ikke. For egen Regning af af Selvsyn kan jeg dog tilføje, at i Firsernes Slutning erstattedes Officerernes sort lakerede Livgehæng med et lignende af Sølv, som til daglig bares *under* og til Gala *over* Vaabenfrakken, samtidig med, at Officerernes Benklæder forsynedes med en smal hvid Lidse langs den udvendige Side af Benene.

Ligeledes viste der sig i det Aar, jeg var Rekrut — i 1891 — en »Vaabenfrakke af ny Model« Den adskilte sig fra den foregaaende væsentligst derved, at Brystlapperne var mere skraatskaarne — »i Figur« — saa de to Rader Knapper foran paa Brystet kom til at fjærne sig en Del mere fra hinanden fra Bæltestedet og op efter Skuldrene, end Tilfældet var ved den ældre Model. Det saa selvfølgelig vældig »flot« ud, hvorfor denne nye Model blev meget eftertragtet, særlig af dem, som havde Raad til at anskaffe sig »Ejendomstøj« Disse Lykkelige var Genstand for megen Misundelse.

Ikke nær saa heldige var de med den nye lyseblaa Hue, som samtidig dukkede op. Den var en Del højere og flottere end vor gamle mørkeblaa »Mundingshætte« eller »Bøtten«, som den spøgefuldt kaldtes. — Det syntes imidlertid, som om de nye lyseblaa endnu ikke var rigtig reglementerede; i hvert Fald tillodes de da kun administrativt. Ovre paa Sølvfløjen gik de gladeligt med dem — enhver, som vilde, kunde dør bare købe sig én. Men *vor* gamle, elskelige Brumbasse til Bataillonschef*) vilde ikke sé dem for sine Øjne — ikke tale om! Saa de, der havde jaget til at anskaffe sig den lyseblaa Hovedprydelse, stod med Smerten. Gaa med den maatte ingen hos os, vi maatte nøjes med de mørkeblaa, hvorfor de Lykkelige paa Sølvfløjen ogsaa sagde, at det »saa' sort ud ovre paa Voldfløjen«

*) H. E. Borch. Født 1833, Afsk. 1893, død 1912. — „Exercérmester“ om en Hals.

— Forøvrigt er Hovedbeklædningen, som hele den øvrige Uniformering, jo senere undergaaet mange Forandringer af gennemgribende Art: Kepien med Sølvstjernen og den røde Pompon afskaffedes allerede i Halvfemserne, og om Uniformen nutildags kan enhver dømme; men skal være særlig »indviet«, om man nu skal skelne Grader og Vaabenarter fra hverandre.

Men naar alt kommer til alt, saa er det jo dog ikke Klæderne, men *Manden*, det kommer an paa. Vi har da Lov at haabe, at den altfor lille Del af den danske Ungdom, i hvis Lod det nu falder at trække i Trøjen, dog i nogen Grad maa ligne de Slægtled, der gik forud.

FORTEGNELSE OVER TRYKTE KILDER.

- K. C. Rockstrohs Beretning om Kasernens Tilblivelse.
(Forefindes i Hærens Arkiv.)
- Vaupell Den dansk-norske Hærs Historie. København
1872—76.
- N P. Jensen Livserindringer I—II. 1916.
- N P Jensen. Den anden slesvigske Krig. Kbhvn. 1900.
- Gandil 13. Bataillons Historie 1778—1878. Kbhvn 1878.
- V Stilling. Danske Livregiment — 1. Bataillon. Køben-
havn 1913.
- Jens Johansen. Fortællinger af 4. Bataillons Krigshistorie.
København 1914.
- P Fr. Rist. Fra Støvlettiden. København 1885.
- Groszer Generalstab: Der deutsch-dänische Krieg 1864.
(Berlin 1886)
- J Davidsen Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn I—II.
1880—81.
- Ved Krigsministeriet Soldaterlæsning.
»Vort Forsvar« — Forskellige Aargange.
-

Hvad Illustreringen angaar, da har forskellige Forhold, som jeg ikke har været Herre over, bevirket, at den ikke er bleven saa fyldig, som jeg kunde have ønsket. Jeg vil dog gjerne bringe Krigsministeriet min ærbødige Tak for

den Velvillie, det har vist mig ved at overlade mig nogle af de Clichéer, som har været anvendte til Hr Kaptajn, nuværende Oberstløjtnant, Jens Johansens udmærkede, i Krigsministeriet trykte Arbejde »Fortællinger af 4. Bataillons Krigshistorie«. Endvidere min bedste Tak til Hr Løjtnant Poul Ruus, »Historisk Forlag«, for hans elskværdige Imødekommenhed, hvorved det er bleven mig muligt at bringe Billederne af de gamle Faner, som findes i Bogen.

De øvrige Billeder (paa et Par enkelte nær) stammer fra Hr. Oberstløjtnant Valdemar Stillings udmærkede Værk: »Danske Livregiment — 1. Bataillon«, som udkom paa Gyldendals Forlag i 1913, og jeg skylder Oberstløjtnanten Tak for den Beredvillighed, hvormed han har stillet de ham tilhørende Clichéer til min Raadighed.

Min Opgave har været at holde Omkostningerne ved Bogens Fremstilling nede paa et saa lavt Niveau, at den ved sin Fremkomst vilde kunne sælges til en endog *meget* lav Pris, som vilde være overkommelig for praktisk talt enhver, som kunde ønske at eje den. Jeg tror, at det er lykkedes mig; men uden den elskværdige Forstaaelse fra ovennævnte Side havde det ikke været muligt at bringe Illustrationer.

AKSEL ØSTERGAARD:

MILITÆRLOGIK

1927. Kr. 3.00.

»Østergaard kræver, at de Mænd, der skal ind i Hæren, skal være *Mandfolk*, der ikke hyler og beklager sig fra Morgen til Aften. Men hans dybe Tankes inderste Mening gives bedst i et Par Linier, der vil lyde overbevisende for mange, og som baade giver Manden, Midlet, Maalet og Stilen. Han siger:

»Saa længe en Stat blot har 100 Kampgrupper med 100 af de bedste, lette Maskingeværer og hver een eneste menig Mand og hver Befalingsmand kan se, tænke, grave, skyde, bedømme, høre, marschere, sulte, synge, tørste, huske og har *Viljen* til at holde ud, saa længe er der Mulighed for at bevare Selvstændigheden.«

Hr. Østergaard er værd at læse. . .«

Carl Schaffalitzky de Muckadell i
»Berlingske Tidende«.

Faas i alle Boglader.

WOELS FORLAG (CAI M. WOEL)
KØBENHAVN